

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #23

PHILOLOGY,
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Rotterdam (The Netherlands)

29.11.2019 - 30.11.2019

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.11.2019) - Warszawa, 2019. - 104 str.

ISBN: 978-83-66401-24-2

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Publikacja elektroniczna.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66401-24-2

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

ТЕОРІЯ КІНЕСФЕРИ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ІМПРОВІЗАЦІЇ Кіщук М. В.	6
ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ Попова Л. І.	14
СЕМАСІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ. ВІДТВОРЕННЯ МЕТОНІМІЙ ТА ІРОНІЇ Цветкова Н.С., Сидорук Г.І.	17
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КІЛЬКОСТІ Власова А. А., Козуб Л. С.	21
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ Шимко В.О., Колесник М.Ю.	26
WAYS TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES CHET TILLARNI O'RGATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI Safarova M. A., Jo'rayeva Z. I.	29
COMPOSITE (COMPOUND AND COMPLEX) SENTENCE THEORY Usarov I.K., Tadjibaeva G.A., Sadulloyeva Sh.V.	32
THE DISPUTABLE TYPES OF COMPOSITE SENTENCES (WITH A PARENTHETICAL (INTRODUCTORY OR COMMENT AND INSERTED) CLAUSE AND A CLAUSE OF PROPORTION “THE MORE..., THE MORE...”) Usarov I.K., Tadjibaeva G.A., Tadjibaeva M.A.	36
THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY OF STYLISTICS PROBLEMS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES Usarov I.K., Tadjibaeva G.A., Sadulloyeva Sh.V.	46
COGNITIVE STYLISTICS/COGNITIVE POETICS AND CORPUS STYLISTICS Usarov I.K., Sadulloyeva Sh.V., Sobirova D.A.	51
КУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ СПОЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ) Дичковський С. І., Іванов С.В.	56
GREAT LITERATURE OF UZBEKISTAN Hayitboev Y. O.	59
ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПРОИСХОЖДЕНИЕ ПЕРЕВОДА Исмадова Ю. Н., Худойбердиева А. Х.	62

PROBLEMS OF TRANSLATING POETRY TEXTS AND USING OF SYMBOLS

Ismatova Y., Jallilova D. 65

THE USE OF THE WORD “SAB” IN ANCIENT WRITTEN MONUMENTS

Allambergenova M. 68

ТРАДИЦІЙНІ НАУКОВІ ПАРАДИГМИ ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бігун К. В. 70

КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА: ІСТОРИЯ, МОЖЛИВОСТІ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

Бреславець Н.О. 73

ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Приходько І., Окружко В., Півень О.Б. 78

LINGUISTIC MEANS OF EMPATHY EXPRESSION (ON THE MATERIAL OF OPRAN WINFREY’S SHOWS)

Horokhova I. V., Mariianchuk M. 81

THE ROLE AND SCOPE OF MEDIA PSYCHOLOGY IN MODERN DIGITAL SOCIETY

Dziubina O. I. 85

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Артиш Н.П., Роїк В.І., Півень О.Б. 88

РОЛЬ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Веремчук Т.В., Скібчик С.А., Півень О.Б. 92

РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ ТА МУЗИКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Салій Н.А. 96

ALISHER NAVOI, CONSIDERED THE SUN OF THE SKY OF LITERATURE, IS A GREAT POET

Xolova S. A. 100

ТЕОРІЯ КІНЕСФЕРИ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ІМПРОВІЗАЦІЇ

Кіщук Маргарита Василівна

Студентка магістратури Київського університету культури Київський університет культури

Ключові слова: імпровізація, хореологія, кінесфера, простір, імпровізаційні технології.

Keywords: improvisation, choreology, kinesphere, space, improvisation technologies.

Значення руху в житті та танці нашого часу було глибоко досліджено Рудольфом Лабаном, угорським хореографом та вченим з танцю. Лабан окреслив всебічний облік явищ руху та факторів, що їх породжують. Він визначив загальні знаменники всіх типів руху, таких як поведінковий та символічний, і запропонував засоби їх диференціації через опис, класифікацію та позначення.

Під час Першої Світової Війни Лабан працював разом із Мері Вігман над розробкою тренувальної програми для танцюристів, він прийнявся за аналіз простору, або кінесфери, в той час як Вігман досліджувала континуум напруження та розслаблення. В кінцевому результаті їхній спільний аналіз став базовим для “Хореології”, або “Просторової гармонії” та лабанотації, а дослідження напруження-розслаблення еволюціонувала до еукінетики, і в кінцевому результаті до аналізу зусиль.

Лабан був, по суті, майстром та дослідником різних підходів. Оскільки він був відомим імпровізатором, йому подобалося проходити через кордони та намагались робити щось по-новому. Для

кожного створеного твору він придумував словниковий запас та стиль. Його процес полягав у тому, щоб почати ідею, часто архетипну історію чи постановку, а потім отримати словниковий запас для цього часу та місця [1, с.58].

Лабан будував свої теорії виходячи із цілого ряду наукових напрямків, таких як, психологія, медицина, фізика, образотворче мистецтво та музика, філософія, культурні та антикультурні погляд, які були поширенні в його час, а також на основі власного життєвого досвіду. Як інструмент для дослідження руху Лабан активно використовував імпровізацію, чим дав нам чітке уявлення про те, що імпровізація є корисною для винайдення нових шаблонів руху. Завдяки імпровізації ми можемо розробити таку систему рухів в якій нам буде комфортно втілювати в життя власні хореографічні постановки. В наш час теорій Рудольфа фон Лабана є актуальними не тільки в хореографії та танцювальному мистецтві, а також є корисними в областях театру, комунікаційних досліджень, аналізу дискурсу, терапії, критичного аналізу, здоров'я тощо.

Ключові моменти гармонії простору з'являються ще в німецьких роботах Лабана із хореографії. В цій роботі ми можемо також відслідкувати зародження його власної нотації танцю, відомої нині як лабонотація. Ця праця включає в себе дослідження таких концептуальних питань як “елементи теорії форми”, “теорію напрямків”, “гармонію основного напрямку” та інші, які об'єднавшись в одне ціле, окреслили концепцію хореотіки.

Термін “просторова гармонія” вживається в хореографії Лабана взаємозаміно з “просторовим порядком”, “гармонією головного нахилу”, “просторовими взаємозв'язками” та “простими формами гармонії”. Хоча в “хоревтиці” Лабан посилається на гармонію в просторі, а також на гармонічні закони руху, як на зв'язок між просторовою структурою і динамічним змістом руху, виявляється, що термін “просторова гармонія” замінив термін “хореотіка” у більшості танцювальних практик в Англії протягом 1950-х, 60-х та 70-х років. З іншого боку, “гармонія рухів” – як описано в програмі Центру Мистецтва Руху Лабана 1970-х років – відповідає взаємозв'язкам динамічного стресу та просторових моделей тілесних дій.

Роботи Лабана стали унікальними у порівнянні із іншими системами руху, перш за все через його розуміння простору як зовнішньої частини системи руху; внутрішню частину представляє тіло, а зусилля є посередником між простором та тілом.

Простір являється базовим елементом руху, а пустий простір стоїть на

початку будь якої хореографії. Маючи тривимірний простір із його трьома характеристиками: висотою, шириною та глибиною, ми здатні описати довільний рух незалежно від його складності. В імпровізації ми можемо відходити від цих розмірів і нахилитися до діагоналей простору та діаметральних напрямків.

При вивченні простору необхідно розділяти два типи простору, загальний простір, наприклад сцена, та простір безпосередньо навколо танцюриста, всю множину точок до якої від може дістатись своїми кінцівками. Перший тип простору активно досліджується сучасним хореографом Вільямом Форсайтом. Другий же тип простору Рудольф Лабан визначає як кінесферу, а від її центру беруть напрямки усі рухи.

“Найпростіший спосіб описати людину, це визначити положення закінчень її кінцівок по відношенню до центру гравітації тіла. Ми говоримо: голова переноситься вертикально, права рука дещо спрямована вправо вперед, ліва рука вліво.... Актуальний напрямок енергії випромінюється із центру тіла, приблизно із центру гравітації, у напрямку кутів тетраедра”[2, с.24].

“Організм людини повністю орієнтований на себе. Він стоїть вільно в просторі. Єдиний його ресурс, якщо ми можемо його так назвати, – це навколишнє середовище, просторова сфера, яка його оточує, і до якої він може дістатись своїми кінцівками”[3, с.7]

Лабан включає три діаграми, що ілюструють людські фігури в межах трьох орієнтаційних систем. Перша ілюструє розміри або шестивимірні напрямки вгору, вниз, вліво, вправо, назад та вперед, які утворюють кути восьмигранника. Друга діаграма показує вісім діагональних напрямків вправо-вперед, вниз-вліво-назад, які утворюють кути куба. Третя діаграма ілюструє фігуру людини в кожній з розмірних площин, що сягає таким чином у дванадцять діаметральних напрямків[4, с.59].

Всі ці напрямки базуються на основі трьох площин розміщених симетрично відносно тіла, і які поділяють його верхню та нижню, ліву та праву, задню та передню частини відповідно. Провівши почергово через людину ці площини, одразу стає зрозумілим набір напрямків руху у просторі, це – вгору-вправо(hr), вгору-вліво(hl), вниз-вправо(lr), вниз-вліво(ll), вперед-вгору(fh), вперед-вниз(fl), назад-вгору(bh), назад-вниз(bl), вправо-вперед(rf), вправо-назад(rb), вліво-вперед(lf), вліво-назад(lb). Розмістивши центри цих площин в одній точці, та з'єднавши вершини, ми отримаємо ікосаедр. Всі ці напрямки у поєднанні із такими просторовими формами як пряма, крива, коло, хвиля та скручена лінія є важливими компонентами в композиції та перформансі.

Будь які рухи в межах ікосаедра проходять між діагоналями та площинами, при цьому не пересікаючи центру кінесфери. Рух, що починається в одній із вершин може одразу досягну-

ти іншої вершини, або пройти через центр і направитись далі. Згідно гармонії руху, яку описує Рудольф Лабан, кожному рухову повинен протиставлятися контр-рух, рух в протилежному напрямку, з метою підтримки балансу.

Опираючись на теорію ікосаедра та кінесфери Рудольф Лабан описує два базових принципи, принцип контр-руху та принцип просторової послідовності, які лежать в основі гармонії руху.

Принцип контр-руху полягає в тому, що декілька кінцівок рухаються в різні напрямки в один і той самий час, створюючи таким чином так звані просторові струни. Рух може відбуватися як межах трьох просторових вимірів (наприклад, ліва нога вперед, права рука вгору і ліва рука вліво), так і по діагональних напрямках (наприклад, ліва нога вправо-вниз-вперед, ліва рука вліво-вгору-вперед, права рука вправо-вгору-назад), при цьому напрямки можуть буди як від центру кінесфери, так і до центру створюючим самим перехресні рухи.

Рудольф Лабан вводить в своїх роботах таке поняття як просторові гамаи – послідовні серії рухів, які проходять через простір у визначеному порядку балансу напружень у відповідності до специфічної схеми взаємовідношень[5, с.27]. У просторових гамах, рухи можна поділити на три види: центральні – рухи від та до центру кінесфери, периферійні – рухи навколо центру кінесфери, та поперечні – рухи що проходять через центр кінесфери.

Принцип просторової послідовності, або принцип просторових гам, опи-

сує сам процес руху, його початок та протікання. Відповідно до принципу контр-руху, або опозиції, рухи розділяються на жести розсіювання (scattering) та збирання (gathering), які підчас виконання перформансу змінюють одне одного.

Лабан виділяє декілька типів просторових гам. Махова гама, або просторова гама, включає маятникові рухи в шістьох базових просторових напрямках, вгору, вниз, вліво, вправо, вперед та назад. Просторові форми такі як, куб, октаедр, тетраедр, ікосаедр та додекаедр слугують не тільки для представлення просторових напрямків руху, але і як метафори для динамічного формування форм виразного руху. Лабан знаходить форму ікосаедра як найбільш відповідну до будови тіла людини, і таку яка найбільш слідує правилу “золотого перетину” [4, с.68].

Просторова гама розміщується в середині октаедра. Її порядок розроблений таким чином, щоб слідувати принципу контр-руху, або опозиції. Кожний рух відбувається в кожному із напрямків від одного полюсу до іншого, а зміна напрямків, одного вертикального та двох горизонтальних забезпечує принцип рівноваги.

В той час як просторова гама рухів забезпечує стабільність і рівновагу, діагональна гама рухів призводить до зміщення центру кінесфери, і як наслідок до переміщення, підняття або падіння. Просторова гама включає чотири просторові діагоналі та вісім напрямків. Діагональні напрямки є

складнішим ніж просторові, оскільки кожен напрямок включає тривимірні рухи, такі як підйом, відкриття, просування вперед, перехід, перетинання, відступ.

Також Лабан розглядає такі гами, “А” та “В”-гами, осьову та екваторіальну гами.

“А” та “В”-гами являються стандартними гаммами перетину, або як їх ще називають первинними гаммами. Гармонійні структури цих гам відповідають принципу паралельності, відповідно до якого нахил першої рухів має відповідний контр нахил у другій половині. Ці гами включають в себе дванадцять діаметральних напрямків руху, нахилів, які проходять у напрямку трьох різних діагоналей. Кожний із цих нахилів змінює один одного у визначеній послідовності, нахили зліва-направо або справа-наліво, у вертикальному напрямку та у напрямках вперед-назад. Така послідовність повторюється чотири рази. З’єднавши вершини двох паралельних нахилів ми отримуємо так звані четвертні кільця.

Осьова та екваторіальна гами є структурами ікосаедра. Осьова гама включає в себе шість нахилів навколо кожної чотирьох просторових діагоналей, а нахили екваторіальної гами оточують периферійно одну із діагоналей.

Якщо ми розглядаємо особистий та загальний простір як власну нерухомість, то легше зрозуміти, що кожен із нас звертається до певних аспектів чи місць у межах цієї нерухомості. Деякі люди експансивні у використанні простору, деякі є специфічними і займа-

ють чітко визначені сегменти повного спектру можливостей. Простір є живим у тому сенсі, що кожен хто рухається приймає для себе певні аспекти простору своєю енергією. Деякі танцівники можуть обмежувати напрямок цієї енергії в просторі, відточуючи її до одного виміру або площини, інші спрямовують цю енергію по всьому простору. Простір – це контейнер для зусиль і форми, і архітектура для дій.

Одним із сучасних практиків, чия робота в значній мірі стосується рекультивації та переосмислення аналізу руху Лабана з точки зору спостереження за рухом є американський танцюрист, хореограф та педагог Вільям Форсайт.

Форсайт досліджує можливості та межі Лабанових теорій кінесфери та форм слідів. Кінесфера Лабана має чіткий центр, з якого випливає весь рух. Форсайт розвиває цю теорію далі. Відступивши від теорії Лабана, Форсайт припускає розміщення центру кінесфери у будь-якій точці тіла, за межами тіла, і навіть розміщення більше ніж одного центру. Центром також може бути лінія, навіть площина або цілий уявний об'єкт. Ми також можемо розширювати або згортати площини і лінії.

Для Форсайта тіло не є урівноважене множиною форм рухів, а однією із центральних ідей теорії кінесфери є її можливість переміщуватись в процесі танцю. Дисбаланс та втрата рівноваги є одними із ключових моментів у дослідженнях Форсайта. Він завжди спонукав танцівників до створення моментів втрати балансу.

З метою розширення словника рухів Форсайт почав використовувати уявне зображення геометричних форм та букв у просторі за допомогою усіх частин тіла, ніби “малюючи ці фігури у просторі”. Ми можемо описати криву нашого хребта, намалювавши її правою ногою. Ми можемо рухатись по малюнку, не торкаючись його, і перестрибувати його. Ми можемо “намалювати” уявну криву, а потім підібрати її і відкинути коліном. Ми можемо уявити кінесферні центри та мікроелементи поза нашим тілом, у просторі. У цей момент простір починає брати роль у нашому перформансі.

Використовуючи сучасні мультимедійні технології, Форсайт описує ці принципи у посібнику “Improvisation Technologies: A Tool for the Analytical Dance Eye”. Анімовані лінії та інші графічні ефекти, описують та демонструють погляди Форсайта, що кожний рух може бути представлений як процес зображення тілом геометричних фігур у просторі.

Форсайт не тільки використовує простір для того, щоб направляти свої рухи: він також використовує простір, щоб дати підказки для своєї уявної гри, щоб генерувати несподівані рухи будь-якою частиною тіла. Форсайт танцює з простором, ніби простір є його партнером.

Приклад гри Форсайта з простором – це те, що він називає “переорієнтація кімнати”: “Ви можете переорієнтувати кімнату, встановивши орієнтацію на будь-яку окрему частину тіла. Наприклад, я міг би прикласти орієн-

тацію до голови, і коли я повертаю голову, то моя сторона стає цим напрямком. І тоді я переорієнтуюся, переходжу до нової орієнтації з своїм тілом”[6]. Для того, щоб грати з простором, як це робить Форсайт, нам потрібен простір з чіткими площинами, простір з чіткою геометрією.

Гра з уявними кінесферичними центрами та мікроелементами в тілі, чи в просторі, створює основу для імпровізації. Рухи не можуть бути відтворені так, як у класичному балеті. Тому такий спосіб мислення не можна охарактеризувати як хореографічний метод. Це можна описати лише як спосіб генерувати, вигадувати та аналізувати рухи. Це техніка імпровізації, яка створює можливості, а не правила. Форсайт дає танцюристам набір завдань, або набір асоціацій, потім танцюристи розвивають рухи та послідовності рухів. Ідея імпровізації Форсайта полягає в тому, щоб дати танцюристам інструменти для своєї фантазії, які вони згодом використовують для вигадування рухів. Танцюристи уявляють у просторі лінії, площини та об’єми, і вони намагаються намалювати ці форми своїм тілом. Але танцюристи також можуть уникнути об’єму під час танців або пересунути площину та розширити лінії. Танцюристи можуть експериментувати з інструментами для створення танцю, хоча і в межах встановлених параметрів. Як наслідок, рухи танцюристів з’являються на сцені як цілісне виконання. Задача хореографа створити узгодженість між імпровізацією та початковим завданням. Іс-

нує різниця між фіксованими параметрами і фіксованим результатом. Результат не повинен бути визначений заздалегідь. Ідеї Вільяма Форсайта виходять за рамки ідеї постановки із фіксованою хореографією. Він розглядає виступ, як процес створений на сцені, і кожний виступ обов’язково буде різним. Форсайт більше переймається процесом генерації та аналізу рухів в межах параметрів, ніж результату. Результат може бути настільки складним, що вистава стає невідтворюваною. Ця невідтворюваність підкреслює ефемерний характер танцю.

Для того, щоб перенести ідею імпровізації на архітектурну тему, ми повинні спиратися на аналогію між імпровізацією та архітектурою. Аналогія полягає в тому, що і архітектура, і техніка імпровізації можуть надихнути танцюриста на танець.

Одним із важливих аспектів імпровізації в танці є те, що імпровізація складається з фіксованих параметрів, які визначають рамки танцю. Ідеальна архітектура забезпечує жорстку основу, міцну конструкцію з чіткими обрисами, які танцюристи можуть використовувати для танцю та під час танцю. Форсайт підкреслює важливість архітектурної бази: “Коли я роблю твір для сцени, мені зазвичай хочеться знати, наскільки велика сцена, наскільки вона висока, наскільки глибока. Ви повинні знати правила простору, що він може робити. Це приходить через практику”[7, с.53]. Танцюристи можуть використовувати конструкцію будівлі як основу для створення своїх

хореографій. Так само, як методи імпрровізації не визначають результат виступу, простір у танцювальному центрі не повинен диктувати, яким чином танцюристи його використовують. Танцюристи повинні мати можливість використовувати конструкцію танцювального центру різними способами. У депо Боккенгеймера в Німеччині, Вільям Форсайт перевів свої ідеї в архітектуру разом з архітектором Ніколаусом Гіршем: “Кожна хореографія встановлює певну кількість параметрів. Зазвичай, людина не намагається здійснити кожен можливий рух, який може зробити людський організм. Ви повинні вибрати серію категорій, які є дискурсивними. Ці категорії рухів – це ваш ресурс для даної роботи. Те, що ми шукаємо в депо Боккенгеймера, це уявлення простору як ресурсу” [7, с.54].

Що насправді робить Форсайт, так це переосмислює архітектуру. Звичайні методи проектування архітектури призводять до будівель, які визначають, як користувачі повинні їх використовувати, аналогічно як класичні методи хореографії призводять до постановок, які визначають, як танцюристи повинні танцювати їх. Продукти обох методів загалом є телеологічними. Ми проектуємо простори таким чином, як вони завжди розроблені, що стосується того, як ми взагалі використовуємо простір. Ми, несвідомо, стали стандартизованими з просторами, які ми створюємо. Мета теми просторової імпрровізації полягає в тому, щоб ми переосмислили архітектуру

театру в плані його використання, яке засноване на соціальних уявленнях, які ми також повинні переосмислити. Ми повинні зробити дизайн, який стосуватиметься не лише архітектури простору, але, особливо, способів використання простору. Ми можемо використовувати просторову імпрровізацію, щоб грати з простором глядачів та танцюристів, та створювати взаємодію між ними. Просторова імпрровізація також може грати з точки зору аудиторії. Умовна точка зору – це коли аудиторія сидить з одного боку сцени, дивлячись на виставу із злегка піднесеного положення. Може бути цікавим розробити постановки, які найкраще спостерігати зверху, або навіть з-під скляної підлоги. Архітектура просторів імпрровізації може забезпечити можливість дивитися на виставу з різних точок зору. Імпрровізаційні простори можуть бути такими, які спочатку використовуються для танцю, як танцювальна студія, яку можна використовувати по-різному. Але цей простір також може бути архітектурно-надихаючим простором, який спочатку мав іншу функцію, але його можна використовувати для танцю. Усі ці концепції взаємодії танцівників, простору та архітектури ми можемо прослідкувати в таких постановках Форсайта як “Enemy in the Figure” та “One flat thing reproduced”.

Підводячи підсумок, ми можемо стверджувати, що від того яким чином, та в якій мірі, ми використовуємо оточуючий нас простір під час виконання імпрровізації, залежить характер

і якість нашого виконання. Дослідження Рудольфа Лабана, а згодом Вільяма Форсайта, простору, в якому знаходиться танцюрист, значною мірою розширюють набір доступних для виконання рухів, як під час імпровізації, так і в процесі розробки хореографічного твору. Переосмислення поглядів Форсайта на архітектуру, дає нам чітке уявлення про те, як оточуючий простір може вплинути на характер імпровізації та на її сприйняття глядачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bradley. K. K.. Rudolph Laban. New York. Routledge, 1951. – 125с.
2. Laban R.. Die welt des tänzers. W. Seifert, 1920. – 262 с.
3. Laban R.. Gymnastik und Tanz. Stalling, 1926. – 176 с.
4. Maletic. V.. Body, Space, Expression: The Development of Rudolf Laban's Movement and dance concepts. Berlin.: Mouton de Gruyter, 1987. – 288с.
5. Laban R.. Modern Educational Dance. Macdonald & Evans, 1948. – 141с.
6. Forsythe W.. Improvisation Technologies: A Tool for the Analytical Dance Eye. Ostfildern.: Hatje Cantz, 1999. – 70 с.
7. Kersten M.. Conception of space in dance: Another view on the architecture of dance theatres. Technical University Delft Faculty of Architecture Explorelab, 2008. – 82с.

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Попова Л. І.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»

Ключові слова: мистецтво; образотворче мистецтво; декоративно-прикладне мистецтво; живопис; методи.

Keywords: art; fine art; decorative and applied arts; painting; methods.

В останні роки в зв'язку з науково-технічним прогресом зростає інтерес до термінології в галузі мистецтва. Термінами мистецтва можуть вважатися слова, серед яких назви предметів, дій, явищ, осіб тощо, які мають безпосереднє відношення до живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва, театру, балету і т.д. Термінологія мистецтва є дуже різноманітною. За своїм складом – це суміш споконвічно латинських слів і слів іншомовного походження. Люди, які мало знають про конкретний вид мистецтва, можуть сприймати окремі терміни як малозрозумілу, але красиву екзотику, своєрідну музику, пов'язану з естетично привабливими зображеннями та з усією, на їх думку, престижною та висококультурною галуззю мистецтва. Незрозумілі, але красиві за формою (звучанням) терміни можуть породжувати у слухача та читача асоціації, пов'язані як зі складністю твору мистецтва, так і з індивідуальними уявленнями, які виникають у людини в залежності від її особистих знань та досвіду [2].

Мистецтво здатне збагачувати сторони життя, до яких торкається, воно може стати безцінним інструментом для викладачів на всіх рівнях вивчення англійської мови. Картини і скульптури можна пояснювати, коментувати, ставити в зв'язок з іншими творами живопису і скульптури і т.п. Такі пояснення та коментарі є певною мірою потрібними і важливими, оскільки вони сприяють глибшому розумінню творів мистецтва. Коментарі допомагають з'ясувати загальні закономірності оцінки твору живопису як фрагмента навколишнього світу [3]. Картина служить джерелом виникнення нових смислів, які залежать від особистісних, інтелектуальних і емоційних характеристик того, хто дивиться на неї. Окрім цього, на сприйняття впливає національний та історичний контекст моменту, коли розглядається картина. Фахівці-мовознавці вважають, що картини мають найбільший потенціал щодо формування та розвитку творчого мислення одночасно з формуванням і розвитком активної творчої іноземної мови. Твори живопису мають величезний лінгводидак-

тичний потенціал, тут можна необмежено говорити про сюжети, композиції, колірну гаму тощо.

Ковальська І. В. на матеріалі українських і англійських художніх текстів дослідила використання тематики та термінології мистецтва (образотворче мистецтво, живопис тощо) в процесі вивчення англійської мови як іноземної [1]. Виявлення та опис спеціальної лексики, визначення джерел і шляхів виникнення такої лексики – це питання, які були розглянуті в її роботі. Вивчення термінології образотворчого мистецтва з використанням великого обсягу матеріалів має ряд переваг. Таке вивчення дозволяє об'єктивним шляхом зареєструвати зразки лексики, яка обслуговує область мистецтва, завдяки чому з'являється можливість розширити уявлення про терміни мистецтва в англійській та українській мовах, а також з'ясувати їх вживання на практиці [1]. Як зазначає за результатами свого дослідження Швець Т.А.: «Вагомим елементом мовної картини світу є колірна лексика, адже зорова інформація переважає в перцепції дійсності індивідом. Сприйняття кольору залежить від його спектру та психологічного стану індивіда.» [4]. Процес сприйняття кольорів відбувається крізь призму національно-культурних та індивідуальних особливостей.

Уміння студента описати те, що він бачить, є однією з базових навичок, засвоєння яких потрібно при вивченні мови. Мовна та розумова діяльність, що супроводжує процес сприйняття живописного полотна, має велике зна-

чення. Інтеграція мистецтва до процесів викладання та вивчення англійської мови допомагає студентам розвивати і поглиблювати своє розуміння як власного, так і чужого людського досвіду. Крім того, наочні приклади у вигляді творів живопису мобілізують психічну активність людини, підвищують інтерес до занять, розширюють обсяги інформації для засвоєння та сприяють формуванню цілісного світогляду сучасної людини. У поєднанні з читанням, письмом, говорінням і слуханням, мистецтво розвиває здатність для високого рівня аналізу, а також спонукає студентів до дослідження себе і свого оточення, отже допомагає знайти шляхи для порозуміння і спілкування.

Образотворче мистецтво прискорює розвиток мови, пропонуючи невербальні методи спілкування і розуміння, надаючи студентам основу для створення ментальних образів. Інтеграція мистецтва до навчання надає студентам можливість використовувати нові і різноманітні підходи, отримуючи при цьому позитивні емоційні реакції на навчання, розуміння ідей інших людей та полегшення передачі своїх власних ідей.

Література

1. Ковальська І. В. Колористика як перекладознавча проблема (на матеріалі українських і англійських художніх текстів): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство». Київ, 2001. 19 с.
2. Попова Л. І. Типи текстів в області мистецтва: прагматичний та теоретичний аспекти. Наука, исследова-

- ния, развитие. Филология, социология и культурология: сборник научных докладов (Белград (Сербия), 30-31.05.2019). Варшава. 2019. С. 12-13.
3. Попова Л. І. Використання творів образотворчого мистецтва при вивченні англійської мови. Молодий вчений. 2019. №11.
4. Швець Т. А. Колірна палітра мовної картини світу німецької народної казки. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія "Філологічні науки". Мовознавство. 2019. № 11. С. 160-166.

СЕМАСІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ. ВІДТВОРЕННЯ МЕТОНІМІЙ ТА ІРОНІЇ

Цветкова Н.С., Сидорук Г.І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Основною проблемою перекладу метонімічного слововживання є відмінність як в способах метонімізації, так і в ступені її поширеності у вихідній мові та мові перекладу. Ця відмінність часто супроводжується і пояснюється різними традиціями метонімічного слововживання у вихідній мові та мові перекладу. Нагадаймо, що в загальному вигляді метонімією (грец. *metonomadzo* – перейменовувати) називається перенесення назви з одного предмета на інший, на основі суміжності зіставлених таким чином об'єктів. На відміну від метафори, спрямованої на зіставлення, уподібнення об'єктів один одному з метою виявлення сутнісної подібності, вживання метонімії в будь-якій мові направлене на індивідуалізацію об'єкта шляхом виділення якої-небудь характерної риси і винесення її на перший план. В умовах необхідних перетворень метонімія, на відміну від метафори, ніколи не перетвориться в порівняння, однак порівняно легко переходить в епітет, зокрема, в субстантивований епітет: *Two men, one with thin black hair and the other with luxurious red mop, stood side by side, like day and night. The red was smiling ready to see the funny side of danger, the black, with his wry face and triangle eyebrows, was the embodiment of despair.* – Двоє чоло-

віків, один з рідким чорним волоссям, інший з пишною рудою шевелюрою, стояли пліч-о-пліч, як день і ніч. Рудий посміхався, наче вбачав щось комічне в небезпеці; чорний, з кислотою гримасою і страдницькими бровами, здавався втіленням відчаю. У цьому прикладі метонімія практично не є складною для перекладу, оскільки в структурно і змістовно способи її вираження збігаються в обох мовах. Найбільшу складність для перекладу представляють випадки метонімічного переносу, якщо засновані на асоціації: а) між предметом та однією з його ознак – метонімічний епітет, б) між цілим і частиною предмета – *синеєдох*; в) між ім'ям власним і ім'ям прозивним, що мають спільну змістовно-ознакову основу (*антономазія*). На відміну від метафори метонімія практично не трансформується в порівняння, проте здатна створювати дивовижні за влучністю метонімічні епітети на основі асоціації між предметом і одним з його властивостей або ознак: До кабінету буквально ввірвалася джинсова дівчиця. Тут деталі туалету переносяться на визначення самої власниці цього туалету. Такі епітети не завжди перекладаються через подвійну складність, що включає можливі перетворення самої структури атрибутивного словосполучення, а також необхідність перетворень мето-

німічного слововживання. Так, при перекладі виразу англійською мовою втрачається можливість збереження метонімії *A girl in her full denim outfit nearly fell into the office*. Вираз *a denim girl* не цілком прийнятний в англійській мові, оскільки *denim* не є власною ознакою об'єкта. Більше того, таке словосполучення не відображає тих соціальнокультурних, оцінних конотацій, що супроводжують це слововживання в українському контексті. Єдиним способом перекладу тут є перетворення ознаки в об'єкт, тобто рекатегоризація одиниці оригіналу, однак при цьому втрачається частина емоційно-оцінної інформації, вираженої в тексті за допомогою даної метонімії, втрачається підкреслена індивідуальність ознаки джинсовий (*denim*).

Синекдоха (грец. *Synekdоче* – співвіднесення) зазвичай проявляється у вживанні назви частини замість цілого, часткового замість загального. Складність її для перекладу полягає в тому, що в різних мовах способи і обмеження у вираженні категорії частина – ціле можуть досить сильно відрізнятися. В українській мові метонімічний перенос такого роду порівняно обмежений, оскільки є цілий ряд інших засобів, насамперед метонімічний епітет. Навпаки, в англійській мові синекдоха настільки ж природна, наскільки природною є метафора, і, найчастіше не несучи якихось стилістичних навантажень, залежить головним чином від додавання синтаксичної функції тому чи іншому слову. Ця невідповідність ускладнює переклад і ви-

магає іноді заміни стилістичного засобу яким-небудь іншим зворотом. У реченні *These wheels will drive you at your pleasure these wheels* вжиті як синекдоха замість *this car*. В перекладі аналогічною синекдохою ці колеса гарантують вам їзду із задоволенням ми знижуємо загальний стилістичний тон цього рекламного виразу, оскільки рекламуються не колеса, а сама машина, а в наших реаліях вживання слова колеса замість слова машина носить жаргонний та іронічний характер (тачка, мотор: *Бери якісь колеса і дуй за ним*), іноді з певною конотацією (наркотики). Цей відтінок слововживання абсолютно не відповідає оригіналу і змінює сам стиль рекламного речення. Доречним тут буде або парафраз ваш чудовий друг на колесах, або додавання ці чудові колеса, сучасний дизайн корпусу і автоматичне керування гарантують.., що нейтралізує стилістичну невідповідність окремої синекдохи в перекладі. Певні ускладнення пов'язані також з різними проявами антономазії в обох мовах, що супроводжується немимними перетвореннями при перекладі. Застосування прийомів перекладу антономазії залежить не тільки від мовних, а й культурних відмінностей. Щоб передати метонімічність фрази *The guards now change at Buckingham Palace to a Lennon and McCartney*, недостатньо перекласти самі імена – необхідно відновити основу метонімічного переносу (*tune* або *music*), оскільки в нашій культурній традиції цей вид метонімії не є широко розповсюдженим і сприймається як

злегка чужорідний в цій ситуації: Зміна караулу біля Букінгемського палацу тепер відбувається під музику Леннона і Маккартні. Правила перекладу метонімічних одиниць:

1. Повний переклад метонімічної одиниці використовується в тому випадку, коли в обох мовах співпадають мовні та культурні традиції вираження індивідуальних властивостей.

2. Структурне перетворення оригінальної метонімії застосовується в умовах, коли граматичні норми обох мов є різними, коли оригінальний контекст, в якому зустрічається метонімія, не може бути граматично повністю відтворений в мові перекладу.

3. Семантичне перетворення такої метонімії відбувається в умовах відсутності в мові перекладу засобу вираження індивідуальної ознаки.

4. Функціональне перетворення оригінальної метонімії має місце в умовах, коли стилістичний статус метонімічної одиниці в обох мовах різний.

5. Повне перетворення метонімії, тобто відтворення прямого найменування, цей прийом застосовується в умовах значного розходження культурних традицій, коли метонімічне слово не існує в мові перекладу або невідоме для культури мови, якою здійснюється переклад.

Іронія полягає в озвучуванні протилежного в зовнішню позитивних характеристиках. Іноді імпліцитність виражається в мовних одиницях, що не є складними для перекладу, але набагато частіше проблема полягає в не-

відповідності традиційно задіяних способів вираження іронії в різних культурах. Вираження іронії, глузування здійснюється різними способами, які можуть відрізнятися за формою, змістом і функціях в різних мовах і мовних традиціях. Найпростішим способом вираження іронії в обох мовах є лапки, коли цілком стандартне та очікуване слово або фраза беруться в лапки в стандартному контексті. Одним з ускладнень при перекладі іронічного контексту, заснованого на контрасті, може бути необхідність антонімічного перетворення, яке вимагає перетворення самої структури контрасту: I knew vaguely that the first Chapter of Genesis was not quite true, but I did not know why. В перекладі українською мовою в цьому контексті змінюється перша частина протиставлення, що вимагає відповідного перетворення другої частини: Я погано усвідомлював, що початок Книги Буття відхиляється від істини, але поняття не мав, в яку сторону. Більш складні перетворення застосовуються у розгорнутому іронічному контексті, що виходить за межі речення, причому в умовах, коли необхідно дотримуватися ключових елементів іронії. В перекладі іронічних контекстів нерідко можна натрапити на іронічне обігрування відомих цитат або алюзій. Використання цитати в якості образної основи для іронії може в перекладі ускладнюватись необхідністю лексико-граматичних перетворень, яких вимагає контекст, в результаті чого сама цитата неминуче втрачає первинну форму, тобто перестав

бути цитатою. Тут проходить дуже тонка грань: навіть така цитата повинна бути впізнаваною у перекладі, інакше вона втрачає статус цитати, що може супроводжуватися інформаційними втратами. Рекомендовані правила перекладу іронії:

1. Повний переклад з незначними лексичними або граматичними перетвореннями застосовується в тих випадках, коли це дозволяють як словесний, так і граматичний склад іронічного звороту в оригіналі за умови збігу соціально-культурних асоціацій.

2. Розширення іронічного звороту застосовується в тих випадках, коли сенс іронічного слововживання не є очевидним для іншомовного культурного середовища. У таких випадках частина компонентів іронії набуває словесної форми у вигляді дієприслівникових або дієприкметникових зворотів і розширених атрибутивних конструкцій.

3. Антонімічний переклад, тобто переклад з протилежним граматичним або лексичним значенням, застосовується тоді, коли прямий переклад ускладнює структуру в перекладі через відмінність граматичних або лексичних норм, затьмарюючи або нівелюючи зміст іронії.

4. Додавання смислових компонентів застосовується в тих випадках, коли потрібно зберегти лексико-граматичні форми (цитати) в умовах інформаційної недостатності аналогічних форм в мові перекладу.

5. Культурно-ситуативна заміна застосовується в тих випадках, коли пряме відтворення способу вираження іронії не є можливим, оскільки не сприймається культурою перекладу, а саму іронію слід передати, оскільки вона становить істотну частину авторського способу вираження.

Список використаної літератури:

1. <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/12/7-12-kl33.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КІЛЬКОСТІ

Власова А. А.

магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ,

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Ключові слова: фразеологічні одиниці, фразеологічна система, фразеологія, фразеологічний еквівалент, семантика, семантичний рівень, конотація.

Keywords: phraseological unit, phraseological system, phraseology, phraseological equivalent, semantics, connotation, semantic level.

Порівняльне вивчення фразеологічних одиниць (далі ФО) в англійській та українській мовах передбачає виявлення спільних та відмінних характеристик на фразеологічному рівні, аналіз повних і часткових еквівалентів та аналогів у двох мовах, а також безеквівалентних фразеологічних одиниць, що не мають відповідностей у фразеологічній системі іншої мови.

Дослідженням та вивченням особливостей одиниць мови, зокрема фразеологічних, займалися вітчизняні й зарубіжні науковці, які вивчали фразеологічні одиниці та їхній переклад у різноманітних аспектах: Я. І. Рецкер, Г. Е. Мірам, В. В. Виноградов, Л. К. Латішев, В. Н. Комісаров, Л. С. Бархударов, А. М. Паршин, Н. Д. Арутюнова, Л. С. Бархударов, Р. П. Зорівчак, І. В. Корунець, О. В. Кунін, В. А. Маслова.

Проблема визначення основних критеріїв віднесення тих чи інших ФО до класу повних або часткових еквіва-

лентів і аналогів та виявлення безеквівалентних фразеологічних одиниць є однією з найбільш важливих проблем сучасної фразеології.

Один з найбільш часто використовуваних прийомів відтворення фразеологічних одиниць є переклад за допомогою пошуку фразеологічних еквівалентів. Фразеологічним еквівалентом називається одиниця української мови, яка має повну смислову відповідність до одиниці англійської мови, а також єдиний стилістичний образ [3, с. 280].

Категорію фразеологічних одиниць, для яких можливо підібрати еквівалент, утворюють першу за все інтернаціональні вирази, тобто одиниці, які паралельно існують у двох мовах, маючи спільне походження. Зрозуміло, найоптимальнішим способом перекладу таких фразеологічних одиниць є пошук і встановлення фразеологічного еквівалента. До міжмовних

фразеологічних еквівалентів відносяться різномовні ФО з тотожною семантикою, структурно-граматичною організацією і з тотожним компонентним складом.

Розглянемо явище повної еквівалентності ФО на прикладах. Фразеологічні одиниці *better one word in time than two afterwards* та *краще одне слово вчасно, ніж два згодом* є повними еквівалентами. Обидва фразеологізми відносяться до міжстильових або нейтральних одиниць, побудовані на однаковому образі, отже, збігається емоційно-експресивна конотація. Їхній компонентний склад також однаковий. Однакова й їхня структурно-граматична організація: вони обидва відносяться до класу фразеологічних одиниць, що мають структуру речення.

Повних фразеологічних еквівалентів порівняно небагато, що, ймовірно, можна пояснити приналежністю зіставляваних мов до різних систем. Водночас ця група є більш численною порівняно з групою часткових еквівалентів.

Розглянемо наступний прийом перекладу фразеологізмів – пошук фразеологічних аналогів. Фразеологічним аналогом Т. А. Казакова називає фразеологізм у мові перекладу, який має спільне значення з вихідним фразеологізмом, але будується на іншій словесно-образній основі. Підбір фразеологічного аналога вимагає вільного володіння двома мовами, а також повного дотримання стилістичної і жанрової однорідності аналога з фразеологічною одиницею оригіналу.

О. Ф. Арсентьева поділяє фразеологічні аналоги за ступенем збігу лексемного складу і структурно-граматичної організації. Вона виділяє 3 групи фразеологічних аналогів:

1) фразеологічні аналоги з приблизною подібністю структурно-граматичної організації і однією однаковою лексемою в компонентному складі. Приблизна схожість структурно-граматичної організації означає приналежність фразеологізмів до одного класу (зі структурою словосполучення, речення, дієслівних, субстантивних ФО тощо). Наприклад, англійський фразеологізм *to kill two birds with one stone* та український *убити двох зайців одним пострілом* мають спільне сигніфікативно-денотативне значення і суб'єктивно-оцінну конотацію. Обидва відносяться до міжстильових одиниць, мають в основі яскравий образ. З точки зору структурно-граматичної організації є дієслівними ФО з подібною структурою. У компонентному складі мають одну загальну лексему *kill* та *убити* [5, с. 157].

2) фразеологічні аналоги з приблизною подібністю структурно-граматичної організації і різним компонентним складом. Наприклад, англійська ФО *as like as two sticks* та українська *два чоботи – пара* при вираженні загального сигніфікативно-денотативного значення і суб'єктивно-оцінної конотації, мають також однакову функціонально-стилістичну і емоційно-експресивну конотацію. Обидва фразеологізми відносяться до ад'єктивних ФО. Компонентний склад одиниць різний.

3) фразеологічні аналоги з різною структурно-граматичною організацією і різними компонентним складом. Розглянемо англійську ФО *word before is worth two after* та українську *дорога ложка до обіду, (а пообідавши, то і під лавку)*. Обидва фразеологізми мають близьку подібність сигніфікативно-денотативного значення, збігається оцінний компонент. Вони відносяться до міжстильових одиниць, їхня емоційно-експресивна конотація також збігається. Однак англійський фразеологізм відноситься до класу ФО зі структурою речення, а українська одиниця – до класу субстантивних ФО. Повністю розходиться і їхній компонентний склад [5, с. 159].

Національна своєрідність фразеології простежується при вивченні будь-якого її аспекту, але найбільш яскраво вона проявляється на семантичному рівні. Виділення безеквівалентних ФО в англійській і українській мовах і вивчення способів їхнього перекладу проводиться в основному на семантичному рівні. В зазначених ФО відображаються особливості психології, способу мислення, специфічні умови розвитку матеріального і духовного життя носіїв мови.

Безеквівалентними фразеологізмами вважаються ФО англійської або української мови, що не мають відповідностей у фразеологічній системі іншої мови. Їх можна поділити на такі три групи:

1. ФО мови-джерела, семантику яких можна відтворити лише за допомогою словосполучень, розгорнутих

описів, наприклад: *to be hitting on all four (або six) cylinders* – амер. чудово почувати себе, бути в формі, бути працездатним [1, с. 345].

Підбір перекладацьких еквівалентів фразеологічних одиниць цієї групи найбільш доцільно проводити способами калькування і дескриптивно. При цьому слід враховувати, що в основі такого підбору лежить необхідність дотримання норм мови-рецептора [2, с. 155].

Дескриптивний переклад полягає у відтворенні ФО описово, вільними конструкціями, словосполученнями. Його перевагою є найбільш повне розкриття суті описуваного явища. Однак дескриптивний переклад здатний повністю відтворити лише сигніфікативно-денотативне значення і суб'єктивно-оцінну конотацію [2, с. 156].

Розглянемо групу ФО, що перекладаються за допомогою прийому калькування. Калькування – це переклад фразеологічної одиниці в цілому і кожного слова зокрема, іншими словами дослівний переклад. Такий спосіб перекладу не використовує наявні фразеологічні одиниці, а створює нове поєднання, яке не характеризується стійкістю, таким чином, переклад не є фразеологічним, наприклад: *(the) first among equals* – перший серед рівних [5, с. 136].

Калькування застосовується, якщо відсутній еквівалент або неможливо підібрати аналогічний за змістом вираз в українській мові (так само іноді стає неможливим використання ана-

логічного за значенням фразеологізму через вплив контексту). Це призводить до того, що отриманий, перекладений калькуванням вираз, втрачає властивості фразеологізму (в мові перекладу), наприклад: *if two men ride the same horse, one must ride behind* (мж. *when two ride on one horse one must sit behind*) – якщо (або коли) двоє їдуть на одному коні, то один з них повинен сидіти позаду [5, с. 137].

2. ФО мови-джерела, та відповідність в мові-рецепторі у вигляді окремої лексики (моноклекси) або набору окремих лексем. Отже, для цієї групи ФО характерний лексичний спосіб перекладу, наприклад: *the devil on two sticks* – діаболо (іграшка); *for two pins* – розм. з *насолодою*. У цьому випадку між ФО мови-джерела і моноклесою або лексемами мови-рецептора спостерігається повна невідповідність плану вираження, може також змінитися функціонально-стилістична конотація. Відтвореним виявляється тільки сигніфікативно-денотативне значення, суб'єктивно-оцінна і частково емоційно-експресивна конотація [4, с. 182].

3. До третьої, або змішаної групи, відносяться ФО мови-джерела, семантика яких може передаватися як за допомогою окремих лексем, так і за допомогою словосполучень, розгорнутих описів, наприклад: *blow one's own horn* (амер. *toot one's own horn*) – вихвалитися, розхвалювати себе, займатися саморекламою.

Отже, аналіз англійських та українських ФО на позначення кількості в

англійській та українській мовах дозволив дійти таких висновків: фразеологізми в досліджуваних мовах мають три основні типи співвідношень: еквівалентні, частково еквівалентні та безеквівалентні. Еквівалентні ФО мають повне структурне, семантичне та функціональне співвідношення. Часткове співвідношення мають ФО, семантика яких будується на різних асоціаціях: однакових, схожих, а інколи й різних. Як своєрідний культурний код асоціації в образній формі виявляють семантику ФО і водночас репрезентують їх національно-мійкфвну специфіку.

Фразеологічним аналогом є фразеологізм у мові перекладу, який має спільне значення з вихідним фразеологізмом, але будується на іншій словесно-образній основі. До міжмовних фразеологічних аналогів відносяться ФО, що виражають однакове або близьке значення, але характеризуються повною відмінністю або приблизною подібністю внутрішньої форми.

Порівняно найвиразніше відтворюють національний колорит безеквівалентні ФО, що не мають відповідностей у фразеологічній системі іншої мови. Лексичні компоненти їхньої структури часто номінують власне національні реалії.

Література

1. Англо-український фразеологічний словник / Баранцев К.Т. К. : Знання, 2005. 345 с.
2. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія: на матеріалі перекладів творів української лі-

- тератури англійською мовою. Львів: Вища школа, видавництво при Львівському університеті, 1983. С. 150-158.
3. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. К.: Наукова думка, 1973. 280 с.
 4. Стрілець Н. Я. Структурні та функціонально-семантичні особливості сома-тичних фразем у романських мовах : дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2002. 182 с.
 5. Швачко С. А. Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языках. Киев: Вища школа, 1981. С. 134-159.
 6. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 1774 p.
 7. The Dictionary of Idioms. URL: <http://www.idioms.thefreedictionary.com/>

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Шимко В.О.

магістри, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Колесник М.Ю.

викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ.

Ключевые слова/ Keywords: запозичення / linguistic borrowings, іншомовна лексика / foreign-language vocabulary

Переклад один із найважливіших моментів розвитку людства. Завдяки перекладу люди однієї країни знайомляться з життям, культурою, побутом, історією, науковими та літературними досягненнями інших країн. У ході розвитку науки і виробництва відкриваються нові явища, виникають нові поняття, що позначаються іменуваннями особливого роду – термінами. Під терміном тут розуміється слово чи словосполучення спеціальної форми вживання. Специфіка терміна, що відмежовує його від інших слів мови, полягає в особливому призначенні, функції терміна – по можливості чітко виражати спеціальні поняття. Отже, термін – це насамперед функціональна одиниця мови. Бернард Шоу з властивою йому дотепністю визначав термінологію як «змова присвячених», підкреслюючи тим самим замкнутий, різко обмежений характер поширення спеціальної лексики, що доступна лише обраним, присвяченим у специфіку тієї чи іншої галузі знання. Не

менш образно (Fach-Chinesisch) позначається ця властивість термінології в німецькій мові, та й саме слово «термін» (від лат. terminus – “границя”, “межа”) семантично маніфестує поняття обмеженості, відособленості. [1, с.192] Вивчення термінів постійно перебуває у сфері наукових інтересів як фахівців у галузі термінології, так і лінгвістів. Мова динамічно розвивається і реагує на всі зміни, що відбуваються в інших сферах життя.

Останнім часом у німецькому мовознавстві з’явилося чимало наукових праць, у яких досліджують як загальні теоретичні питання термінології, так і юридична терміносистема, її семантичні й концептуальні особливості. Це праці О.А. Шаблій, Л.П. Шишканової, Б. Конрада та ін..

Хочеться сказати, що особливе місце у німецькомовній термінології права займають аббревіатури. У Німеччині скорочено передають: 1) назви органів виконавчої та судової влади, назви установ та об’єднань, як: OLG від

Oberlandesgericht «Верховний суд федеральної землі»; AA від Auswärtiges Amt «Міністерство закордонних справ ФРН»; RAK від Rechtsanwaltskammer «палата/спілка адвокатів (орган самоврядування адвокатури у ФРН)»;

2) назви галузей права, як: SozR від Sozialrecht «соціальне право ФРН (законодавство, що 55 регулює соціальне забезпечення)»; StrR від Strafrecht «кримінальне право ФРН» тощо;

3) назви федеральних земель ФРН, як Bay. від Bayern, bayerisch «той, що стосується федеральної землі Баварія»; BayPAG від Bayerisches Polizeiaufgabengesetz «Закон федеральної землі Баварія «Про функції поліції»;

4) види нормативних документів, як: Übk. від Übereinkommen «(міжнародна) угода, конвенція»; Urt. від Urteil «вирок (у кримінальній справі) або судове рішення (у цивільній справі)»;

5) назви державних посад та рангів, юридичних професій, як: RegR або RR від Regierungsrat «урядовий радник»; RA від Rechtsanwalt «адвокат».

Хочеться наголосити на тому, що протоколи засідань Бундестагу – це фіксація промов депутатів, то у протоколах міститься велика кількість власних імен та прізвищ, які у перекладі як правило транскодуються. Як відомо, транскодування визначається як спосіб перекладу, при якому звукова та/або графічна форма слова вихідної мови повністю або частково передається засобами абетки мови перекладу, наприклад: Sahn Wagenknecht – Сара Вагенкнехт, Manuel Sarrazin – Мануель Саррацін, Stefan Liebich – Ште-

фан Лібіх, Jürgen Hardt – Юрген Хардт. Поряд з іменами німецьких діячів та політиків завжди вказується вчене звання або науковий ступінь (за їх наявності). Найчастіше вони виражаються скороченням Dr., яке розшифровується як der Doktor або die Doktorin, наприклад: Dr. Guido Westerwelle, Dr. Claudia Winterstein тощо і українською мовою перекладається як доктор. В українській мові немає скороченої форми цього поняття, тому у перекладі слід вказувати повну форму: доктор Гідо Вестервелле, доктор Клаудія Вінтерштайн [1, с.161].

Мова протоколів засідань Бундестагу досить багата на фразеологізми. Найкращим способом перекладу образної фразеології вважається використання фразеологічного відповідника в рідній мові, що забезпечує не лише передачу змісту, але й відтворення образності та експресивності німецького виразу: Private Investitionen fallen nicht vom Himmel, zumal nicht in dieser Situation. – Приватні інвестиції не падають з неба, принаймні не у цьому випадку; Das muss aber der guten Laune nicht im Wege stehen. – Це не повинно стояти на шляху у гарного настрою [1, с.161].

А також хочеться згадати, про префікси юридичних термінів в німецькій мові. Префікс (префіксальна морфема) – докоренева афіксальна морфема у складі словоформи, яка має переважно словотворчий характер. Золотаренко О. А наголошував, серед німецьких префіксів іменників найвищу продуктивність зафіксовано у суфікса un-

який має заперечне значення. Проте у німецькій мові є й низка інших: un-: Unabänderlichkeit – незмінність, стабільність, Unabgestimmtheit – неузгодженість; in-: Inhaftnahme – арешт, Inhaber – власник; inter-: Interdependenztheorie – теорія взаємозалежності, Interlokution – тимчасове рішення; ur-: Urheber – ініціатор, винаватець, Urkunde – документ, акт, грамота; ex-: Exekutionsordnung – порядок примусового виконання судових рішень, Exmission – примусове виселення; sub-: Submission – підпорядкованість, підлеглисть, Subordination – субординація; anti-: Antiarbeitsgesetzgebung – антиробітниче законодавство, Antisemitismus – антисемітизм; des-: Desintegration der Gesellschaft – дезінтеграція суспільства; trans-: Transaktion – договір, Transmission – передача прав та обов'язків; non-: Nonvalenz – неплатоспроможність; miss-: Misshandlung – нанесення тілесних ушкоджень, Missetat – злочин; supra-: supranationales Organ – наднаціональний орган; vize-: Vizekanzler – віце-канцлер, Vizekonsul – віце-консул, Vizepräsident – віце-президент [3, с.172].

З огляду на специфіку функціонування юридичної термінології, яка використовується фактично в усіх сферах життя, слова та словосполучення у перекладі з німецької на українську мову мають бути правильно відтворені особливо у законодавстві, оскільки

вони регулюють правові відносини. Потреба у такому перекладі особливо актуальна, адже неправильно перекладений термін з однієї мови на іншу створює певні перешкоди у використанні іншомовного юридичного документа. Переклад юридичного тексту викликає багато труднощів, пов'язаних із своєрідністю юридичної мови.

Література:

1. Статтик І. В. Відтворення лексичних особливостей протоколів засідань Бундестагу // [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///D:/Chrome/Nzfn_2014_3_36.pdf (Дата звернення 05.03.2019).
2. А. Дярябіна Словітворно-структурні особливості юридичних термінів сучасної німецької мови // [Електронний ресурс]. Режим дотупу: file:///D:/Chrome/Nvchnugf_2014_708-709_14.pdf (Дата звернення 05.03.2019).
3. Золотаренко О. А., студ., Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ Продуктивність афіксації в юридичні термінології німецької мови // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/51/27.pdf (Дата звернення 05.03.2019).
4. Elsen, H. Grundzüge der Morphologie des Deutschen / De Gruyter Studium. – Berlin / New York: Walter de Gruyter, 2011.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 608 с.
6. Німецько-українсько-російський коментований словник з адміністративного права / за ред. Б. Шлоера.– Київ: Наука, 2003. – 463 с

WAYS TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES CHET TILLARNI O`RGATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI

Safarova Musallam Ahmadovna,

Navoiy davlat instituti o'qituvchisi,

Jo'rayeva Zamira Ishmo'minovna,

Navoiy davlat instituti o'qituvchisi

***Annotation:** This article presents a number of common problems in teaching foreign languages and provides ideas on how to solve them. There are comments on priorities for improving teaching effectiveness.*

Har bir jamiyatning kelajagi uning ajralmas qismi va hayotiy zarurati bo'lgan ta'lim tizimining qay darajada rivojlanganligi bilan belgilanadi. Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, unga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy qilish hamda ta'lim samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanishi va ularning o'quv-tarbiya jarayoniga kirib kelishi, shuningdek, axborot texnologiyalarining tez almashinuvi va takomillashuvi jarayonida har bir inson o'z kasbiy tayyorgarligini, mahoratini kuchaytirish imkoniyatlari yaratildi. Ta'lim jarayoniga ilg'or pedagogik texnologiyalarni olib kirish "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ning bosqich vazifalaridan biridir. Bugungi kunda ta'limda, xususan, chet tillarni o'rgatishda innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol usullardan keng foydalanilmoqda. Xorijiy til ta'limiga innovatsion pedagogik texnologiyalarning tadbiqui – shaxsni jamiyatning talabiga

ko'ra yo'naltirish, ta'limni shu talablar asosida tashkil etish ta'lim tamoyillari, metodlari aloqadorligi asosida shaxsni har tomonlama yetuk kadr qilib shakllantirish, uning qobiliyati va imkoniyatlarini to'liq namoyon etishi va rivojlantirishi uchun qulay shart – sharoitlar yaratishdan iborat. Pedagogik innovatsion texnologiyalarning yana bir o'ziga xos xususiyati o'quvchi faoliyatining ustuvorligida, ta'lim jarayonida talaba yoki o'quvchinining asosiy figura ekanligidadir. Ta'lim jarayonida bilish, leksik, grammatik, talaffuz tushunchalarni to'g'ri shakllantirish, o'quvchi ongida bilimlar sistemasini, o'z – o'zini nazorat qilish ko'nikmasini to'g'ri tarkib toptirish innovatsion pedagogik texnologiyalarning tarkibiy qismidir. Hozirgi kunda ta'lim jarayonidagi eng samarali, o'qituvchi pedagoglar ko'zlagan maqsadlarga erishishning kafolatlangan o'qitish uslublari, o'quvchi talabalarda mustaqil fikrlash, erkin qaror chiqarish ko'nikmasini shakllantiradigan, ularni muammolarini yechishlari, turli vaziyatlardan qiynalmasdan chiqib ketishlari uchun zamin hozirlashga

qodir bunday o'qitish uslublari pedagogik texnologiyaning eng ilg'or xususiyatidir. Bugun mamlakatimizda yurtboshimiz tashabbuslari bilan mamalakatimizda til o'rganishga katta e'tibor berilmoqda. Yuqoridagilarga nazar soladigan bo'lsak yurtimiz taraqqiyotda tilning nechog'lik ahamiyatli ekanligiga yana bir karra amin bo'lamiz. Fransuz tili darslarida o'quvchilarga leksikani o'rgatishda quyidagi interfaol uslublarni qo'llashni tavsiya qilish mumkin: a) Continuez: Quand je serai grand(e), je... – Quand je serai grand(e), je voudrais ?tre infirmi?re, parce que j'aime bien soigner les gens. – Quand je serai grande, je serai coiffeuse, parce que je veux couper les cheveux de ma m?re et des femmes. – Quand je serai grande, je serai ma?tresse, parce que j'aime les enfants. Bunda o'quvchilar guruhlariga bo'linadilar. Qaysi guruh ko'p fikr aytsa rag'batlantiriladi. b) O'yin- mashq. Bu o'yin guruhda ham yoki jamoada birlikda qo'llanilishi mumkin. Ya'ni har bir o'quvchining o'z bilimi va imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga imkon beradi. Bu o'yinda darsni mustahkamlash yoki o'quvchilar bilimini nazorat qilish maqsadida ham foydalanish mumkin. Masalan: «Adashgan so'zni toping». Bir necha o'rganilgan so'zlar qo'yilib orasida bitta o'rganilmagan so'z ham aralashtirib qo'yiladi. O'quvchilar o'rganilgan so'zlarni on-gida tiklab, o'rganilmagan so'zni topib o'qituvchiga ko'rsatadilar. Bu usul o'tilgan so'zlarni mustahkamlashda qo'l keladi. c) Ijodiy izlanish o'yini. Bunda o'qituvchi hikoyadagi noto'g'ri gapni topish yoki hikoya mazmuniga mos bo'lmagan gaplarni topishni aytadi. O'quvchilar izlanadilar va

bunday gapni topib, nega ortiqchaligini isbotlaydilar. Bunday o'yinlar ko'p vaqtni olmaydi, maxsus jihozlarni talab etmaydi, lekin yaxshi natija beradi. d) O'yin- musobaqa. Bunda turli qatorlararo musobaqalar tashkil etilishi mumkin. Shungdek, viktorinalar, turli konkurslar, olimpiadalar kiradi. Bunday o'yinlarni darsda va sinfdan tashqarida ham o'tkazish mumkin. e) Mazmunli- rolli o'yinlar. Bu o'yin o'quvchilar darsda o'qituvchi belgilangan maqsadga muvofiq hikoyalar yoki ertaklardagi qahramonlar rolini o'ynaydilar yoki davra stoli tashkil etib turli rollarni bajaradilar. Masalan: muxbir, tarixchi, qishloq xo'jaligi xodimi va boshqalar. Bunday o'yinlar o'quvchilarda bilimga qiziqish uyg'otadi, ularni jodiy izlanishga undaydi, shuningdek kasblar bilan tanishuvlarda yordam beradi. f) «Bo'lishi mumkin emas»(Vrai ou faux) Bu uslubni o'tkazishda o'qituvchi ma'lum matnni o'qiydi. O'quvchilar bo'lishi mumkin bo'lmagan voqealar ifodalangan jumla yoki gapni topishlari lozim. Hazil mutoba bilan o'tadigan bu usul o'quvchilardan ziyraklik, sinchkovlik va kuzatuvchanlikni talab qilishi bilan birgalikda, ulardan atrofida sodir bo'layotgan voqea – hodisalarga befarq bo'lmaslikni ham talab qiladi. Undan tashqari ularning darsdan tashqari bo'lgan ilmiy adabiyotlarga va ilmiy – ommabop filmlarga qiziqishini orttiradi va hikoya tinglash ko'nikmasini shakillantirishga yordam beradi. Bu uslub bir necha marta o'tkazilgach, keyinchalik o'quvchilarda shunday hikoyachalar tuzishni ham kamol toptirish mumkin. O'quvchilarning interaktivligiga yo'naltirilgan darsning maqsadi esa, ularga imkon qa-

dar ko'p faol imkoniyatlarga ega bo'lish, chet tilida erkin muloqot qilishga qo'yib berishdan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ishmuhamedov R. "Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini

oshirish yo'llari. Toshkent "Nizomiy nashriyoti". TDPU 2005 yil.

2. Матмуротова З. Чет tillarni o'rgatish samaradorligini oshirish usullari // Молодой ученый. – 2017. – №24.2. – С. 37-38. – URL <https://moluch.ru/archive/158/44684/> (дата обращения: 25.11.2019).

COMPOSITE (COMPOUND AND COMPLEX) SENTENCE THEORY

Usarov I.K.

candidate of philological sciences, National University of Uzbekistan
named after M.Ulugbek, Uzbekistan

Tadjibaeva G.A.

teacher of English, Andizhan State University, Uzbekistan

Sadulloeva Sh.V.

teacher of English, National University of Uzbekistan
named after M.Ulugbek, Uzbekistan

Annotation: *This article discusses the composite sentence theory. It analyses types of composite sentence such as: co-clause, sub-clause, co-complex, composite sentence, composite sentence as a type, structural types of composite sentences, semantic types of composite sentences, trichotomic classification of sentences into simple, compound and the complex sentence, linked Independent Sentence. Besides, linguists' works done on this theme throughout the world will be analyzed.*

Key words: co-clause, sub-clause, co-complex, composite sentence, composite sentence as a type, structural types of composite sentences, semantic types of composite sentences, trichotomic classification of sentences into simple, compound and the complex sentence, linked Independent Sentence.

The term composite sentence was used by H. Poutsma¹ as a common term for both the compound and the complex sentence and it may be accepted by those schools who adhere trichotomic classification of sentences into simple, compound and complex. This classification established in the English prescriptive grammar of the mid-19th century and accepted and developed by the authors of the classical scientific grammar remains the prevalent scheme of the structural classification of sentences in the grammars of all types in the modern period. A very important syntactic concept which developed along with

this classification was the concept of the clause as a syntactic unit, containing a subject and a predicate.

From the very beginning the authors of prescriptive and scientific grammars have intuitively found out the weak link in this classification - the concept of the compound sentence, containing syntactically independent coordinated clauses or sentences. The compound sentence was not felt to be a sentence proper. There were at least three methods employed by the grammarians to find a way out of this difficulty: (1) to explain it away by pointing out the complete independence and the possibility of isolating each member of a compound sentence without any change of its meaning or intonation; (2) by employing new terms to ex-

¹ Poutsma H. A Grammar of Late Modern English. Part II. Groningen, 1926 (5 vols., 1904—1929).

press more exactly the grammatical peculiarity of this combination of sentences (cf. the terms “double” and “multiple” sentences); (3) by excluding this concept from the structural classification of sentences (cf. Krusinga, who uses the traditional term to denote the complex sentence only).

Structural linguistics treats the problem of the compound sentence in different ways. Some of them retain the traditional trichotomy, though the terms employed are sometimes non-traditional (e.g. “duplication of the pattern” in Hook and Mathews’ grammar)².

Fries substitutes for the traditional doctrine his theory of included sentences (suggested doubtless by L. Bloomfield’s ideas concerning the included position of a grammatical form) and sequences of sentences (the latter concept was probably borrowed from H. Sweet). The author’s attitude towards the traditional concept of the compound sentence is not very clear. Fries justly remarks in a footnote that the so-called “compound” sentence seems to be primarily a matter of the punctuation of written texts, as in his mechanical recordings of speech only few instances occurred with a clear 3-2-3 intonation³ before the words listed as sequence signals, i.e. signals of an independent sentence⁴.

2 J.H. Hook, E.G. Mathews, *Modern American Grammar and Usage*, New York, 1956, p. 81.

3 According to the phonetic notation used by Ch. Fries, 3 denotes the usual voice level and 2-one step above the usual.

4 The view that the traditional compound sentence is not a syntactic unit, but a string of independent coordinate sentences, has been advanced, though with different arguments, in the articles:

Л.Л. Иофик, Существует ли сложносочиненное предложение в английском языке? (Научные доклады высшей школы. Филологические науки, 1958, N 2) and D.J. Allerton, *The Sentence as a Linguistic Unit* (*Lingua*, V. 22, N 1, 1969). The latter author maintains that this analysis of coordinate sentences will have a profound effect on the grammar (op. cit., p. 38).

But, contrary to this assertion, the author classifies all the so-called sequence signals and coordinating conjunctions together with subordinating conjunctions as function words of the group J, i.e. as signals of inclusion.

The attempts of the authors of the older scientific grammars to destroy the concept of the clause as it was understood by prescriptive grammar by introducing such notions as “half” clauses, “abridged” clauses, “infinitive”, “gerund”, “participle” clauses may be observed in the except from Bryant’s grammar, treating verbid clauses. This tendency, which has found favour with some structural linguistics, may have far-reaching consequences in the theory of the complex sentence, as it leads to the demolition of the structural distinction between simple and complex sentences.

The extract from Gleason’s work illustrates one of the few attempts of the modern schools of grammar to analyze complex sentences containing more than two clauses to the principle of IC analysis.

Transformational grammar derives complex and traditional compound sentences from two or more underlying strings or source sentences (double-base transformations), including them into matrix sentences (i.e. principal sentences) as inserts by means of embedding and conjoining transformations (see p. 195-196).

The except from R. Lakoff reveals a new tendency in the analysis of the compound sentence. She suggests that the logical notions of presupposition and deduction should be incorporated in gram-

mar, in order to account for the differences of the syntactic structures of various types of compound sentences.

I. There are different approaches to composite sentences, for example, N.A.Kobrina, E.A.Korneyeva distinguish the following composite sentences types:

1. The Compound Sentences.
2. Linked Independent Sentences.
3. The Complex Sentence.

1) The Complex Sentence with Substantive Clauses.

2) The Complex Sentence with a Subject Clause.

3) The Complex Sentence with a Predicative Clause.

4) The Complex Sentence with an Object Clause (The Complex Sentence with a Complement Clause).

5) The Complex Sentence with an Attribute Clause.

6) The Complex Sentence with an Adverbial Clause.

7) Cases of Structural Arrangements Intermediate between Coordination and Subordination

When, if, as, because, though, as soon as
When caravan passes, dog barks.

4. Inserted Clauses Modelled on the Pattern of Subordinate Clauses.

II. R.Quirk, S.Creendbaum, J.Svartvik distinguish the following complex sentences types:

1. Coordinate clauses
2. Subordinate clauses.

As we see the authors treat the above-mentioned sentences under the term “complex sentence” and not “composite sentence”.

H.Sweet speaks of the Composite Sen-

tence, that fall into the Compound and Complex Sentences. And he considers that simple sentences can be of two types⁵:

1. independent
2. dependent

For example: *When I came back, I found no one at home.* Here “*When I came back*”, is dependent, “*I found no one at home*” – independent.

H.Sweet thinks that two or more sentences may be joined together to form a single complex sentence, or *c o m p l e x*, as it may be called for the sake of brevity. When simple sentences are joined together in this way they may be called “*c l a u s e s*”⁶. (pp.160-161).

In every complex there is one independent clause, called the *p r i n c i p a l c l a u s e*, together with at least one dependent clause, which stands in the relation of adjunct to the principal clause. The dependent clause may be either coordinate or subordinate. We call a coordinate clause a *c o - c l a u s e*, a subordinate clause a *s u b - c l a u s e*. Thus in “*You shall walk, and I will ride*”, the first clause is the principal clause, and the second is a *c o - c l a u s e*. In *you are the man I want*, the second clause - *I want* - is a sub - clause. So, also in “*you shall walk while I ride*”.

A complex in which the principal clause is modified by a co-clause is called, for the sake of brevity, a *c o - c o m p l e x*, and one in which it is modified by a subclause is called a sub-complex. Thus, the first complex is a co-complex, the other two are sub-complexes. In a complex the clauses must be

⁵ See H.Sweet. A New English Grammar, Part I, p. 160-168

⁶ See H.Sweet. A New English Grammar, Part I, p. 160-161.

joined together by conjunctions, or else the adjunct-clauses must be dependent, as in “*You are the man I want*”. When two or more independent sentences are associated together logically in the same way as in complex, the combination is called a *sequence*. Thus, we have an adversative sequence in “*am I right, am I wrong?*” which is logically equivalent to the complex *am I right, or am I wrong?*” Such a sequence is therefore equivalent to a co-complex. Such a causal sequence as “*I am sure of it*”: *I saw it myself*” if, on the other hand, equivalent to the sub-complex *I am of it, because I saw it myself*. In both of these examples the adjunct sentence is unprepared. We call such sequences *unprepared sequences*.

A word-group containing a verbal often differs only grammatically from the same group with the verbal made into a finite verb, that is, from a sentence. Hence such a simple sentence as “*I heard of his coming home*” can be expanded into complex. “*I heard that he had come home*”. So also “*I wish him to come back*” may be expanded into “*I wish he would come back*”. Such sentences as “*I heard of his coming home*”, “*I wish him to come back*”, which contain in themselves the germs of dependent sentences, are called *extended sentences*.

Another way in which complexes are shortened is by making sentence-connecting into word-connecting conjunctions, as when the complex “*he is tall, but*

he is not strong” is made into a simple sentence with a group predicate - *he is tall, but not strong*. Such sentences may be regarded as a kind of extended sentences, but it is better to distinguish them from the extended sentences we have just been considering by calling them *contracted sentences*.

In the chapter devoted to the Composite sentence we must speak of also sentences like “*Spring that has been long awaited*.” “*Spring that has been long awaited!*”, “*Spring that has been long awaited?*” which are really nominative (elliptical) declarative, exclamatory, interrogative complex sentences accordingly, because some parts of the sentence are missing here and the missing parts (that is the subject (It) and the link verb (is)) can be easily restored.

Reference

1. Poutsma H. A Grammar of Late Modern English. Part II. Groningen, 1926 (5 vols., 1904—1929).
2. J.H.Hook, E.G.Mathews, Modern American Grammar and Usage, New York, 1956, p.81.
3. Л.Л.Июфик, Существует ли сложносочиненное предложение в английском языке? (Научные доклады высшей школы. Филологические науки, 1958, N 2)
4. D.J.Allerton, The Sentence as a Linguistic Unit (Lingua, V. 22, N 1, 1969). The latter author maintains that this analysis of coordinate sentences will have a profound effect on the grammar (op. cit., p.38).
5. H.Sweet. A New English Grammar, Part I, p. 160-168.

THE DISPUTABLE TYPES OF COMPOSITE SENTENCES (WITH A PARENTHETICAL (INTRODUCTORY OR COMMENT AND INSERTED) CLAUSE AND A CLAUSE OF PROPORTION “THE MORE..., THE MORE...”)

Usarov I.K.

candidate of philological sciences, National University of Uzbekistan named after M. Ulugbek, Uzbekistan

Tadjibaeva G.A.

teacher of English, Andizhan State University, Uzbekistan

Tadjibaeva M.A

teacher of English, Academic lyceum under National University of Uzbekistan named after M. Ulugbek, Uzbekistan

Annotation: *This article discusses disputable types of composite sentence. It analyses clause types of composite sentence such as: parenthetical (introductory or comment and inserted) clause and a clause of proportion “the more..., the more...”*

Besides, linguists` works done on this theme throughout the world will be analyzed.

Key words: parenthesized, syndetically, host/matrix sentence, comment clauses, parentheticals or parenthetical clauses, parenthesis, if-clause, reporting clauses, tentativeness, existential clause, adverbial clause; comment clause; comparative clause; conditional clause; declarative clause; dependent clause; coordinated clause, subordinated clause, exclamative clause; finite clause; imperative clause; independent clause; infinitive clause; interrogative clause; nominal clause; non-finite clause; verbless clause, relative clause; cleft clause, embedded clause, comment clause, reporting clause; supplementary clause, inserted clause (as to Prof. G.M. Hoshimov).

There are many such constructions as “As you know, Jack is here”.

“The man, I believe, is a foreigner” which are totally different from the ones traditionally treated as composite sentences with coordinated or subordinated clauses.

Let’s consider the following composite sentences:

As you know, Jack is here(1).

The man, I believe, is a foreigner(2).

The boy is clever, I guess/ believe/ think(3).

They are, as is seen from the illustra-

tions, the clauses in the Composite Sentences neither coordinated, nor subordinated, they are rather parenthesized, that is to say introduced (1), or inserted (2,3). So, they do not express any coordinate or subordinate relations in the host/matrix sentence, instead they express parenthetical relations between the host and hosted clauses through introduction and/ or insertion.

This way we can speak about the existence of the syntactical relations other than coordinate and subordinate ones and we can term those relations “intro-

duction and insertion” along with latter (coordinate and subordinate). And these syntactical relations in the Composite sentence can be expressed syndetically (by the help of such conjunctions as “*as, if,* and syndetic (subjectless) like “*As is known....*”, “The specialist, if there is any, must know it “) and asyndetically (“*Nick is, I think, at home*”, “*You know he is ill*”, “*I believe (you see, I tell you, I suppose), the girl is pretty*”, etc.

Such composite sentences are termed in linguistics as the ones with: *comment clauses, parentheticals or parenthetical clauses, parenthesis,*

In our treatment of parenthetical clauses, we will follow the lines set down for treatment of parentheses in a simple sentence by B.A. Ilyish: we will discriminate parenthetical clauses of the introductory type from inserted clauses and state that their function is the same as that of parentheses in simple sentence.

The relation between parenthetical and subordinate clauses gives rise to some discussion. The traditional view held by most grammarians was that parentheses are not parts of a simple sentence but are outside it, and in a similar way of parenthetical clauses were held not to be an organic part of a complex sentence and, consequently, not to be subordinate clauses but to be outside the structure of the sentence. In the same way that we have abandoned this view with reference to parentheses in a simple sentence, and recognized them as parts of the sentence, we will abandon the traditional view with regard to parenthetical clauses, and we will treat them *as subordinate clauses of a*

special kind. This view is confirmed by the fact that the same conjunction *as* which we found introducing attributive, temporal, causal, and other types of clauses, can also introduce a parenthetical clause of a very familiar type exemplified by the following sentence: *Catherine endeavoured to persuade her, as she was herself persuaded, that her father and mother would never oppose their son's wishes.*

The clause introduced by the conjunction *that* is here subordinated to the main clause, and at the same time it is also subordinated to the *as*-clause, which is apparently a kind of parenthetical clause (having also a shade of meaning of comparison). In this way it is at the same time a first-degree subordinate clause from one viewpoint, and a second-degree clause from another.

The following example is also instructive: *Hope, if it was Hope, had not heard him, and the chances of their ever meeting again were as slight as they were unimportant to him.* Let us consider what will be changed if the *if*-clause is dropped.

What will be actually lost is the information that he was not quite certain whether it was Hope after all. If it was not she, he could not assert that she had not heard him.

So, this *if*-clause curiously vacillates between a conditional and a parenthetical clause, and of course no choice between the two is here possible on grammatical, or, indeed, on any other grounds.

As to B.A. Ilyish, there appears to be no reason to deny that a parenthetical clause of this kind is a subordinate clause. If this view is endorsed there is every rea-

son to suppose that a sentence consisting of a main and a parenthetical clause is a usual kind of complex sentence¹.

Parenthetical clauses introduced without any conjunction do not belong here and they will be considered in the chapter on asyndetic composite sentences.

In some grammar manuals² the parenthetical clause is also called a comment clause which may be of a syndetic or asyndetic structure.

The most frequent type of such a comment clause consists of a subject and a transitive verb which would in a main clause usually have a nominal *that*-clause as its object but does not in a comment clause. They are included as adverbial clauses because although they have no subordinators they are, unlike main clauses, not syntactically complete. Stereotyped forms include *you know* and *I believe*. A speaker may use such stereotyped forms to express tentativeness (*I suppose*), certainty (*I tell you*), an emotional attitude towards the content of the main clause (such as *I hope*) or to claim the attention of the hearer (*you see*) and at the same time convey “informality and warmth towards the hearer”.

I tell you, I must have swallowed what would knock out a tiger”

It’s a crawling distance from my house, you see... “

Kanini, I suppose, had heard it all in the womb.

It is suggested that reporting clauses following direct speech may also be seen

as comment clauses of this kind but then only expressing tentativeness or certainty.

Tag questions also express the former and may be seen as comment clauses or as paratactic to the main clause. On the other hand, all comment clauses could perhaps be classified as such. In this analysis neither reporting clauses nor tag questions are categorized as clauses of comment. “I’m fine, although I don’t feel that well,” she said.

Another type of comment clause occurs with *as*. In some cases *as* functions as a relative pronoun, in others a subordinator. Relative *as* introduces a sentential clause but is more like an adverbial because it can occur before the main clause or be inserted in it, as in “*Yes I was inspired as I said earlier by the fact... What made me change the language is okay number one as I’ve told you this writing of Kikuyu was wanting to write kind of biography*”.

The subordinator *as* introduces an adverbial clause with the pronoun *it* for the sentential antecedent (in subject or object position), *as in* “*Apparently, distance, as we understand it, has nothing to do with these tele-economics* “ Sometimes the pronoun *it* may be optional in extended *as* comment clauses “*As [it] is often said, once bitten, twice shy*”.

The comment clauses described above are content disjuncts that “express the speakers’ comments on the content of the matrix clause”. Style disjuncts such as given below are also comment clauses, but they “convey the speakers’ views on the way they are speaking”.

1 B.A. Ilyish. *The Structure of Modern English*, L., 1965, 318

2 D. Biber, S. Johansson, J. Leech, et al. *Grammar of Spoken and Written English*. Longman, 2007, p. 596

If I may digress a little, this is a matter of a simple discussion.

Put another way, violence... has also become part and parcel of the the road to the total eradication of this racist ideology.

To be shortened and included

These are the terms offered by the authors of the Longman Grammar of Spoken and Written English: existential clause, adverbial clause; comment clause; comparative clause; conditional clause; declarative clause; dependent clause; coordinated clause, subordinated clause, exclamative clause; finite clause; imperative clause; independent clause; infinitive clause; interrogative clause; nominal clause; non-finite clause; verbless clause, relative clause, cleft clause, embedded clause, comment clause, reporting clause; supplementive clause, inserted clause (as to professor G.M. Hoshimov) etc. Let's consider some of them below.

Reporting clauses

A reporting clause accompanies direct reports of somebody's speech or thought. It specifies the speaker/thinker, the addressee (sometimes), the type of act (*ask, say, think, etc.*), and frequently also the mode of the act (*abruptly, apologetically, bitterly, etc.*). The reporting clause may be placed in initial, medial, or final position:

They said, "Yes, sir," and saluted, (FICT)

"Yes," thought Fleury, "she's going at it hammer and tongs for his benefit." (FICT)

"Please come too," she begged. – "I'll be back when I feel like it," he said

(to her) without emotion. – "I'm sorry," she whimpered, (FICT)

Can we do some singing? he asks (FICT)

"Of course, dear. Please do come over," she invited, (FICT)

Madonna, forgive me, he prayed, forgive me for doubting the Holy Father (FICT) Note that the choice of verb varies from straightforward verbs of saying to verbs describing the form or function of the speech act. As shown in the first of these examples, the reporting clause may be coordinated with narrative text.

As there is no link specifying the type of connection, the syntactic role of the reporting clause is indeterminate. The clause containing the reporting verb is often described as the main clause, with the direct speech in object position. This analysis is obviously excluded where the verb in the reporting clause does not normally take a direct object (verbs such as *whimper, exult, smile*). Note also the clear difference between indirect and direct speech:

1 *And she said that everything was mouldy,* (CONV)

2 *She said, "Everything is mouldy." I "Everything," she said, "is mouldy" I "Everything is mouldy," she said.*

In 1 there is indirect speech, with a subordinator introducing a regular nominal clause; the connection between the two clauses is close. In 2, this structure is paraphrased using direct speech. Note that the connection is much looser, as shown by the comma and the mobility of the reporting clause. The order of the subject and the verb phrase of reporting clauses may vary depending upon its position and internal structure.

Comment clauses

Comment clauses are similar in structure to reporting clauses: they are loosely connected to the main clause, they normally lack an explicit link, and they are usually short and can appear in a variety of positions. They differ from reporting clauses by being more formulaic, and in the frequency counts later in the book we therefore choose to regard some of them (notably *you know* and *I mean*) as inserts. They are also usually in the present rather than past tense, first or second rather than third person, and comment on a thought rather than the delivery of a wording:

It's a good tip you know, isn't it?
(CONV)

It's a nice approach I think, (CONV)

You know it makes you wonder, you know, you see all this unemployment.

(CONV)

I mean it's, it's general I suppose I mean if it would be better to switch it on and off which you can do and er, you know, I mean we can't sit here

continually talking, (CONV)

Mind you, he was probably still as sound as a bell, (FICT)

The following exchange was overheard (I swear), by a reader from Quainton, Bucks, in his local pub. (NEWS)

The conclusion, it seems, is intolerable,
(ACAD)

Many comment clauses directly express the speaker's or writer's attitude to the message and can therefore be grouped among stance adverbials.

The syntactic role of comment clauses is indeterminate in much the same way as with reporting clauses. In medial

and final position, they are best described as peripheral elements. In initial position they may look superficially like main clauses with an embedded nominal clause.

Compare:

You know, there's no money to be made out of re-recycling, (CONV.) *You know (that) there's no money to be made out of recycling.*

In the first example, the speaker tells the addressee something the latter perhaps does not know; the function of *you know* is to underline the truth of the statement. This is clearly a comment clause. The second example is ambiguous: it either means 'you are aware that...' or it is identical in meaning to the first example. The first interpretation corresponds to a structure with an embedded nominal clause (that can be inserted), the second to a structure with a comment clause (that cannot be used). Comment clauses are very characteristic of speech.

Other peripheral clauses

In addition to reporting clauses and comment clauses, we find two further types of loosely attached dependent clauses. They are typical of conversation, and take their name from their position in relation to the main clause: question tags and declarative tags (*see also* adverbial clause; comment clause; comparative clause; conditional clause; declarative clause; dependent clause; exclamative clause; finite clause; imperative clause; independent clause; infinitive clause; interrogative clause; nominal clause; non-finite clause; relative clause; reporting

clause; supplementary clause *see also* discourse marker; ellipsis; parentheticals).

Non-finite clauses are regularly dependent. They are more compact and less explicit than finite clauses: they are not marked for tense and modality, and they frequently lack an explicit subject and subordinator. Compare the following examples to paraphrases using finite clauses:

1a *I don't know what to write about,* (CONV)

1b *I don't know what I should write about.*

2a *Crossing, he lifted the rolled umbrella high and pointed to show cars, buses, speeding trucks, and cabs,* (FICTJ)

2b *As he was crossing, he lifted the rolled umbrella high and pointed to show cars, buses, speeding trucks, and cabs.* 3a *Style being a relational concept, the aim of literary stylistics is to be relational in a more interesting sense than that already mentioned.* (ACADJ)

3b *Since style is a relational concept, the aim of literary stylistics is to be relational in a more interesting sense than that which has already been mentioned.*

To interpret a non-finite clause, it is necessary to use clues from the main clause and often also from the wider context.

There are three main types of non-finite clause, each containing a different type of verb phrase: infinitive clauses, ing-clauses, and *ed*-clauses. The three types differ considerably with respect to the grammatical roles they can play. Infinitive clauses and ing-clauses are the most versatile grammatically. Non-finite clauses are often loosely integrated into

the main clause and may even lack a verb altogether.

Infinitive clauses

Infinitive clauses can have a range of syntactic roles:

A) Subject

Artificial pearls before real swine were cast by these jet-set preachers. To have thought this made him more cheerful, (FICT)

"I believe that homosexuality is a gift from God. To deny that gift is to deny God's will, saying His way isn't good enough." (NEWS)

B) Extraposed subject

It's difficult to maintain a friendship, (CONVJ)

It is a mistake to take sides, (NEWS)

C) Subject predicative

"My goal now is to look to the future." (NEWS)

The only way out of the dilemma is to suppose that sometimes the photon gets through and sometimes it does not. (ACAD)

D) Direct object •

Do you want me to send them today? (CONV)

He upset you very much, and I hate to see that, (FICT)

E) Object predicative

Some of these issues dropped out of Marx's later works because he considered them to have been satisfactorily dealt with, (ACADJ)

Feare (1970a) thought it to be at least 90% during the first winter, (ACAD)

F) Adverbial

A little group of people had gathered by Mrs. Millings to watch the police

activities on the foreshore, (FICT)

To succeed again they will have to improve their fitness and concentration.

(NEWSf)

G) Part of noun phrase

He is the third man to be murdered on the corner of the Donegal Road

and the Falls Road in the past two years, (NEWS)

They say that failure to take precautions against injuring others is

negligent, (ACAD) In the first example, the infinitive clause is a postmodifier comparable with a relative clause, in the second a noun complement.

H) Part of adjective phrase

They're too big to fight, that's the trouble isn't it? (CONV)

I think the old man's a bit afraid to go into hospital. (coNvf)

In all these roles except A and F (and the first type illustrated in G), to-infinitive clauses act as complement clauses (9.4).

-Ing-clauses

Ing-clauses can have a range of syntactic roles:

A) Subject

Having a fever is pleasant, vacant, (FICT)

Understanding how a planet generates and gets rid of its heat is essential

if we are to understand how that planet works, (ACAD)

B) Extraposed subject

Anyway I says to Alice it's not fair getting in somebody's car feeling the way I feel I says – and puking in car. (CONV)

"There is only around five tonnes of newsprint left and it's very difficult getting supplies into Sarajevo." (NEWS)

C) Subject predicative

Erm what I'm thinking of is disconnecting the pipe there, and running it through – that way. (CONV)

The real problem is getting something done about the cheap imports.

(NEWS)

D) Direct object

I started thinking about Christmas. (coNvf)

"It's as if the guy never stops thinking about the issue." (NEWS)

E) Prepositional object

No-one could rely on his going to bed early last night, (picrf)

F) Adverbial

I didn't come out of it looking particularly well, I know, (nci) Having established the direction of the line, we now wish to find some point on the line, (ACAD)

G) Part of noun phrase

I think he smashed two cars coming down the road, (CONV)

The man making the bogus collections was described as middle aged.

(NEWS)

H) Part of adjective phrase

It might be worth giving him a bell to let him know what's happening. (CONV)

The town is busy taking advantage of its first City Challenge victory by implementing plans aimed at revitalizing East Middlesbrough, (NEWS)

I) Complement of preposition

Jordan said he would get tough with the homeless by running identification checks on them, (NEWS j)

The art of expanding limited recall by asking leading, open-ended questions is a subtle one. (ACAD)

Supplementive clauses

In the examples given above, the non-finite clauses have been clearly integrated within the main clause as clause elements or parts of phrases. Loosely integrated clauses, marked off by a comma in writing, are found in initial, medial, or final position:

Directed by Benjamin Twist, who, incidentally, is one of the names being mentioned as a possible successor to Nowoziel-ski, the production is a delightfully theatrical retelling of Dickens <sic> famous novel, (NEWS) *The celebrated bust, looking like two dunces' caps applied to her chest, was encased in a puce halter-necked sweater which left all but essentials bare.* (FICT)

He walked with a lilting gait, his left Achilles tendon apparently shortened, pulling his left heel up. (FICT)

She gazed down at the floor, biting her lip, face clouded, (FICT) The relationship between the non-finite clause and the main clause is very loose in these examples, both syntactically and semantically and the account of detached predicatives in 3.4.1). By using a supplementive clause, the speaker marks the information given in the clause as subordinate: as background (initial position), parenthetical (medial position), or supplementary (final position).

Verbless clauses

Among non-finite clauses we may also include verbless clauses such as:

1 *She had also been taught, when in difficulty, to think of a good life to imitate,* (FICT)

2 *Although not a classic, this 90-minute video is worth watching.* (NEWS I)

3 *He does not believe celibacy should be demanded of priests whether gay or straight,* (NEWS)

4 *Every day, if possible, allot time at your desk to sorting and filing everything you have collected since the previous day by way of either elicited or spontaneous data,* (ACAD)

Such clauses can usually be related to finite clauses with the verb *be* and, apart from formulaic expressions such as *if possible* (in 4), *if so* and *if necessary*, have the same subject as the main clause. Compare with 1 *when she was in difficulty* and with 2 *Although it is not a classic*. Although there is no overt verb phrase, these clauses can be analysed in terms of clause elements: subordinator + A_c or P_s. Sometimes they can be closely paraphrased by a detached predicative structure (3.4.1) simply by omitting the subordinator: compare with 2 *Not a classic, this 90-minute video is worth watching*. As with supplementive clauses, their role is usually adverbial.

Verbless clauses in the written registers typically mark information as communicatively less important, while in conversation they are usually limited to the formulaic expressions.

Composite sentences with a comment clause

(We must criticize Ilyish and others for calling them inserted clauses.)

(My friend (and he is a driver) is an honest man.

Comment cl.

Jack – he is a policeman– lives in the city.

Comment cl.

Complex Sentence with an Inserted Clause (Inserteme – G.M. Hoshimov)

By an inserted clause we mean a clause appearing within another clause and interrupting its structure. A clause of this kind may either be asyndetic, or it may be introduced by a conjunction, most usually perhaps by the conjunction *for(as well as by “and”, etc.H.G. M.)*

An inserted clause can be called “*inserteme*”(term due to us –H.G. M.) and it usually contains some information serving to elucidate what is said in the main body of the sentence, or it may be a casual interruption due to the speaker suddenly thinking of something vaguely connected with what he is talking about, etc. For example:

Before he went down – patent leather was his final choice – he looked at himself critically in the glass.

In the Times, therefore – he had a distrust of other papers – he read the announcement for the evening.

According to B.A. Ilyish, *there is certainly no reason to term an inserted clause subordinate*, since no signs of subordination are to be found. Neither is there any valid reason for saying it is co-ordinate in the sense that clauses are co-ordinate within a compound sentence. Indeed, there are no clear signs which would prove that a sentence with an inserted clause is a composite sentence at all – though this of course depends on the exact interpretation we give of the notion of “composite sentence”.

We think that inserted clauses are seemingly closer to complex sentences

than the parenthetical ones, because they add something to the semantics and the structure of the matrix sentence.

As to the aforementioned scholar B.A. Ilyish), the question whether a sentence with an inserted clause should or should not be considered a composite sentence is, after all, of little theoretical interest, and he here contents himself with stating that *he will not take it as composite*. Further he treats the sentence with the inserted clause taken out of it as a simple sentence (unless of course it contains co-ordinate or subordinate clauses) and with the inserted clause it may be reckoned as a special type – a simple sentence with an inserted clause.

As far as the above mentioned sentences are concerned, we think that they are nothing else but composite sentences, because they are constructed as to the functioning models of a composite sentence in English. Hence, we suggest that they be termed *composite sentences with an inserted clause*.

Now let us consider a few examples of a composite sentence with an inserted clause. In our first example the clause coming between the predicate and the subject of the main clause contains information about the author of the statement, and in this respect it is somewhat akin to parenthetical clauses. *The bird-fancier could tell him little, but there was, he had declared (comment clause –H.G. M.), no doubt a great deal of information on the subject somewhere in his notes and as soon as they were properly indexed he would exhume it.* (for us “*he had declared*” is an *asyndetic comment clause –H.G. M.)*

In the two following examples, as to B.A. Ilyish, the inserted clause has nothing of a parenthesis about it: *Before he went down – patent leather was his final choice – he looked at himself critically in the glass. In the Times, therefore – he had a distrust of other papers – he read the announcement for the evening.* The inserted clause *he had a distrust of other papers (for us it is a comment clause – H.G. M.)* explains why he (old Jolyon Forsyte) took up the “Times”, and at the same time it adds a certain characteristic feature to the portrait of the man. If the clause were introduced by the conjunction *for*, which would not involve any essential change of meaning but would only make it somewhat more explicit, the clause would still be an inserted clause.

Our next example is somewhat different: *There was a great deal more pleasure than formerly, pleasure was practically continuous – (comment clause – H.G. M.) dancing at the Country Club every Saturday night in summer and quite often in winter, lunch with cards or golf and dinner parties – Wilson and she had at least four or five invitations every week – (comment clause – H.G. M.) and short and long trips by automobile.*

The inserted clause *Wilson and she had at least four or five invitations every week* comes in and interrupts a sequence of appositions to the subject *pleasure*, namely, *dancing... lunch... parties... trips*. It comes after *parties* and makes it clear how frequent the parties were. It would hardly be possible here to add the conjunction *for* in front of the inserted clause:

that would make the statement too exact and introduce an element of superfluous accuracy which is out of place here.

According to B.A. Ilyish, it must be stressed, however, that the boundary line between inserted clauses remaining, as it were, outside the structure of the sentence proper, and clauses making part of that structure, is not always easy to draw; in certain cases it may depend on the grammarian's view, that is, it may be to some extent arbitrary. We may, then, either leave the question open, or decide in advance that doubtful cases of this kind will be judged in a definite way, for instance, that we will consider such doubtful sentences to be inserted.

Literature:

1. B.A. Ilyish. The Structure of Modern English, L, 1976
2. Khaimovich H.T. A Rogovskaya “A Course in Modern English Grammar” Moscow, 1968
3. M.Y. Blokh. “A Theoretical course of English Grammar” M, 1982
4. M.Ya. Bloch. Theoretical Foundations of Grammar, M, 1983
5. N.A. Kobrina, A.B. Korneeva. The outline of Modern English Syntax, L, 1973
6. N. A. Slyusareva. Essays on the functional syntax of the modern English language. M. 1976
7. G.M. Khashimov. Typology of complex sentences of multisystem languages. T. “Fan”, 1991.
8. A.I. Smirnitky. The syntax of the English language. M., 1957.
9. L. L. Iofik, L. P. Chakhoyan, A. G. Pospélova. Readings in the Theory of English Grammar. L. 1981.
10. G.M. Khoshimov. Typology of a complex sentence in multisystem languages. ADD, Tashkent, 2002.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY OF STYLISTICS PROBLEMS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Usarov I.K.

candidate of philological sciences, National University of Uzbekistan named after M. Ulugbek, Uzbekistan.

Tadjibaeva G.A.

teacher of English, Andizhan State University, Uzbekistan.

Sadulloeva Sh.V.

teacher of English, National University of Uzbekistan named after M. Ulugbek, Uzbekistan.

***Annotation:** This article discusses the national linguistic features of the emotiveness and expressiveness of syntactic stylistic means in two different types of languages. The linguistic essence of all the stylistic means of the compared languages is determined by their connotation. To a certain extent, they convey the national identity, inherent only to the British and Uzbek.*

Key words: stylistic devices, concepts of SD, expressive, emotional, evaluate, syntactic-stylistic means, anaphora, parallel constructions, repetition, epiphora, antithesis, asyndeton, polysyndeton, chiasmus.

Based on the available linguistic literature, stylistic research examines the problems of stylistics in a historical aspect, describes the basic concepts of syntactic-stylistic devices and their classification, stylistic nature and function, and analyzes stylistic techniques as a special type of presentation of connotative (expressive, emotional, evaluative) information in the text, an attempt is made to outline the main similar and different models of syntactic-stylistic means in two different types of language, for their specificity in the Uzbek language.

The linguistic view of scientists on the nature of stylistic means manifests itself differently in the scientific works of M.D. Kuznets, Yu.M. Skrebneva, I.V. Arnold, V.A. Kukharenko, I.R. Galperin.

The Uzbek syntax has huge expressive capabilities. However, for a long time it was not the subject of a special linguistic study. And the very style of the Uzbek language, as a scientific discipline, is in its infancy.

In Uzbek linguistics, D.U. Ashurova and others turned to the study of expressive syntactic constructions. However, syntactic stylistic means as a kind of rhetorical figures found their systematic scientific reflection in the writings of T. Ashirbaev and M. Borbugulov.

A comparative study of syntactic stylistic means undoubtedly involves a comparative study of the typology of sentences. V. Skalichka, I.I. Meshchaninov, M.M. Gukhman, J. Greenberg, and others considered the typology of syntax in their scientific works.

Comparative typological studies in the field of syntactic stylistics in the compared languages are characterized not only by insufficient knowledge of the problem, but also by the lack of a significant theoretical base. Only a few studies present attempts at a contrastive analysis of individual stylistic means.

We restrict ourselves to the consideration of linguistic means of the syntactic level. The syntax is fraught with enormous expressive power. The expressiveness of syntactic stylistic means is determined by the expansion and complication of their main function. Expressivity as a property of linguistic units has been studied by many linguists. Aznaurova E.S. emphasizes the “expressive-shaped meaning”, Kovalevskaya E.G. emphasizes the “emotional expressive value”, Shakhovskiy V.I. highlights “expressivity as a result of using emotional units in speech.”

Following these linguists, we understand expressiveness as “emotional expressiveness,” which is especially evident in the structure of sentences. Further in the work, an attempt was made to consider stylistic figures, which are powerful means of emphatic intonation. For an adequate comparative typological study of linguistic material, the classification developed by I.R. Galperin.

The following conclusions were made about each group of syntax devices:

1. Structural agents give speech emotionality, which manifests itself in a change in the position of the sentence members (inversion), in the repetition of speech segments (repetition and its types), contrasting concepts (antithesis),

strengthening values (gradation), syntactic symmetry (parallel constructions), inverse symmetry (chiasm), highlighting a separable element (isolation), listing concepts (enumeration) and identifying the main idea at the end of a sentence (reception of “deceived expectations”).

The facts of both languages prove the presence of syntactic figures of speech based on rethinking and transposition: inversion, repetition and its types, parallel constructions, antithesis, gradation.

Scientists divide the stylistic inversion of the English language into an expressive starting position and an expressive ending position. And others suggest inversion with the initial position there, therefore, the hypothesis of inversion is put forward, in which there is no subject.

According to some linguists, the English language stylistic inversion goes back to *There* inversion.

In English prose and poetry, for the purpose of emphase, the following types of inversion appear: putting the complement in the first place, the definition takes the place after the word being defined, the predicate can be placed in the first place or take the place in front of the linking verb, but both of them are placed before the subject, the circumstance takes the first a place.

A specific feature of the inversion in the Uzbek language is the position of the subject at the end of the sentence, for example: *Ҳокимияят қўлида, бойбадавлат, ҳурмати баланд аммо у ноҳақ эканини тан олмайди* (E. Tursunov). Here, the inverted subject of the “у” emphasizes that power, traditions, cus-

toms, paternal decision are above all for the Uzbek dzhigit.

We identified the following types of inversions in the Uzbek language, such as the position of the predicate, additions at the beginning of the sentence, change of location of the predicate. In both languages there is an inversion, which is based on the absence of the subject.

Anaphora and epiphora are studied as repetition models in the English language, for example:

But No need for rhetoric, for funeral music, for melancholy bugle gulls. No need for tears now, no need for regret (R. Aldington).

In this case, anaphora is expressed as the expressiveness of the denial of *No need*, which creates alliteration. Stylistic convergence, together with an anaphoric repetition of the preposition *for*, increases the tone of expressiveness, combining funeral rituals and feelings accompanying mourning into a single listing, emphasizes the lack of their need during the war.

I really loved her, I am quite sure that I loved her (O. Wilde).

The author claims the need for earthly love. It will save the world and humanity. In this example, the epiphora *loved her* makes the speech touching, like any sincere recognition of a man in love to his beloved woman.

In the Uzbek language, anaphora, epiphora are studied as separate syntactic figures of speech, for example: Бирини мақтайсан, бирини эркалатасан, бирини эса койийсан, нима қилишга Ҳам Ҳайрон бўласан киши (Б.Ҳамидов). Уни олиб кетди, буни олиб кетди, у

ёққа кетди, бу ёққа кетди дейсан. Ҳамма айб ўзингда болам. Фарзанд тарбиясига бефарқ бўлмаслигинг керак эди (И.Комилов)

Ring repetition in the English language is manifested in a certain phase of utterance at the beginning and end of a sentence, for example: *The house was not at all grand, a small detached stucco house in a garden* (W.S. Maugham).

In the Uzbek language, however, the epistrophe is a stylistic device based on the repetition of the beginning and end of the paragraph of sentences.

Ҳаёт синовлардан иборат. Сен қандайдир синовларисканжасидамисан, мана шу Ҳаёт (И.Комилов).

Analyzing the language of a number of works, we come to the conclusion that the epistrophe is a new phenomenon in Uzbek prose and versification, since the use of this technique was not found in the language of folklore.

Pickup as a form of repetition exists in English speech to express the main idea, for example; *The terrible moment, the moment that night and day, for weeks and months, she had dreaded, had come at last, and yet she felt no terror* (O. Wilde).

The Uzbek language reveals the stylistic nature of the syntactic means of expression – anadiplosis, where stylistic function is identical to grabbing, for example: Дунёда энг муқаддас зот она, она бегубор, бегуборлик уни сенга бўлган муҲаббат билан ўлчанади, муҲаббат Ҳаммага Ҳам ато этилмаган, ато этиши фақат ОллоҲга хосдир (Э.Жуманов). As a stylistic device, repetition manifests itself in the form of a

grammatical, contact repetition in the Uzbek language, in addition, it contains a syntactic tautology.

Parallel constructions in both languages are manifested in the structure of any work of art. Concurrency also manifests itself in the structure of folk speech, in proverbs and sayings. We can say that parallelism is a constructive element of the proverbs of the compared languages.

As analysis has shown, in English, chiasmus is based on the appropriate use of identical syntactic constructions, accompanied by a reproduction of the structure and lexical composition of the previous sentence, for example: *As he came, she drew away, as he drew away, she came* (T. Lawrence).

As a kind of syntactic figure of speech, chiasm is very little studied in the languages studied.

In English, the antithesis is observed in parallel constructions, where the contrast is easily detected, reaching a stylistic emphasis, for example: *She was so natural, and he was ugly, unnatural* (T. Lawrence). Being part of the structure of parallel structures, the antithesis, in addition to performing a rhythmic function in speech, also performs other functions: connecting, dividing and comparative functions.

In Uzbek, the antithesis is manifested mainly on the basis of gradation, repetition and chiasm. The antithesis can be found in the composition of single-part and two-part phraseological units, which have a wide range of variation, for example: *Бегона юртнинг Ҳокими бўлгунча, ўз юртингни гадоий бўл* (Ўзбек Ҳалқ мақоллари).

Further in the work, the peculiarity of the English expressive syntax-detached construction was studied. Any minor term can be isolated, for example: *Her old shoddy shawl hid her rough hands, red from the day's work, but they were working nervously* (T. Dreiser)

Here, the author highlights the logical emphasis of the definition of “*red from the day's work*” – reddened from hard work”. As a stylistic inventory of expressiveness, isolation in English once again proves the rich possibilities of syntax.

The facts of the Uzbek language also confirmed the presence of a syntactic device – parcels, a syntactic unit used in the system of two or three sentences. In the example: *Бир жуфт чармли этик топиладими сизда? Оғайни!* the main phrase is *Бир жуфт чармли этик топиладими сизда?*, And the parcel part – *Оғайни!* gives the speech an emotional coloring.

Thus, according to the expressive structure, isolation and parcellation coincide. Their similarities lie in the isolation of any element of the sentence. Their idiom is manifested in the fact that isolation is inside the sentence, the isolation element is part of it. Parcellation takes place in the framework of two proposals.

Enumeration as a syntactic stylistic device exists within the literary version of the English language. In the example:

One's fortune, as your mother justly says, is not one's own (Jane Austen), a small descriptive part is located at the beginning of the sentence, while the semantic essence is presented at the end of the sentence: A person creates his own

destiny, your happiness is in your hands. Thus, the end of the sentence becomes expressive. The Uzbek language does not define the nature of such a device.

Men married for love or a home and children or money (M. Mitchell).

2. Means of expressive syntactic communication (polysyndeton, asyndeton, connection with a break) create expressive rhythmic statements in speech.

In the compared languages, polysyndeton indicates the isolation of concepts, causing an expressive originality of utterance.

Like an enumeration, polysyndeton combines homogeneous elements of a sentence into one whole, however it combines both homogeneous and heterogeneous into a whole, a multi-union indicates each member of the sentence, for example: *Men married for love or a home and children or money* (M. Mitchell).

The Uzbek polysyndeton orients the reader to the complex syntactic structure and creates a rhythm, “Унинг наздида, гўёки у чаманлар орасида чопиб юргандек, гўёки кимдир унга севги-муҳаббат риштасини боғлагандек, гўёки Ҳамманинг унга Ҳаваси келгандек бир илқ туйғу бор эди” (Мирмуҳсин).

As analysis has shown, in the studied languages asyndeton gives the utterance swiftness and inferiority of impression within the overall picture. With graphic design, in some cases, the absence of punctuation marks in the use of asyndeton indicates the peculiarities of the English colloquial speech of the characters, for example: *The chef was very angry. “Go away” he shouted* (W. Sarayon).

In Uzbek, the phrases in which asyndeton is found are characterized by the autonomy of ideas, for example: *Ҳой болам, кўйсангчи бу гапларни, Ҳаммаси бефойда, қани уни кулоғиға гап кирса, одам бўлса* (А.ҚаҲХор).

In the article, a hypothesis is put forward that is to be considered in the course of a linguistic analysis of the factual material of two languages: the peculiar expressiveness of the word order and sentence structure in both compared languages is determined by the stylistic need of each of them. Many syntactic stylistic means have long been used in the folk speech of the British and Uzbeks.

Linguistic analysis confirms the fact that the constructive element of proverbs and sayings, idiomatic turns are expressive constructions of Uzbek.

The use of syntactic stylistic means and artistic speech enriches the language of the work and has a huge impact on the development of the literary language.

Literature

1. Aznaurova E.S. Essays on the style of the word. Tashkent, 1973.
2. Aznaurova E.S. Pragmatics of the artistic word / TGPII. Tashkent: 1. FAN, 1988.
3. Arnold I.V. The stylistics of modern English (the style of decoding), L.: “Enlightenment”, 1981. – 295 p.
4. Ashurova D.U. Stylistics of the text in the paradigm of cognitive linguistics. Philology of Masalalari. Tashkent: UzGUMYA, pp. 41-45
5. Galperin I.R. Essays on the stylistics of the English language M.: Publishing house of literature in foreign languages, 1958. – 462 p.
6. Skrebnev Yu.M. The basics of the English style. – M.: Astrel, 2003. – p. 221.

COGNITIVE STYLISTICS/COGNITIVE POETICS AND CORPUS STYLISTICS

Usarov I.K.

(National University of Uzbekistan, Doctor of Philosophy)

Sadulloeva Sh.V.

teacher of English, National University of Uzbekistan

Sobirova D.A.

teacher of English, National University of Uzbekistan

***Annotation:** Major turn in stylistics is that spurred by the recent rise and growth of cognitive linguistics. Of central interest to cognitive linguists and stylisticians alike is the role played by human cognition in the creation of meaning. Cognitive stylistics or cognitive poetics, fuses cognitive science, linguistics and literary studies in analyses where meaning is seen as a product of the text and the human conceptualization of it, meaning that equal importance is ascribed to the text and the reader.*

Key words: cognitive stylistics, cognitive poetics, corpus stylistics, cognitive psychology and cognitive linguistics.

Despite cognitive stylistics, also known as cognitive poetics, having only relatively recently been embraced by mainstream stylistics, it has rapidly become an ever-expanding, entrepreneurial and extremely productive branch. At its most basic, a definition can comprise a single sentence: 'Cognitive poetics is all about reading literature' (Stockwell, 2002, p. 1). On a more complex level, Stockwell expands it to:

That sentence looks simple to the point of seeming trivial. It could even be seen simply as a close repetition, since cognition is to do with the mental processes involved in reading, and poetics concerns the craft of literature. (Stockwell, 2002, p. 1)

Viewed from this perspective, cognitive stylistics/poetics highlights the aspects of reading that literature consumers

operate when they process literary texts. Cognitive stylistics, essentially, has emanated from the application to literature of models originally used in disciplines such as cognitive linguistics, cognitive psychology and artificial intelligence. Of special relevance are the multiple frameworks in which this branch has managed to capture issues such as 'what do people do when they read' and 'what happens to people when they read' (Burke, 2006a, p. 218).

Because of the data that cognitive stylistics is concerned with, i.e., literature, this branch is intricately linked to literary stylistics, alternatively known as literary linguistics. In fact, cognitive stylistics is said to have derived directly from it (Burke, 2006a, p. 218). By prioritizing the textual components of literature, literary stylistics embodies the most traditional ways of stylistic analysis based on the in-

terface between form, function, effect and interpretation whereas cognitive stylisticians argue that the mental component of the meaning creation process should be included. Influences from disciplines such as psychology, cognitive psychology and cognitive linguistics are responsible for shifting the emphasis to take into consideration the mental aspects of reading too.

For instance, schema theory is one of such disciplines that, although originating from Gestalt psychology, has been extremely influential in bringing stylistics to the cognitive camp. Schema theorists claim that meaning is not only contained in the text; meaning needs to be built up by the reader using the text in negotiation with their own background knowledge. These two essential facets of understanding, which are complementary and dependable on one another, are known as bottom-up or stimulus-driven processes and top-down or conceptually-driven processes (Rumelhart and Ortony, 1977, p. 128). The former prompts the reader to construct a particular mental world thanks to the linguistic characteristics of the text, whereas the latter mobilizes the background knowledge that the reader is already in possession of and that becomes activated when prompted by the specific linguistic props. Most sub-branches within cognitive stylistics accept that this negotiation is essential if we are to provide an accurate account of how understanding actually takes place.

Although the terms cognitive stylistics and cognitive poetics can and are used interchangeably, certain practitioners

point out some slight differences in meaning. The first edited collection on cognitive stylistics research, published by Semino and Culpeper (2002), defends the former term:

This collection aims to represent the state of the art in cognitive stylistics – a rapidly expanding field at the interface between linguistics, literary studies and cognitive science. Cognitive stylistics combines the kind of explicit, rigorous and detailed linguistic analysis of literary texts that is typical of the stylistics tradition with a systematic and theoretically informed consideration of the cognitive structures and processes that underlie the production and reception of language. (Semino and Culpeper, 2002, p. ix)

By maintaining the term ‘stylistics’ in the label, the rigour and replicability of stylistic methods is also safeguarded because it is underscored. These differences, however, appear unnecessarily fastidious to some scholars that consider both labels totally interchangeable. The variety of frameworks and models of analysis found under the umbrella term cognitive stylistics/poetics also evidences the healthy status of the discipline. Some of these frameworks include blending theory (Dancygier, 2005, 2006), conceptual/cognitive metaphor theory (Steen, 1994), contextual frame theory (Emmott, 1997), schema theory (Cook, 1994; Semino, 1997) and text world theory (Gavins, 2007; Werth, 1999). Although these frameworks differ as to how they explain the relationship between bottom-up and top-down processes (contextual frame theory uses ‘frames’, schema theory uses

‘schemata’ and text world theory uses ‘text worlds,’ for instance), all models rely on the notion of mental constructs. Apart from the two edited collections by Semino and Culpeper (2002) and Gavins and Steen (2003), there are numerous other monographs and articles; see Freeman (1993, 1995), Freeman (1995), Gibbs (2003), Jeffries (2008), Sanders and Redeker (1996) and Tsur (1998, 2008).

Corpus stylistics has only recently entered the landscape of stylistics, but it has all the more forcefully begun to exploit the potential of combining corpus linguistics and stylistics. Defining corpus stylistics as the cooperation between corpus linguistics and stylistics or as the application of the methods of modern corpus linguistics to (literary) texts and fusing these with the tenets of stylistics involves some challenges.

If style is the essence of a text or displays characteristic features of a genre, of the language of a person/character, of a period or of a particular act in a play and corpus linguistics focuses on the repetitive patterns that can be attested in corpora, then there is a productive interplay on both sides. Also, the focus in stylistics on how a text means and what makes it distinctive in terms of norms allows for a productive interplay between corpus linguistics and stylistics, especially with regard to the theory of foregrounding, which discusses aspects that account for patterns and structures such as deviation and parallelism.

Both stylistics and its offshoot corpus stylistics focus on the interdependence between form and meaning/function. It is

only possible to establish marked deviation and parallelism if we are able to identify – with the help of the analysis of large amounts of data – what the norms and conventions are. Yet, we cannot assume that a corpus, just because it is large or specialized, constitutes the norm against which the linguistic features in the text under investigation can be measured on a one-to-one basis. This is because frequently a corpus consists of text samples of, for example, different periods or genres rather than of one complete set of texts by one author, for example. In addition, complex contextual parameters in both texts – that to be investigated and the reference corpus that the text is measured against – need to be considered to establish a style, what is conventional, and what is creative or foregrounded (see also *historical stylistics*). However, there is no such distinction between literary and non-literary language; in fact scholars such as Carter (2004) stress that literary language has to be seen on a continuum, a cline of ‘literariness’. The interplay between stylistics and corpus linguistics gives us some additional ways to ‘measure, describe and handle this creativity’ (Mahlberg, 2007, p. 221; see also Mahlberg, 2006).

Earlier quantitative attempts at identifying style by Fucks (1955, 1968, 1970/71) described, for example, the distribution of particular length of sentences of a variety of authors. A corpus stylistic analysis embraces the language of individual texts by providing frameworks against which these features can be identified, in terms of tendencies, intertextual relations, etc.

This is a feature of corpus stylistics that will help stylistics to defend itself from attacks coming from linguistics proper that disapprove of stylistics and say that stylistics apparently simply prioritizes interpretation and is too unsystematic. Corpus stylistics focuses on interpretation and on answering the question of how a text means, which is appropriated from stylistics. This will then advance corpus linguistic procedures by not only describing achieved results, but also by interpreting them and answering the question of 'So what?'. If then similar findings to those already claimed within literary critical interpretations can be found, this is not a problem, because at least it can be proved that the methodology employed was right (Stubbs, 2005, p. 6).

Another point of intersection between stylistics and corpus linguistics is that by using a corpus of texts to be investigated with, for example, some corpus tools like *Wordsmith* (Scott, 2004), one needs to be as precise, comprehensive and detailed as possible (see also Hoover, Culpeper and Louw, 2007). It may bring to the fore linguistic features of levels of language – especially lexical, but also discursal – which might otherwise not have been noticed. These observations can then be related to a particular style of a text or a corpus. A corpus stylistic approach is retrievable and also aims at providing patterns of particular linguistic phenomena, which can be established with the help of a quantitative/statistically representative framework. As such, corpus stylistics sees qualitative and quantitative analyses as interdependent and aims at testing the

stylistician's intuition as well as respective models. If necessary, it helps generate modification or generalizations, because the results are based on large amounts of data.

To support descriptive adequacy, corpus stylistics also involves the construction of corpora and their annotation. It provides additional tools and frameworks by which texts can be analysed from a corpus stylistic point of view. These include such topics as, for example, the identification of collocation, key words, semantic fields or clusters and the correlation of those features to textual interpretation. For example, due to the digitization of various texts, it is possible to annotate larger corpora for their use of discourse presentation: Semino and Short (2004) and Busse (2010a) investigate speech, writing and thought presentation in twentieth-century and nineteenth-century corpora. Louw (1997) uses a corpus-based approach to show how what he calls the 'semantic prosody' of the word 'utterly' is used by Philip Larkin to induce feelings of threat in 'First Sight'. Hori (2004) investigates Dickens's style from a corpus stylistic perspective. Mahlberg (2007) investigates key clusters in Dickens's work as pointers of local textual functions. Toolan (2009) uses a corpus stylistic approach to investigate reader-progression and aims at understanding how the lexico-grammatical patterning contributes to narrativity and how useful a corpus approach is when the sequentiality of a text is the main issue.

Referance

1. Burke, M. (2006a), 'Cognitive stylistics', in K. Brown (ed.), *Encyclopaedia of Lan-*

- guage and Linguistics. Amsterdam: Elsevier Science, pp. 218–21.
2. Cook, G. (1994), *Discourse and Literature: The Interplay of Form and Mind*. Oxford: Oxford University Press.
 3. Dancygier, B. (2005), 'Blending and narrative viewpoint: Jonathan Raban's travels through mental spaces'. *Language and Literature*, 14, (2), 99–127.
 4. Dancygier, B. (2006), 'What can blending do for you?'. *Language and Literature*, 15, (1), 5–15.
 5. Emmott, C. (1997), *Narrative Comprehension: A Discourse Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
 6. Gavins, J. (2007), *Text World Theory. An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
 7. Jeffries, L. (2008), 'The role of style in reader-involvement: Deictic shifting in contemporary poems'. *Journal of Literary Semantics*, 37, 69–85.
 8. Rumelhart, D. E. and Ortony, A. (1977), 'The representation of knowledge in memory', in R. C. Anderson, R. J. Spiro and W. E. Montague (eds), *Schooling and the Acquisition of Knowledge*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 99–135.
 9. Semino, E. and Culpeper, J. (eds.) (2002), *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
 10. Semino, E. (1997), *Language and World Creation in Poems and other Texts*. London and New York: Longman.
 11. Stockwell, P. (2002), *Cognitive Poetics: An Introduction*. London: Routledge.
 12. Stockwell, P. (2003), 'Schema poetics and speculative cosmology'. *Language and Literature*, 12, (3), 252–71.
 13. Tsur, R. (1998), *Poetic Rhythm: Structure and Performance. An Empirical Study in Cognitive Poetics*. Bern: Peter Lang.
 14. Tsur, R. (2008), *Toward a Theory of Cognitive Poetics*. Sussex: Sussex Academic Press.
 15. Werth, P. (1999), *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London: Longman.

КУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ СПОЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ)

Дичковський С. І.

кандидат педагогічних наук, доцент,
директор інституту практичної культурології та арт-менеджменту,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Іванов С.В.

доктор хімічних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної роботи,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Ключові слова: індустрія гостинності, культурний туризм, гастрономічний туризм, національна культура, готель.

Key words: hospitality industry, cultural tourism, gastronomic tourism, national culture, hotel.

Сьогодні туризму поєднує одночасно процеси глобалізації з підвищенням цінності місцевих ресурсів. Світ стає все відкритішим, проте туристи шукають нових вражень, основаних на локальній ідентичності та культурі.

Туризм, перетворившись на глобальний феномен, переміщується зі сфери глобальних маргіналій у центр не лише практичного, а й академічного інтересу і доводить, що туристичні практики повинні бути осмислені у взаємодії з іншими глобальними феноменами. У сферу туризму потрапляють різні простори споживання, у межах яких відбуваються трансферні перевезення, готельний бізнес, подорожі, дизайн, виробництво глобальних символів, образів і об'єктів глобалізованого світу. Дж. Уррі вважав, що мобільності сучасного суспільства символізують волоцюга, номад і турист, де перші два фіксують хаотичність рухів та неможливість перебу-

вання в певному місці, а турист уособлює й символізує організовані маси людей, що схильні нав'язувати чужим місцевостям свої сенси та стандарти.

Основною світовою тенденцією формування сучасного суспільства є перехід від сировинної та індустріальної економіки до сервісної, яка зумовлює взаємодію споживача й поставальника послуг, що виражається в повнішому задоволенні особистих (специфічних) запитів і потреб клієнтів. Таким чином, клієнтоорієнтованість стає головним орієнтиром діяльності підприємств індустрії гостинності, які є талановитими представниками сервісної економіки і чітко відображають її специфіку.

Поряд із туризмом, готельна сфера є невіддільною частиною креативної економіки і економіки вражень, в основі якої бажання і потреби людини в набути нового досвіду. Як показала практика, застосування в просуванні

готельного продукту інструментів, що впливають на отримання нових вражень, відчуттів і переживань, сприяє залученню постійних клієнтів, від яких залежить 60% доходів готельного підприємства. З точки зору економіки вражень ціна готельного продукту визначається не лише вартістю номера і додаткових послуг, але й можливістю гостя отримати нові позитивні враження; різною платною або безкоштовною сувенірною продукцією, що дозволить готелю закріпити за гостем статус постійного клієнта.

Під впливом зростаючого попиту на різноманітні види послуг гостинності відбувається їхня диверсифікація. Недостатньо задовольнити базові потреби туристів у розміщенні, харчуванні й пересуванні – перед підприємствами туристичного сектора постає нагальне питання про підвищення конкурентоспроможності своїх послуг не тільки в ціновому та якісному аспектах відносин, але й з точки зору їх унікальності і самобутності. Ці тенденції сфери гостинності відповідають загальним змінам у моделях споживання сучасних людей: зростаючому попиту на враження та емоції; запитом на креативність і залучення споживача до процесу виробництва послуг, підвищеного попиту на автентичну продукцію та послуги, появі постмодерністських стилів споживання, що характеризуються інтересом до звичайних, повсякденних і утилітарних елементів життєдіяльності. Очевидно, щоб бути конкурентоспроможним, туристичні пропозиції території повинні передбачати різноманітні

та актуальні продукти і послуги, відповідно до тенденцій споживання.

Готель продає не тільки основні й додаткові послуги, об'єднані в готельний продукт, а ще й враження, тому готельний номер з красивим видом може коштувати дорожче, оскільки надає своїм гостям не лише комфортний номер, а й можливості, наприклад, отримати незабутні враження від чашки кави, випитої на балконі під час заходу сонця. Активними методами сприйняття вражень, що практикуються в сучасних готелях, можна вважати кулінарні майстер-класи, різні квести, інтерактивні музеї, проведення різних форумів, конференцій, майстер-класів в спеціально обладнаному конгрес-холі. Культурні, спортивні, економічні та політичні заходи; природні й природно-антропогенні ресурси є суттєвим фактором привабливості і визначають ступінь тяжіння туристів та бізнесменів в регіоні. Ще одним активним способом сприйняття вражень є театралізація, коли клієнт готельного підприємства не просто дивиться, наприклад, шоу в ресторані готелю, а бере в ньому активну участь. Для цього готелі залучають аніматорів, організують театралізовані вистави для зустрічі гостей. Одним із активних способів отримання нових вражень є відхід від реальності, саме тому такими популярними є казино в готелях. Один із варіантів створення незабутніх вражень у готелі – прокат спортивного інвентарю, послуги інструктора з екстремальних видів спорту, чим вже активно користуються курортні готелі.

В умовах конкурентного ринку послуг гостинності підприємства готельного бізнесу під час обслуговування туристів та інших категорій громадян повинні забезпечити не лише високий рівень комфорту проживання, але й постійно підвищувати сервісне обслуговування клієнтів, пропонувати широкий вибір додаткових та супутніх послуг, зокрема інформаційні, побутові, посередницькі, послуги бізнес-центру, організації дозвілля та ін..

Отже, кожен народ має свою національну культуру, яка включає багато-

вікову історію кухні, численні і різноманітні традиції в гастрономічній культурі, регіональні кулінарні особливості, безсумнівно, є найбагатшим ресурсом для успішного формування та розвитку в будь-якій країні гастрономічного туризму. Останніми роками гастрономічний туризм став одним з найдинамічніших та найкреативніших видів туризму, що формує нові види закладів гостинності та сприяє диверсифікації туризму локального, регіонального та національного рівня які розвивають територіальний бренд.

GREAT LITERATURE OF UZBEKISTAN

Hayitboev Yorqinjon O'rmonali o'g'li

11th grade student of the 15th school in Mirzaabad District of Sirdarya region of the Republic of Uzbekistan

Argument: Poet and writer Cholpon, Great literature, Literature schools

Literature is an invincible, inflexible force that raises the spirituality of man, leads to goodness and goodness. Every poet, who is the owners of this power, every writer undoubtedly ranks among the most fortunate people. About the so-called great treasure of literature, representatives of different nationalities, creators who made a significant creation, mentioned a number of opinions and comments. And among the Uzbeks, one opinion written by Abdulhamid Suleiman the son of Chulpon Yunusov, despite the fact that many years have passed, he has not lost his value and will not lose further. First of all, let's turn to the information about this creator.

"The son of the poet, playwright, Abdulhamid Suleiman was born in Andijan in 1897-th year. The son of his father Suleiman The Magnificent Muhammad Yunus is an enlightened, educated intellectual, although he was engaged in the original trade, poems were also written. Her mother Ayshabibi did not have a special education, but was sociable, her conversation was pleasant, a fairy tale-she was a woman who knew a lot of songs. Chulpan, who has been writing poems since childhood, published his writings in gazettes such as "Sadoyi Turkistan", "Sadoyi Fergana", "gazeti of the Turkistan region".

His poems included collections and complexes such as "O'zbek yosh shoirlari" (1923), "Go'zal yozg'ichlar" (1925), "Adabiyot parchalari" (1926), and entered schools. In those years, his poetic collections, such as "Uyg'onish" (1922), "Buloqlar" (1923), "Tong sirlari" (1926), were printed. He also had a lot of work on literature, publicism. In these years, the Steppe developed national dramaturgy, creating plays such as "Yorqinoy" (1921), "Halil farang" (1921), "Cho'ring isyoni" (1926), "Yana uyulanaman" (1926)," "O'rtoq Qarshiboev" (1928), "O'rtoq Qarshiboev" (1928), "Hujum" (1928). The steppe closes its eyes from the world in 1938. The Steppe, who made such a significant creation as the above, called "Literature what?" in his article "Yes, we need literature for our bodies, our bodies, our bodies, the more water and air we need to move without stopping, the more dirty our souls are, the more dirty all sorts of black laundry are. When literature lives, the nation lives," he showed his thoughtful mind. And the fact that millions of students in Uzbekistan study this data in school textbooks today also shows how much attention is paid to the field of literature and its literature in the country. Truly, a lot of mature nationalities live in literature, its name is also immortal.

Great figures of Uzbek literature. Alisher Navoiy, Bobur, Nodira, Uvaysiy, Abdulla

Qodiriy, Cho'lpon, Behbudiy, Abdulla Avloniy, Mashrab, Furqat, Ogahiy, Fitrat, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, Zulfiya, Hamid Olimjon, Odil Yoqubov, Said Ahmad, Pirimqul Qodirov, Shukur Xolmirzayev, Halima Xudoyberdiyeva, Muhammad Yusuf, O'tkir Hoshimov, O'lmas Umarbekov, Abdulla Qahhor. Unfortunately they died. But their spirits always live.

We can give an example of this, the people of the Pen who are doing a lot of creativity. For example, the chairman of the Union of writers of Uzbekistan, the people's poet of Uzbekistan Sirojiddin Sayyid, the people's poets of Uzbekistan Iqbal Mirzo, Mahmud Toir, Shukurullo, Enakhon Sadikova, Anvar Obidjon, the people's writer of Uzbekistan Khudayberdi Tuxtabayev, the cultural workers who served in Uzbekistan Eshkabil Shukur, today young people love and study the creativity of Lukman Bo'rixon. Growing young creators are also showing off with their creativity as a sprout in the garden of literature. In this place, I want to show the following poem, which belongs to my pen.

At the same time, jonajon pays high attention to literature in Uzbekistan. This is also evidenced by the fact that the Writers' Association operating in the country has a great reputation and attention. The fact that young people's books under the slogan "My first book" are being published without any payments, prestigious titles are being handed over to the creators, houses of creativity, schools of creativity are being created is proof of my word that the Zomin seminars organized

by the association for the perfection of young creators are being held. In particular, the establishment of creative schools named after Erkin Vohidov in Fergana, Muhammad Yusuf in Andijan, Is'hokhan Ibrat in Namanganda, Abdulla Oripov in Kashkadarya, Ibroyim Yusupov in Karakalpakstan, Hamid Alimjan and Zulfiya in Jizzakh, Halima Khudoyberdiyeva in Sirdarya and thousands of talented and creative students studying in these schools testify to the fact that Uzbekistan is a literature-loving country.

The first president of the Republic of Uzbekistan Islam Karimov in his treatise entitled "Attention to literature-attention to spirituality and the future" said that "if we want to promote Uzbekistan to the world, glorify its ancient history and bright future, keep it immortal in the memory of generations, we must first educate great writers, great poets, great creators.

President Shavkat Mirziyoyev "Writers and poets educate the nation with their works. The more they are, the better," he expressed a special opinion, creating high conditions. Here is how in Uzbekistan after such opportunities it is possible not to create, not to write poetry? Such a creation, an increasing number of young pencil sharpeners also serve as a product of attention. My teacher People's writer of Uzbekistan Khudoyberdi To'khtabayev was awarded the order "for selfless services" on the occasion of the twenty-eighth anniversary of our independence. After hearing this message, when I called and congratulated, I saw their joy in God, as

if I was awarded. Inchunun, just as every achievement of the master was an inspiration for the learner, I was inspired. Today I am proud of the fact that in Uzbekistan there is such a focus on creativity and I will conclude the article with the following four.

Used literature:

1. 9-th class textbook on literature. The publication “yangiyul polygraph service” was published in Tashkent – 2014.
2. “Nazm silsilasi” is a collection of young artists. Published in 2019 year.
3. Islam Karimov’s book “Adabiyotga e’tibor-ma’naviyatga, kelajakka e’tibor”.

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПРОИСХОЖДЕНИЕ ПЕРЕВОДА

Исматова Юлдуз Нуъмоновна

(преподаватель кафедры гуманитарных наук, Шахрисабзский филиал ТГПУ)

Худойбердиева Асила Хамидовна(преподаватель кафедры гуманитарных наук, Шахрисабзский филиал ТГПУ)

***Аннотация:** В этой статье описывается роль переводчика в процессе перевода, а также влияние интерпретатора как переводчика других текстов.*

***Annotation:** This article describes the role of the interpreter in the translation process as well as the influence of the interpreter as a translator of other texts.*

Ключевые слова: перевод, личность, психические характеристики, социальные факторы, «эмоциональные» изменения, эстетическое мировоззрение.

Конечно, недостаточно знать основные словарные и грамматические правила языка для перевода. Для этого нужно почувствовать язык.

Один из этих «эмоциональных» аспектов языка заключается в том, что в конкретной работе автор пытается выразить, какие слои, как и каким образом используется язык. Это связано со стилем.

Оригинал также может отличаться от оригинала к оригиналу, другими словами, срок жизни перевода может быть короче, чем у оригинала. Есть несколько причин. Одним из них является важность «старения» в переводе и влияние таких языковых процессов на влияние языка и стиля или теологическую догму, которая их окружает, а также определенные литературные концепции и традиции, основанные на таких теориях. Кроме того, «... каждый конкретный перевод является продуктом того, как переводчик понимает, если переводится, перевод. Здесь идея выражается в загрузке ос-

новного значения концепции стиля. Если такой взгляд применяется к оригинальной литературе, то любое конкретное художественное произведение будет результатом понимания писателем литературы» [4, 163].

Перевод – это не просто лингвистическая проблема. Если бы перевод был просто лингвистической проблемой, было бы легче перевести произведение на все иностранные языки, а также на язык братских народов.

Основной целью перевода является приобретение, хранение и, конечно же, передача оригинала, то есть оригинала. Перевод не о создании новой работы, у которой нет своего собственного прототипа; но цель перевода – воссоздать. В процессе перевода один язык заменяет материал другим языком, а переводчик создает все связанные с языком артефакты на своем родном языке. В языковой сфере перевод является подлинным оригинальным творением, что означает создание новой работы.

Переводчик может создать настоящий, подлинный перевод, только если он знает реальность в той степени, в которой он представлен в работе.

Чтобы перевод развлекал людей, работа должна быть фактом отечественной литературы. Только тогда работа будет успешной. Это достигается благодаря таланту переводчика. С помощью таланта переводчика работа возрождается на своем родном языке.

Переводчик – иллюзионист – хочет пойти за оригиналом и представить его читателю напрямую, представляя читателю, что оригинал есть, а не перевод. Существует разница между первоначальным автором и переводчиком. История, которую оригинальный автор описывает в своей работе, основана на реальных событиях, гарантирующих, что события точно такие же. Конечно, писатель не сообщает о событиях своей работы. Автор заверяет своего читателя, что когда он использует текстуру истории, чтобы перевести события во время и пространство – в другое место и время.

Из какого словаря мы можем найти глубокое чувство, нежность и музыку, пронизывающую каждую линию произведений искусства высокого качества? В работе недостаточно знать язык, только передать национальные традиции, обычаи, традиции, обычаи и дух работы.

Перевод – продукт каждой эпохи и каждой страны. Это выполняется каждым поколением.

Основной целью перевода является приобретение, хранение и, конечно же, передача оригинала, то есть оригинала. Перевод не о создании новой работы, у которой нет своего собственного прототипа; но цель перевода – воссоздать. В процессе перевода один язык заменяет материал другим языком, а переводчик создает все связанные с языком артефакты на своем родном языке. В языковой сфере перевод является подлинным оригинальным творением, что означает создание новой работы.

Переводчик может создать настоящий, подлинный перевод, только если он знает реальность в той степени, в которой он представлен в работе.

Чтобы перевод развлекал людей, работа должна быть фактом отечественной литературы. Только тогда работа будет успешной. Это достигается благодаря таланту переводчика. С помощью таланта переводчика работа возрождается на своем родном языке.

Переводчик – иллюзионист – хочет пойти за оригиналом и представить его читателю напрямую, представляя читателю, что оригинал есть, а не перевод. Существует разница между первоначальным автором и переводчиком. История, которую оригинальный автор описывает в своей работе, основана на реальных событиях, гарантирующих, что события точно такие же. Конечно, писатель не сообщает о событиях своей работы. Автор заверяет своего читателя, что когда он использует текстуру истории, чтобы переве-

сти события во время и пространство – в другое место и время.

Литература

1. А.В. Фёдоров. Основы общей теории перевода (Лингвистический очерк). “Висшая школа” М., 1968.
2. Г. Саломов, Введение в теорию перевода. Т., 1978.
3. Г. Саломов, Н. Комилов. Навыки перевода. «Наука». Т., 1979
4. Г. Саломов. Основы теории перевода. Т., 1983.
5. Н. Камолов. Это древнее искусство. Сборник статей по искусству перевода. Литературно-художественное издательство Гафур Гулом, 1976

PROBLEMS OF TRANSLATING POETRY TEXTS AND USING OF SYMBOLS

Ismatova Yulduz

(teacher, department of Humanities, Shahrisabz Branch of TSPU)

Jalilova Dilorom

(teacher, department of Humanities, Shahrisabz Branch of TSPU)

***Annotation:** This article discusses the general problems that are encountered in the poetic translation and the translation of the symbol.*

Keywords: poetic translation, symbol, sign, equivalence, poetic form, rhyme, language differences.

It is no secret that literary texts have a special place in modern translation. The difficulty of translating such texts is much more complicated than the usual text. The person who translates literary works should be fully acquainted, otherwise the translator's work will be the official copy of the text from one language to another. This usually results in the disintegration of an artistic unit, a misinterpretation of the author's ideas, and a change in the basic and secondary concepts of the content.

Literary translation does not include language elements. The main purpose of the translator is to convey a common sense, spirit and mind. He should put himself in the place of the author and see what he saw with his eyes. The translator then tries to show what he has tried using his own language tools. Thus, he must be self-sufficient. The issue is very controversial, as it does not belong to the original author, but a new original work is created. When it comes to character relocation, this has been one of the most pressing problems of translation and therefore cannot be separated. We can

observe some personal examples of symbols translated by different authors and having clear meanings in the target language, but we do not find separate chapters in the translation features of fiction.

That is why the problem of translation of the symbol is one of the most unclear and urgent issues today, and we believe that it should play a special role in translation.

As V.O. Skalichka points out, the difficulty of poetry translation is usually related to two problems: the transfer of national ideological (psychological) identity (with one structure) to another, and the substitution of language means. Sometimes they also show the rhythmic elements of language and national artistic structures. [6].

The researcher asserts that the specifics of translation are not the primary problem and generally promote translation problems. It is believed that in most cultures, it will not cause significant difficulties. When it comes to language differences, we need to talk about Sanskrit, because it is not difficult to translate it

into a single word-by-word plan and the concept of traditional connection between these plans. [6].

The equivalence of literary translation is associated with a number of complex and unresolved problems. It is a loss of poetic text, preserving lexical and semantic content, and vice versa – destroying the original. In the case of poetry, the translator must respond as carefully as possible to all the features of the text. However, there are obstacles to the translation process: it may differ between the original language and the multilingual systems of translation, their phonetic, lexical-stylistic, and grammatical structures. This problem is solved by LS Barkhudarov, V.N. Komissarov, A.V. Fedorov, S.F. Goncharenko, I.S. Illuminated in Alekseev's works.

The theory of translation began to develop in the 1950s. Over time, the translation of the poem was defined as a literary subtitle. Barkhudarov wrote: "Ways and ways of achieving the problem of poetry are underdeveloped in the theory of literary translation. Due to the genre's specificity, strict restrictions on poetic works should ensure not only their content, but also the rhythmic-musical and compositional-structural aspects of the original, that the poetic work depends on the peculiarities of the language.. All of this will be one of the hardest poems to translate. It is important to analyze the best examples in terms of theoretical and practical aspects of translating poetry in order to identify ways and means of achieving perfect translation using experienced and talented translators." [3].

Poetry is a style in literature that poses a great challenge for those who want to become a poet and want to approach them. The translator who is supposed to be a poet has great requirements. On the one hand, it aims to maintain the language norm and to ensure that the translation is the same as the original text, on the other hand, to reflect the emotional and aesthetic content of the work. I.S. Alekseev formed the following basic requirements for preserving the components of the poetic form and visual system:

- 1) maintaining volume and sequence;
- 2) maintaining the cadence, that is, the presence or absence of the rhythm of the main part, because the replacement of the female rhyme with men changes the rhyme's musical intonation from energetic, decisive, melodic, ambiguous;
- 3) Preservation of rhyme interchangeability: song – song preservation;
- 4) preservation of whole or part tone;
- 5) retaining the number and place of lexical and syntactic repetitions in rhymes;
- 6) to find the closest equivalent of the original;
- 7) Adequate transmission of means of expression (stylistic, syntactic, morphological, lexicology) [2].

One of the most important tasks of an interpreter is to preserve the form of poetry. V.Y. According to Zadornova, if translation is not original, it may come close to translation, from a philosophical point of view, which involves reviewing and analyzing the linguistic features of the text rather than the poetic features of the work.

In 1975, S.F. Goncharenko writes: “The optimal product of pragmatic, semantic, and methodological adequacy in literary translation is usually impossible without radical reconstruction of many facets of the original, one of which is a figurative system [3].

Comparison of literary translations with originals gives an idea of the depth and variation of original images [3]. Fedorov wrote about the function of comparative analysis of several translations of a text: “Translations can complement each other, reveal different facets of the original and, ultimately, serve as material for the future of synthesis, to make the original more complete and complete” [7]. A translator with a particular text must know the time and place of his life and work. Thus, maximum translation equality is achieved, preserving the pragmatic, methodological and semantic aspects of the original text.

Thus, the criteria for translating poetry vary across cultures. For example, in French traditional poetry, it is often translated into Christian literature. However, in recent times the criteria for translating

poetry have increased significantly. Today, we can see that rhythms are preserved when translating poems.

References

1. Аверинцев, С. С. Символ в искусстве: лит. энциклопед. Словарь / С. С. Аверинцев. – Москва: Наука, 1987. – 352 с.
2. Алексеева, И. С. Введение в переводоведение: учеб. пособие для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений / И. С. Алексеева. – Санкт-Петербург: Академия, 2004. – 167с.
3. Бархударов, Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода / Л. С. Бархударов. – Москва: ЛКИ, 2010. – 169 с.
4. Зельцер, Л. З. Выразительный мир художественного произведения / Л. З. Зельцер. – Москва: Некоммерческая издательская группа Э. Ракинской «Эра», 2001. – 467 с.
5. Лосев, А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А. Ф. Лосев. – Москва: Искусство, 1995. – 215с.
6. Скаличка, В. К вопросу о типологии / В. К. Скаличка. – Москва: Просвещение, 1966. – 93 с.
7. Федоров, А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / А. В. Федоров. – Москва: Филология три, 2002. – 416 с.

THE USE OF THE WORD “SAB” IN ANCIENT WRITTEN MONUMENTS

Muqaddas Allambergenova

Karakalpak State University

***Abstract:** This article describes the use of the word “sab” in the ancient Turkic language, and its current use. Comparative analysis of religious views and concepts at the time of the monument creation are given in this research. Ancient Turkic texts are studied, and the word “sab” is theoretically compared to that which is used today, and also “matchmaking” rituals are illuminated to explain the origin meaning of the word “sab” and “sav”.*

Keywords: ancient Turkic language, Blue Turkish inscriptions, custom, word “sab”, Tonyukuk, Devon’s dictionary.

Writing is one of the great inventions of personality. It plays an important role in the socio-political and cultural life of society. The soil of Central Asia, in particular Uzbekistan, is one of the oldest centers of written culture. The ancient ancestors who lived here made excellent records and contributed to the history of human civilization, culture and enlightenment, as well as the history of written culture. One of the earliest recordings the inscription of Blue Turks is one of such records that have a long history. When we look at the text of the written monuments of the Blue Turks – Tonyukuk, Bilgahkan and Kultigin, we see that they still reflect the religious beliefs that still exist today. Humanity was created to believe in various natural phenomena, objects, plants and animals. We know that these views are totemism, fetishism, animism, naturalistic beliefs, fire worship, ancestor worship, sincerity and many other religious views. There are some traditions and beliefs that are still implemented in our lives today. For example, the beginning of the wedding between the bride and

groom is associated with ritual traditions. Our ancestors performed rituals, such as bridesmaids, marriages for many thousands of years. This article discusses the use of the word “sab” and its reflection in family ceremonies based on the above-mentioned religious views, texts from works.

The Uzbek people are very rich in rituals and ceremonies. The rituals and ceremonies reflected at weddings existed among the ancient Turkic peoples. Such customs and rituals are not only joyful, but also witchcraft. Witchcraft in this regard shows that our people understand the heritage of their ancestors. In the history of our country our people worshiped various religions and beliefs before Islam. Naturally, many of their elements are still preserved. For example, the traditional wedding ceremony, which is still in operation, consists of a series of ceremonies in the form of a charming ritual aimed at creating a rich, strong and prosperous family. The first wedding ceremony is a marriage proposal. The earliest occurrence of the word

“sovchi” which means “matchmaker” appears in the language of written monuments of the VII-VIII centuries. The word “sav” is used in the meaning as “sub” in the meaning of “word” and “sentence” which is written on a stone dedicated to the great commander Tonyukuk. “*Ol sabig’ ashidip tun udisiqim kalmadi, kuntuz obursiqim kalmadi*” (“I did not sleep all night”) Hearing these **words**, I could not sleep at night and did not want to sit during the day. [To’yuquq 12] “*Turgash qag’anta ko’rug kalti. Sabi antag...*” – “An observer came from Turgash Khan. **Words** are:...” [To’nyuquq 29] “*Ol sabig’ ashidip, qag’anim ban abgaru tushayin tedi*”.- “Hearing these **words**, Khan (my lord) intended to go home.” [To’nyuquq 30]. Besides that, in those days the “Irq bitig” was created, this term was used in the books of magic: “*Er, terkleyu: kelir: edgu:so’z sab elti: kelir: tir: anca bilinler edgu ol*” – “The man is in a hurry, he has kind **words** in speech. You should know that it is a good deed.” [161 Irq bitigi]. The famous medieval linguist Mahmud Kashgari describes him as a “messenger between the bride and groom” (Mahmud Kashghari. Devoni Dictionary of Turk.-T., 1960. T-3. p.169.)

As you can see, in all places the word “sab” comes from the word “word, sentence”. The word “sabchi” is used to convey words and sentences. Since then, this word began to be called “Sovchi” (matchmaker) with various phonetic changes. Interestingly, the intermediary was the one that sends the message to the other side. No matter what message he sends, he must not suffer. The same thing is today. The first

family relationship between representatives of the two sides is made up of intermediaries. The most respected people are elected in matchmaking. The matchmakers also chose a red-white horse. The mediators have never used a black horse in this noble cause. Because black was a symbol of evil in their religious views. When intermediaries return with the work done, they are given gifts and *sarpo* (which means gifts). That is why sweet and eloquent people become matchmakers. (Ahmadjon Ashirov. “Ancient Beliefs and Rituals of the Uzbek People,” Tashkent-2007, p.89) In the same way, these days ideal people are chosen (“sovchi” for “sovchilik”) as matchmakers for marriage.

The terms used in the language of written monuments express the concept of proximity and kinship. No matter how constant these names are, they will change over time. Obviously, with the advent of new forms of family and marriage, they will continue to change. However, there are signs that they survived for millennia, which indicates the conditions in which our ancestors lived in the early days. Words such as the term “sovchi” are common in our language. They need to be investigated and studied historically. However, many of the ancient Turkic words are still preserved in our dictionary. For example, most of the words *opa, ogul, aga, ini* (sister, son, uncle, brother) in the language of the monuments prove that it is still used today.

REFERENCES

1. Mahmud Kashghari “Devoni Dictionary”
2. N.Abdurahmanov “Ancient Turkic Language”, Tashkent, “The teacher” 1989.

ТРАДИЦІЙНІ НАУКОВІ ПАРАДИГМИ ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бігун К. В.

Студентка 5 курсу, Миколаївського Національного університету ім. В.О. Сухомлинського

***Анотація.** У статті проаналізовано поняття парадигми у ході розвитку лінгвістики як науки у ХХ – поч. ХХІ ст; розглянуто підходи різних вчених до виокремлення та класифікації парадигм; розглянуто значення та вплив трьох традиційно виділених наукових парадигм: порівняльно-історичної, системно-структурної й антропоцентричної.*

Ключові слова: парадигма, синергетика, прагматика, когнітивна лінгвістика, структуралізм, постструктуралізм, антропоцентризм.

Key words: paradigm, synergetics, pragmatics, cognitive linguistics, structuralism, poststructuralism, anthropocentrism.

Виклад основного матеріалу статті. Актуальність дослідження полягає в тому що у кінці 90 р. ХХ ст. у мовознавстві переважають інтеграційні тенденції: на основі традиційних теорій формується наукова парадигма, що синтезує різні підходи та формує «поліпарадигмальний» (за О. Кубряковою) статус сучасної лінгвістики. Як наслідок, з'являється низка наук, що мають міждисциплінарний характер, як-от лінгвокогнітологія, лінгвокультурологія, етнолінгвістика, соціолінгвістика, психолінгвістика, гендерна лінгвістика, лінгвістична філософія та ін.

Поняття наукової парадигми почало формуватися ще в в аналітичній філософії (Л. Вітгенштайн, Р. Карнап, Дж. Остін, Б. Расел), продовживши свій розвиток в контексті герменевтики (Г.-Г. Гадамер, В. Дільтей, П. Рікьор, Ф. Шляермахер), структуралізму (Р. Барт, Л. Єльмслев, Ж. Лакан, К. Леві-

Строс, В. Проп, М. Фуко, Р. Якобсон), семіології (Ч. Пірс, Ф. де Сосюр, Ч. Моріс, Р. Барт, Ю. Лотман, Ю. Тиньянов, Ю. Крістева). Не менш вагомий внесок у дослідження лінгвістичної парадигми як наукового знання зробили українські дослідники І.Добронравова, В. Загороднюк, О.Кравченко, С.Кримський, В.Лук'янець, М.Ожеван, Л.Озодовська, С.Повторева, М.Попович, Б.Починок, К.Пряженцева, В.Рижко, В.Чуйко, В.Ярошовець.

Поняття наукової парадигми введено в науковий обіг американським істориком Томасом Куном у праці «Структура наукових революцій» (1962), в якій автор розробляє поняття наукового співтовариства як логічного суб'єкта наукової діяльності. Наукове співтовариство, згідно з Т. Куном, має єдину систему стандартів – парадигму, яку дослідник може прийняти без доказів. Під науковою парадигмою він розуміє „визнані всіми наукові досяг-

нення, які протягом певного часу дають модель поставлення проблем та їх вирішень». У лінгвістиці наукова парадигма набуває значення підходу до розгляду мови, сукупності принципів її дослідження, прийнятих у мовознавчій спільноті [2].

Ідеї Куна не могли не вплинути на способи оформлення лінгвістичних знань. Проте єдиної думки щодо кількості парадигм (від двох у Д. Шифрина: формальна (структуралістська) і функціональна (інтерактивна), до чотирьох – у Ю. М. Караулова), їх хронологічних меж до цього часу не існує. Більшість дослідників схиляється до застосування поняття парадигма лише починаючи з XIX ст., тому традиційно виділяють три наукові парадигми: порівняльно-історичну, системно-структурну й антропоцентричну (В. А. Маслова, А. М. Ломов, Ю. М. Караулов та ін.).

Незважаючи на всі зміни та нові теорії, порівняльно-історична програма, яка склалася ще в минулому сторіччі не втратила свого значення і в наш час. Можна сказати, що колишні теореми компаративістики стали тепер аксіомами для подальших досліджень, зокрема в галузі індоєвропейських мов. Порівняльно-історична парадигма (інші назви – генетична, елементно-таксономічна або лінгвістичний компаративізм), що домінувала у мовознавчих розвідках XIX ст., вважається першою науковою парадигмою у лінгвістиці. В руслі цієї парадигми досліджувалися «еволюційні зміни мов, закономірності розще-

плення прамов, генетична близькість мов світу» тощо [1]. Найголовнішим є те, що напрацювання порівняльно-історичного методу перетворило лінгвістику на самостійну дисципліну, відокремивши її від філософських та історичних міркувань про мову

Системно-структурна парадигма, засновником якої був Ф. де Соссюр, ґрунтувалася на припущенні, що елементи мови становлять собою іманентну систему, які обмежені від будь-яких суміжних феноменів, культури, людини, суспільства. Вона була зорієнтована на предмет, річ, ім'я, тому в центрі уваги перебувало слово, мовний знак який характеризувався довільністю і немотивованістю і отримував значущість у системі, що утворювалася за певними правилами. Попри виявлені з часом недоліки даної парадигми, а саме: її редуціоністський, логіцистичний й реляціоністський характер, вона не втрачає своєї актуальності й на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки. Як відзначає В.А. Маслова, системно-структурна парадигма залишається основою для створення багатьох підручників й довідкових видань [3].

Своєю чергою криза структуралістських ідей сприяла формуванню антропоцентричної парадигми. Першим, хто у сучасній лінгвістиці з нових позицій пов'язав мовознавство із мисленням (до нього були ще В. Гумбольдт, О. Потєбня, Е. Сепір та ін.) є Н. Хомський. Ідея антропоцентричності мови чи не найважливіша в сучасній лінгвістиці. З такого погляду людина стає

«мірою всіх речей», центром світу і самої мови. «Вона стає носієм вселюдських і специфічних національно-культурних цінностей. Тому на перший план виходять проблеми культури як універсального коду та комунікації – фундаментального виду взаємодії між людьми» [4].

Її основними напрямками називають лінгвокультурологію й когнітивну лінгвістику. Лінгвокультурологія вивчає мову крізь призму національної свідомості, як феномен культури й виразник особливої національної ментальності. Когнітивна ж лінгвістика як частина когнітології, складовими якої ще є когнітивна психологія і когнітивна соціологія, займається проблемами інформації та її обробки людським розумом, поняттями структур знання та способами їх відображення у свідомості людини і репрезентації у мовних формах.

Висновки. На сучасному етапі, розв'язати всі проблеми за допомогою якогось одного методу або підходу досить складно, тому сучасна лінгвістика визначається як поліпарадигмальна та полідисциплінарна наука. Таким чи-

ном, аналіз проблеми визначення основної наукової парадигми у сучасній лінгвістиці дозволяє зробити наступні висновки: 1) наразі питання про визначення єдиної дослідницької парадигми у лінгвістиці залишається відкритим; 2) більшість сучасних досліджень мови носять поліпарадигмальний характер.

Список використаних джерел

1. Демьянков В. З. Парадигма в лингвистике и теории языка /В. З.Демьянков // Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство. – М.: Языки славянских культур, 2009.–(Studia philologica).–С.27-37.
2. Кун Т. Структура научных революций /Т. Кун; [пер. с англ. И.З. Налетова., общ ред. и послесловие С. Р. Микулинского и Л. А.Марковой].– М., Прогресс, 1975.–288 с.
3. Маслова В. А. Современные направления в лингвистике: [учеб. пособ. для студ. высш. завед. /В. А.Маслова.] – М.: Издательский центр «Академия», 2008. –272 с.
4. Хомутова Т. Н. Научные парадигмы в лингвистике / Т. Н. Хомутова // Вестник Челябинского государственного университета. Серия: “Филология. Искусствоведение”. – Челябинск: Изд-во ЧелГУ, 2009.– Вып. 37. –151с.

КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА: ІСТОРІЯ, МОЖЛИВОСТІ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

Бреславець Н.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Ключові слова: корпус, репрезентативність корпусу, національний корпус, «генеральний» корпус, лінгвістичний корпус, лінгвістична база даних, корпусна лінгвістика.

Keywords: corpus, representativeness of the corpus, national corpus, “general” corpus, linguistic corpus, linguistic database, Corpus Linguistics.

З кінця 1980-х і середини 1990-х років в лінгвістиці починають переважати якісно нові підходи до дослідження мовного матеріалу, мовних даних, що характеризуються активним використанням корпусних методів і, відповідно, масовим виробництвом комп’ютерно-опосередкованих текстових ресурсів. Нові інформаційні технології і технічні засоби – комп’ютерні системи, системи зв’язку, системи мультимедіа, які значно полегшили збір мовних даних, дозволили зробити колосальний технологічний ривок вперед. У статті висвітлено витоки виникнення, створення, досягнення і успіхи на шляху розвитку корпусної лінгвістики.

Для проведення лінгвістичних досліджень потрібна наявність мовного матеріалу, мовних даних. У традиційному мовознавстві збору матеріалу завжди надавалося особливе значення, причому збір нових мовних фактів може вважатися основним завданням лінгвістичного опису. Традиційні способи збору і збереження мовних даних

включають ручну обробку письмових текстів, опитування інформаторів щодо різних методик, запису текстів у письмовій формі і словникових карток. На жаль, багато карток недоступні для лінгвістів-дослідників зважаючи на неможливість доступу до мовних даних на відстані, існуванні в обмеженому за об’ємом виді (хрестоматії, збірки текстів) і т. д. Збір матеріалу в традиційній технології займав багато років; для поточної обробки карток та пошуку потрібних одиниць необхідно витратити значний час.

Нові інформаційні технології і технічні засоби полегшили, прискорили і спростили процес збору мовних даних. Постало завдання розробки загальних принципів побудови лінгвістичних корпусів з використанням сучасних комп’ютерних технологій.

Деякі лінгвістичні порівняння можна провести при великому об’ємі текстового матеріалу, організованого в корпус. Причому, виведення таких порівнянь можуть бути якісно іншими, якщо до-

слідження проводиться у межах повного лінгвістичного коректного підходу, що включає правила організації текстів в корпус, алгоритми аналізу текстів і відповідну наукову методологію.

Будь-який розмічений корпус може розглядатися як текстова лінгвістична база даних (ЛБД); структурування корпусу у вигляді бази даних істотно полегшує доступність, збільшує можливість їх поповнення і обробки. ЛБД в широкому значенні слова розглядаються як «цифрові сховища структурованої інформації, що мають на меті документувати природну мову і природну комунікативну взаємодію» [5, с. 151].

Застосування корпусів в традиційних областях – лінгводидактиці, перекладі і лексикографії не обмежує сфери їх використання. Системні діахронічні дослідження, широке коло досліджень лінгвістичної варіативності, залежать від використання репрезентативних корпусів або інформаційно містких ЛБД. Центральною проблемою корпусної лінгвістики є присутність потенційних напрямів використання корпусу або ЛБД в дослідженні типів спостережуваних і/або модельованих в них об'єктів, дозволом якої займається інфологічне проектування цих видів комп'ютерних мовних ресурсів [4].

Поява Браунівського корпусу в 1963 році викликала загальну зацікавленість і гарячі дискусії наукової громадськості з приводу основних критеріїв відбору текстів і потенційних можливостей корпусу для наукового

аналізу, урізноманітніло діяльність і активність використання його в лінгвістичних дослідженнях. Пізніше учені дійшли до висновку, що провести деякі порівняння і виявити визначені закономірності можна тільки шляхом аналізу великих текстових масивів, організованих за певними правилами, що дозволяв створений корпус. Сучасні корпуси за об'ємом суттєво перевершують Браунівський.

Лінгвістичний корпус – це масив текстів, зібраних в єдину систему за певними ознаками (мова, жанр, час створення тексту, автор і так далі). Лінгвістичний корпус може включати як письмові тексти (тексти газет, журналів, літературних творів), так і транскрипти радіо- і телепередач. Залежно від цілей його створення в корпус можуть входити тексти конкретною мовою, одного або декількох авторів і літературних жанрів, написані в певний історичний період і т. п. Увесь масив текстів систематизований, в корпусі зафіксовано розташування по відношенню до інших слів, а також враховується частота його використання в цьому корпусі.

Створенням і формуванням лінгвістичних корпусів займалися багато вчених-лінгвістів у всьому світі: Н. Френсис, Г. Кучера – творці знаменитого Браунівського корпусу американського варіанту англійської мови; проект Лондонський – Лундського корпусу розробляв Р. Квирк; Дж. Синклер – ідеолог проекту Бірмінгемського корпусу; М. М. Менге – засновник корпусу порівняльної комунікативної

лінгвістики; В. Тауберт – розробляв корпуси проміжного положення між корпусами розмовної мови і письмових текстів; У. Манн, С. Томпсон – технології розмітки корпусів, що дозволяють відбити структуру дискурсу; корпуси проблемної області – дитяча мова – створені J. A. Pfeffer і W. F. Lohnes; М. Каммер створював корпуси замкнутої різноманітності текстів одного автора на машинних носіях з необхідною комп'ютерною підтримкою; К. Маркекло-Низья, Б. Комбетт, С. Прево проводили корпусні дослідження з історії французької мови.

Багато вчених вносять свій науковий внесок в розвиток корпусної лінгвістики: А. М. Баранов, О. А. Баркович, С. Ю. Богданова, Т. В. Велейшикова, О. Демська-Кульчицька, П. Захаров, І. А. Ісаєв, М. І. Конюшевич, Ю. Л. Кузнецова, О. М. Лаврентев, М. Н. Михайлов, А. А. Полікарпов, Л. В. Ричкова, Д. Січінава, І. В. Совпель, П. В. Сисоєв, О. Тищенко-Монастирська, М. Шведова, А. Я. Шайкевич та ін.

Як об'єкт дослідження корпус текстів є надскладною, багаторівневою динамічною системою, що дозволила вченим проводити нові дослідження на більш високому і надійному рівні у рамках нового напрямку в мовознавстві, яким стала корпусна лінгвістика (Corpus Linguistics). Великі об'єми текстів стали застосовуватися для вивчення функціонування мови. Використання комп'ютера в обробці цих даних визначило і уможливило формалізацію певних лінгвістичних алгоритмів. Через півстоліття з'ясувалося,

що корпусна лінгвістика – новий напрям, який швидко розвивається, має свої традиції, визнаних лідерів, наукові центри, методи і проблематику. На сьогодні накопичений значний досвід розробки корпусів текстів для різних мов, що відбивають стан мови в цілому [1, гл. 3].

Дещо пізніше з'явився британський аналог Браунівського корпусу – Ланкастерсько-Осло-Бергенський корпус – LOB (Lancaster – Oslo/Bergen), названий за місцем його створення. Його творці дотримувалися принципів, на яких ґрунтувався Браунівський корпус, він включав тексти того ж тимчасового періоду і тих же жанрів, але британського варіанту англійської мови. Лондонско-лундський корпус, розроблений у рамках проекту «Огляд вживання англійської мови», істотно відрізняється від Браунівського корпусу. Проект розроблявся з 1960 року під керівництвом Рэндола Квирка в Лондонському університетському коледжі.

Одним з прикладів створення фундаментального корпусу є Бірмінгемський корпус, ґрунтований на принципах моніторингового або динамічного корпусу, який створювався під керівництвом Джоуля Сінклера. Об'єм моніторингового корпусу досягає декількох десятків мільйонів слововживань; корпус постійно поповнюється і змінюється, відбиваючи ті зміни, які відбуваються в мові; користувач має можливість створювати робочі корпуси з генерального корпусу в автоматичному або напівавтоматичному режимі.

Британський національний корпус (British National Corpus – BNC) є зразком фундаментального корпусу, містить тексти британського варіанту англійської мови другої половини ХХ століття. Об'єм корпусу біля 100 млн. слововживань.

Лінгвістичний корпус англійської мови (The Bank of English), до складу якої входять різні типи письмових текстів і усної мови. У загальнодоступній версії корпусу (56 млн. слововживань) існує можливість вибору підкорпусу: британські книги, газети, журнали, радіопередачі та ін. (36 млн. слововживань). Об'єм корпусу 524 млн. слововживань.

На теперішній час практично усі сучасні мови мають лінгвістичні корпуси. Більшість корпусів забезпечена позначками, які вказують на частину розмови, рід, число, відмінок і т.п. запитаних слів. Американський національний корпус American National Corpus (ANC) – планується створення представницького корпусу об'ємом 100 млн. слововживань. Об'єм готового фрагмента корпусу – 10 млн. слововживань.

Корпус Мічигану академічної англійської мови Michigan Corpus Academic Spoken English: MiCASE – об'єм інтернет-версії корпусу – 152 джерела (1 848 364 слів).

Поступово лінгвісти інших країн також почали займатися розробкою лінгвістичних корпусів своїх мов, що привело до створення в 1992 р. «Європейської корпусної ініціативи» (European Corpus Initiative (ECI) – між-

народної організації, що займається нині створенням величезного багатомовного корпусу для наукових цілей, що включає більше 50 корпусів різних мов.

Корпус Берлінської Бранденбурзької Академії Наук DWDS–Corpus – на основі якого створений Цифровий словник німецької мови ХХ століття (DWDS), корпуси інституту Німецької мови LIMAS–Corpus, Найбільший корпус німецькомовних текстів – корпус Інституту німецької мови IDS–Corpora в м. Мангеймі містить біля 2-х млрд. слів.

Корпусна лінгвістика у Франції, Корпуси текстів російською мовою, Білоруський корпус текстів і білоруська корпусна лінгвістика, Корпус текстів чеської мови, в Академії наук Республіки Польща – корпус польських текстів PWN, Китайська корпусна лінгвістика – такий діапазон світової корпусної лінгвістики.

Потреби у використанні великих загальнодоступних корпусів української мови ще не повністю вирішені, тому перед творцями корпусів української мови стоять завдання створення великих загальнодоступних корпусів української мови [2], пошук з урахуванням розділових знаків. У інтернет-інтерфейсі корпусу можна задати хронологічний і жанровий підкорпус текстів, проводити сортування пошукової видачі.

Спеціальні програми, на базі яких створені лінгвістичні корпуси, забезпечують сортування результатів пошуку, надають статистичні узагаль-

нення, генерують списки усіх вживань заданої мовної одиниці в контексті, або конкордансів. При застосуванні комп'ютерних корпусів текстів в дослідницьких цілях важко переоцінити наступні чинники: доступність корпусу, достатність словникового матеріалу, репрезентативність корпусу для виконання поставленого завдання, способи і методи відбору текстів для обраного корпусу та ін. З'явилися словники нового типу, які завойовують все більше визнання, побудовані на корпусному комп'ютерному матеріалі, доступні через мережу інтернет. Корпусні дані можуть використовуватися при викладанні мови, контрастивної лінгвістики, історичної семантики і інших областях мовознавства.

Дослідження мови на матеріалі корпусних даних є домінуючою тенденцією в сучасній лінгвістиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику: Учебное пособие. Изд. 4-е испр. и доп. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. – 368 с. (Новый лингвистический учебник).
2. Демська-Кульчицька О. Основи Національного корпусу української мови. – К., 2005. – 219 с.
3. Исаев И.А. Опыт автоматизации лексикографических исследований. Система DIALEX // Слово Достоевского. М., 1996.
4. Лаврентьев А.М. Влияние корпусных технологий на развитие диахронической лингвистики: пример Франции. / А.М Лаврентьев. –Иностранные языки в школе. 2014. №8. – С. 46 – 50.
5. Рычкова Л.В. Язык. Образование. Компьютер: сб. науч. ст. / Л.В. Рычкова. – Гродно: ГрГУ, 2010. – 167 с.
6. Сысоев П.В. Лингвистический корпус, корпусная лингвистика и методика обучения иностранным языкам. / П.В. Сысоев. – Иностранные языки в школе. – 2010. – №5. – С. 12 – 21.
7. Тищенко-Монастирська О., Шведова М., Січінава Д. Паралельні українсько-російський та російсько-український корпуси (Лексикографічний бюлетень: зб. наук. пр. К.: Ін-т української мови НАН України, 2011. Вип. 20 С. 35 – 38.
8. Фрэнсис У.Н. Проблемы формирования и машинного представления большого корпуса текстов // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XIV, Проблемы и методы лексикографии, М., 1983. – С. 334 – 353.
9. Шведова М., Січінава Д. Корпусна лінгвістика та лексико-граматична типологія //Українське мовознавство (відп. ред. А.К. Мойсієнко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. Вип. 43. С. 95 – 103.
10. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Издательство «Наука». Ленинград. 1974. – 413 с.

ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Приходько І.

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Окружко В.

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Півень О.Б.

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Німецька мова належить до індоєвропейської сім'ї мов (германська гілка). Є офіційною мовою в Німеччині, Австрії, Ліхтенштейну, а також однією з офіційних мов Швейцарії, Люксембургу та Бельгії.

Німецька мова дуже популярна на сучасному етапі, більше 20 млн. людей з різних країн світу вивчають саме німецьку мову. Німеччина одна з найбільших і найкрасивіших країн Європи, а німецька мова посідає друге місце за кількістю тих європейців, що спілкуються німецькою.

Ще однією перевагою німецької мови є її ділове значення. Практично неможливо обійтися без знань мови у веденні бізнесу, переговорах з німецькими партнерами.

При перекладі з/на німецьку мову слід враховувати її особливості. Німецька мова поділяється на вісім різних регіональних діалектів. Не тільки у іноземця, що володіє німецькою мовою, але навіть і у жителів Німеччини можуть виникнути проблеми з розумінням місцевого діалекту. Це правило

також поширюється на австрійський та швейцарський варіанти німецької мови.

Процес оновлення словникового складу німецької мови, як і будь-якої іншої, – це неперервний процес. Мова – складне і багатогранне суспільне явище, яке є засобом людської комунікації і знаходиться в постійному русі.

Поповнення лексики здійснюється запозиченням, словотворенням та зміною значень слова. Особлива увага звертається на особливості англо-німецьких мовних контактів.

Актуальність проблематики полягає у вивченні неологізмів німецької мови, основних тенденцій виникнення та інтеграції неологізмів, їх лексикографічного опрацювання.

Переважну більшість неологізмів сучасної німецької мови становлять іменники. Це пояснюється тим, що вони позначають нові предмети, явища та події. Проте, виникнення неологізмів-прикметників і неологізмів-дієслів також є цілком можливим: nicht

zu kurz kommen, Stress – stressig, Rock – rockig, Job – jobben. Зі стилістичної точки, зору вчені (Н.Наер, Е.Різел, Е. Шендельс) виділяють три групи неологізмів.

До першої групи належать неологізми, які виникають із певної причини та поступово стають лексичною нормою у словниковому складі літературної мови. Для цих неологізмів характерне швидке проникнення у всі без винятку функціональні стилі. Вони швидко стають мовним здобутком. До таких неологізмів належать слова, пов'язані з екологією: *Okologie, Okotop, Umweltschutz, Umweltschaden, umweltkritisch, Ozonloch, Larmbelastigung, Larmwall, Bio-Bar, Bio-Laden, Bio-Gemuse*. До цієї групи належать також неологізми-евфемізми: *Schlichthausen (Baraken), Maueroffnung (Mauerzerstörung), Feierabendheim (Altersheim)*.

Численні неологізми пов'язані з історичними змінами: *die ostliche Teilnation* – східна частина нації, *Ostler (Ossi)* – жителі Східної Німеччини, *Westler (Wessi)* – жителі Західної Німеччини, *Wessiland* – Західна Німеччина, *Wessis-Quadrige* – кадрові працівники Західної Німеччини, *Honecker-Zeiten* – час правління Гонеккера.

Зі стилістичної точки зору, неологізми є експресивними, здійснюючи особливо сильний прагматичний вплив на слухача. Але як тільки вони займають постійне місце в активному словниковому складі мови, вони перестають бути неологізмами, хоча й збе-

рігають лінгвістичні ознаки новизни протягом певного часу.

Неологізми першої групи характеризують часовий колорит і обмежуються часом, хоча й важко встановити точний час виникнення того чи іншого неологізму, якщо він не пов'язаний із конкретними історичними подіями, наприклад: *Sputnik (1957), Raumschiff (1959), Europäische Gemeinschaft (1973)*.

Другу групу складають тимчасові неологізми – слова, що виникають внаслідок конкретних історичних подій та інтенсивно вживаються протягом певного часу у всіх комунікативних сферах. Але такі неологізми недовговічні, вони швидко переходять до пасивного словникового складу. У свідомості більшості людей такі слова відсутні, вони вживаються лише з певною стилістичною метою.

Частина слів, що певним чином пов'язані з об'єднанням Німеччини, несуть у собі позитивне експресивно-емоційне значення. Наприклад, слова *gesamtdeutsch, die Maueröffnung, die Einheitsstellung, blockfreies Deutschland, der deutsche Einigungsprozess, das geeinte Deutschland, Wiedervereinigung der deutschen Einheit, das gesamte deutsche Volk* сповнені патріотизмом, свободою, єдністю та гордістю за вільну й єдину Німеччину. В той самий час є низка слів із негативним емоційним відтінком. Так, вирази *die Ex-DDR, die alte DDR, die ehemalige DDR, eine nicht mehr existierende DDR* позначають колишню, уже неіснуючу НДР, а поняття *die Ostalgie*, відповідно, тугу і сум за більше неіснуючою НДР.

Список використаних джерел:

1. Найер Н. М. Стилистика немецкого языка. – М.: Высшая школа, 2006. – 257 с.
2. Розен Е. В. Новое в лексике немецкого языка. – М.: Просвещение, 1991. – 254 с.
3. Deutsche Tribune, 1998. – S. 2-11.
4. Іноземномовна комунікація: здобутки та перспективи (Турчин М. Неологізми у сучасній німецькій мові) // Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. – ТНЕУ: Тернопіль, 2006. – 348 с.
6. Устінова В. О. Лінгвістичні фактори появи неологізму в сучасній німецькій мові//[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v15/part_2/48.pdf (дата звернення 20.10.2019).
7. Телькова К. В. Особливості перекладу неологізмів в політичному дискурсі. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/telkova-k-v-osoblivosti-perekladu-neologizmiv-v-politichnomu-diskursi> (дата звернення 20.10.2019).
8. Гордієнко Н. М. Типологія неологізмів сучасної німецької мови. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/02_%20Gordienko_Topologia_neologizm.pdf (дата звернення 20.10.2019).

LINGUISTIC MEANS OF EMPATHY EXPRESSION (ON THE MATERIAL OF OPRAH WINFREY'S SHOWS)

I. V. Horokhova,

Associate Professor of English Philology Department
Foreign Languages Faculty National Pedagogical Dragomanov University

Mariia Mariianchuk,

Master student of Foreign Languages Faculty
National Pedagogical Dragomanov University

Статтю присв'ячено проблемі дослідження емоцій у контексті сучасного діалогічного дискурсу. У ній розглядаються підходи на природу і сутність емоцій, а також мовні засоби репрезентації емоційних концептів в англійській мові.

Ключові слова: емоція, емфаза, метафора, евфемізми, репрезентація емоцій.

The article is devoted to the problem of emotions research in the context of contemporary dialogical discourse. It examines the approaches to the nature and essence of emotions, as well as linguistic means of representing emotional concepts in English.

Keywords: emotion, emphasis, metaphor, euphemisms, representation of emotions.

In linguistics the problem of emotions arises from the problem of a language function, i.e. to express and arouse emotions in the process of communication. Dialogical speech in any language is characterized by the fact that the process of thought formation proceeds almost simultaneously with the process of direct communication, as if "on the go". Combinations of words in a sentence, the rules for their construction, therefore, receive the character of inconsistency, which is a consequence of ill-conceived. Violation of syntactic norms is observed in spoken English. In our paper we considered the following examples of linguistic means: emphasis, euphemism, metaphor.

Emphasis – is the pressure of speech, the increase in its emotional expressiveness, the allocation of any element of expression of intonation,

concurrency, repetition. In the English explanatory dictionaries, you can also find this term: emphasis – the particular importance or attention that you give to something, the extra force that you give to a word or part of a word when you are saying it emphasis is on the final syllable [1].

Thus, emotional coloring and expressiveness of texts is created by various means. Emphatic models can be divided into:

1) lexical, using certain lexical means, that is, words and phrases, to give the expression an emotional coloring;

2) grammatical, using for this purpose grammatical means;

3) lexical and grammatical, that is, simultaneously using lexical and grammatical means.

The main lexical emphatic construc-

tions of the English language are represented by the following means:

1. Emphasis using the preface *It*.

The same emphatic model is often used with the verb in negative form in combination with *Not till / until* conjunctions, which, despite the negative form, has a positive meaning and is usually translated using reinforcing adverbs *Only after / Only when*.

"Only after it stopped raining I was able to continue my performance" [7].

2. The most common grammatical means of expressing emphase is **inversion**. A common example of a grammatical emphatic model using inversion is the Past Perfect causal subordinate clause, namely: *Hardly had... when...; No sooner had... then...*

"Hardly I had reached the right decision in order to solve this problem. All my friends were too worry about it" [4].

"No sooner had I gotten my bags unpacked than I realized that my passport was missing. I was so mad, cause my world tour was under threat of cancellation" [4].

3. Duplication of the **conjugated do / did verb** before the semantic verb, which is translated by using such adverbs as "really, certainly, unconditionally". Inversion can also become a lexical and grammatical means of expressing emphase when one or several elements of a statement are highlighted by inversion.

"Why did you do that? Do you think that was a brave act?" [5]

"I even can't imagine how could he ask which of them I truly loved? You know, it was him. It had always been him" [5].

Euphemism is softening or masking

words and expressions that are used in place of words that are perceived as objectionable, inappropriate, vulgar, disparaging, profanity, abusive, or taboo, [1] and the symbol of some proper names [2]. Also, "euphemism" is a lexical hidden strategy. It can serve to mislead a third party about the poor state of affairs as well as moral self-unloading [2]. Euphemisation is one convenient way to tell lies and change the perception of unwanted information [2].

The phenomenon of euphemism is based on:

1) profoundly anarchic vestiges of language "taboos" (prohibitions on pronouncing the direct names of dangerous objects and phenomena);

2) factors of social dialectology (the so-called ethical and moral euphemisms caused by social, moral and ethical norms of behavior in society).

We propose to distinguish the following euphemisms: abstraction, indirection, litotes, mispronunciation, modification, personification and slang.

"If everybody took an attitude of shared sacrifice, we could solve our deficit and debt problem next week [5]."

"It has nurtured young democracies and welcomed them into Europe that is whole and free [6]."

Due to the meaning of the word *to nurture*, the first image that emerges in the recipient's mind is "loving parents raising their child." In fact, *to nurture young democracy* means to provide the government of a particular state with arms and funds to change the current regime to a more cultural, religious and political level.

The study of euphemisms has considerable potential because they can be explored from the perspective of cognitive linguistics and mechanisms of human perception. There are many criteria for classifying euphemisms, but no one has yet considered them through the lens of cognitive concepts of categorization and conceptualization. Euphemisms, in combination with other linguistic means, have an impact on value priorities, behavior, and therefore on the course of events in the world.

The most common definition of metaphor in linguistics is the following: "Metaphor (metaphorical model) is an assimilation of one phenomenon to another on the basis of the semantic closeness of the states, properties, actions that characterize these phenomena, as a result of which words (phrases, sentences) intended to denote some objects (situations) of reality, are used to name other objects (situations) based on the conditional identity of the predicative attributes attributed to them" [2, p. 177-178]. When using a metaphor, two thoughts (two concepts) about different things interact with each other inside one word or expression, the meaning of which is the result of this interaction. Metaphors are illustrations that make a strong point by comparing two things you wouldn't necessarily pair together.

"Actually, I'm drowning in a sea of grief, I lost a lot in last few months"[8].

"Your claims are indefensible"[8].

Here *grief* is so overwhelming that the person feels helpless, like they're being pulled underwater.

Classification of metaphors According to N.D. Arutyunova, the following types of linguistic metaphor can be distinguished:

1) nominative metaphor (name transfer), consisting in replacing one value with another;

2) a figurative metaphor that gives birth as a result of the transition of an identifying value into a predicate one and serves the development of figurative meanings and synonymous means of the language;

3) a cognitive metaphor that arises as a result of a shift in the compatibility of predicative words and creates a polysemy;

4) a generalizing metaphor that erases the boundaries between logical orders in the lexical meaning of the word and stimulates the emergence of logical polysemy [1, p. 56]. A metaphor is not just a language tool that allows you to decorate speech and make the image more understandable, it is a form of thinking. According to the cognitive approach to the nature of human thinking, the conceptual system of a person is determined by his physical experience. And thinking is figurative, that is, to represent concepts that are not conditioned by experience, a person uses comparison, a metaphor. Such a person's ability to think figuratively determines the possibility of abstract thinking

Література:

1. Астен Т. Б. Формирование межтекстуального эмоционального фона средствами английского языка (на материале произведений С. Моэма): автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Астен Т. Б.; Волгогр. гос. ун-т. – Волгоград, 2000. – 23 с.

2. Власенко І. А. Проблема внутрішньоособистісного конфлікту в контексті психологічних досліджень особистості / І. А. Власенко // Проблеми сучасної психології. – К., 2013. Вип. 21. – С. 46–56.
3. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Елена Михайловна Вольф. – М.: Наука, 2002. – 280
4. Непийвода Н. Ф. Стилiстичний аспект масової комунікації / Наталія Федорівна Непийвода // Наукові записки Інституту журналістики. Факультет соціології та психології. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. – Т. V. – С. 133–140.
5. Barbara Walters' Biggest Interview Regrets: access mode: <https://www.youtube.com/watch?v=4miaM0dUu14>
6. Oprah Show 02.25.2011: access mode: <https://youtu.be/kNW2x9i71Uc>
7. Oprah's 2009 Interview with Whitney Houston: access mode: https://youtu.be/2qh5g_yipC0
8. Oprah Show. Season 1. Full episodes: access mode: https://www.youtube.com/channel/UCKBnITtgEnhIXv_c4LvvyMQ

THE ROLE AND SCOPE OF MEDIA PSYCHOLOGY IN MODERN DIGITAL SOCIETY

Dziubina O. I.

Doctor of Philosophy (кандидат наук)

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

The goal of media psychologists is to try to answer those questions by combining an understanding of human behavior, cognition, and emotions with an equal understanding of media technologies. Unlike some types of media studies, media psychology is not just concerned with content. Media psychology looks at the whole system. There is no beginning and no end. It is a continual loop including the technology developer, content producer, content perceptions, and user response.

Key words: media psychology, information technology, communication, reflexion, cognition.

Media psychology studies the interaction of media technologies and human experience. There is no consensus definition of this field, but according to Pamela Rutledge, the director of the Media Psychology Research Center, media psychology uses psychology, which is the study of people of all ages, to explain whether technology is good or bad. This is necessary because media technology is everywhere and it is not going away.

There is no consensus among academicians and practitioners as to the definition or scope of media psychology. This is because the field must be representative of not only the work currently being done, but also the work that needs to be done. This is a field that changes every time iTunes releases a new mobile app.

Since media applications and information technology has infiltrated almost every aspect of everyday life and people are aware of this infiltration, it

demands a new level of understanding. The goal of media psychologists is to answer people's questions by combining an understanding of human behavior, cognition and emotion, with an understanding of media technologies. There are arguments for reciprocity between individuals and the cultural environment, but few psychological or media theories focus on media as part of a dynamic interactive system. Media psychology, unlike some kinds of media studies, does not focus only on content.

Media psychology looks at the whole system. The system is a continual loop which includes the technology developer, content producer, content perceptions and user response. They all coexist and co-evolve with each other and media psychology evaluates this interactive process of the system. Academicians and practitioners have not reached a consensus as to the definition or scope of psychology,

because the field is constantly changing and it must be representative of the present and the future.

There are various misconceptions about media and psychology that also contribute to the confusion surrounding the definition of media psychology. Many people often associate media only with mass media and it is not clear if media refer to television or also includes computer interfaces that facilitate information management and distribution. In addition, the popular perception of psychology is often narrowed to clinical applications. As a result, media psychology is sometimes perceived as a psychologist appearing in the media.

The cross-disciplinary aspects of the field are another cause of confusion. Much of the early work in media psychology came from marketing and advertising, while the bulk of the research in the field has been published in academic and applied disciplines. These disciplines include sociology; communication and media studies; education; computer and information sciences; and business management and marketing. Media psychology brings all these approaches and vocabularies together with the recognition that communication, emotions and cognition are fundamental to human experience, which by definition have foundations in psychological thought

Media psychologists can help people adjust to the rapid pace of progress in media technologies and can add value by reading new research reports and holding

authors and journalists accountable to professional standards when such reports make headlines. Media psychologists can also explain the difference between correlation and casualty, as well as remind people that the experience of media technology is different for people because of their culture, context and their goals, while also helping them not to panic amid the boom of technologies.

Media psychology is the response to people's need to change their view of the world because of the changes caused by technology. This relatively new field seeks to understand the interacting among individuals, groups, society and technology. As sense is made out of this interaction people will be able to make decisions and go about their lives in the most positive and productive way possible. Much of the research related to this field has been driven by the collective anxiety over the way media affects individuals and society, such as the portrayals of violence and consumer manipulation, or information overload. Meanwhile, research on the positive uses of technology is scarce.

Media psychology seeks to help people better understand some of the implications of technology change and ease fears about the new media world. It will also need to train the next generation to engage positively and productively with media. Media psychology is much more complex than focusing on media as a reflection of culture. It encompasses the integration of media technologies into life in numerous ways.

A media psychologist needs to know the way in which media technologies

work and how they are developed, produced and consumed on the one hand, while on the other hand, knowing psychology in order to apply it to issues of effectiveness, usability and impact. A broad definition of media psychology describes it as the applied study of what happens in the process of interaction between people, as producers, distributors and consumers, with media, through the lens of psychology.

We need media psychology because media technologies are proliferating at the speed of light with new toys and gadgets on the market every day. These technologies are introducing capabilities that are redefining the way we work, play, and communicate. As I see it, a media psychologist can add value in five ways:

1. helping people adjust to the rapid pace of technological progress;
2. holding authors and journalists accountable to professional standards when new research reports make headlines by actually reading the reports;
3. explain the difference between correlation and causality;
4. remind everyone that the experience of media technologies varies by person, culture, context, and what you are trying to achieve;
5. helping people understand that the sky is not falling.

The rapid introduction of technology is unsettling and has triggered a spectrum

of reactions, from enthusiasm to distrust. We all come to grips in our own ways with change. As technology changes our lives, we are forced to change how we view the world. Human beings are not really very good at that.

Literature

1. Algoe, S. B., Haidt, J. Witnessing excellence in action: The 'other-praising' emotions of elevation, gratitude, and admiration. *Journal of Positive Psychology*, 2009, 4(2), 105–127. Crossref
2. Egloff, B. (1998). The independence of positive and negative affect depends on the affect measure. *Personality and Individual Differences*, 25, 1101–1109.
3. Goldenberg, J. L., Pyszczynski, T., Johnson, T. K., Greenberg, J., Solomon, S. 1999. The appeal of tragedy: A terror management perspective. *Media Psychology*, 1, 313–329. Crossref
4. Gollwitzer, P. M., Bargh, J. A. (1996). *The psychology of action: Linking cognition and motivation to behavior*. New York: Guilford Press.
5. Green, M. C., Brock, T. C.. The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2000, 79(5), 701–721. Crossref
6. Green, M. C., Brock, T. C., Kaufman, G. E. Understanding media enjoyment: The role of transportation into narrative worlds. *Communication Theory*, 14(4), 2004, 311–327. Crossref
7. Greenberg, J., Pyszczynski, T., Solomon, S.. The causes and consequences of the need for self-esteem: A terror management theory. In R. F. Baumeister, (Ed.), *Public self and private self*, 1986, pp. 189–212. New York, NY: Springer. Crossref

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Артиш Н.П.

Студент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Роїк В.І.

Студент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Півень О.Б.

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова: розвиток, сучасна людина, іноземна мова, аналітична конструкція.

Key words: evolution, modern man, foreign language, analytical design.

Ми живемо в епоху постійного розвитку, коли світ не стоїть на місці, все знаходиться у постійному русі. Людство прослідковує колосальні тенденції модернізації нашого суспільства. Одним із аспектів прогресу є мова. Тенденції розвитку саме німецької мови полягають в тому, що вона є однією із світових і міжнародних мов як за чисельністю мовців, так і за значенням: нею розмовляють як рідною, а також часто використовують як другу розмовну мову (на роботі та вдома) більше 125 млн осіб. Це жителі Німеччини, Австрії та Ліхтенштейну (у цих трьох країнах вона є єдиною державною мовою); у Швейцарії німецькою мовою спілкуються у 17 кантонах (із 26), тобто 63,7 % швейцарців (чотири кантони користуються французькою (20,4 %), по одному – італійською (6,5 %) та ретороманською (0,5 %)); у Люксембурзі та Бельгії німецька є однією з трьох офіційних мов; крім того, нею

говорять у Північному Шлезвігу (Данія), Ельзасі (Франція), Південному Тіролі (Італія), деяких районах Румунії, Польщі, Чехії та інших європейських країнах. Крім того, досить чисельною є кількість представників німецької національності і в Україні, які розмовляють своєю рідною мовою. [4]

Як засвідчило опитування, проведене Дослідницьким центром порталу Work.ua в 2015 р., знання іноземних мов вважають за необхідне для сучасної людини 79% наших співвітчизників. Більшість українців впевнені, що вивчення іноземних мов не тільки дає можливість без проблем спілкуватися з громадянами іншомовних держав та зануритися у культуру іншого народу, а й розвиває пам'ять, формує свідомість міжнародної особистості, одним словом, відкриває двері у майбутнє [5].

У тому, що сучасна людина повинна розуміти хоча б одну іноземну мову, більше за інших переконані молоді

люди віком до 20 років (89 %). 18 % респондентів дотримується іншої точки зору. На їхню думку, необхідність вивчення іноземних мов залежить від роду діяльності людини. Лише 0,9 % українців вважає, що, живучи у сучасному світі, досить знати лише свою рідну мову. Помітно частіше за інших цієї думки дотримуються наші співгромадяни віком від 50 років (4 %).

Серед іноземних мов, якими хотіли б володіти українці, перше місце займає мова міжнародного спілкування – англійська (46%); 10% наших співгромадян мріють освоїти італійську, французьку та іспанську, оскільки, за їх словами, ці мови неймовірно красиві та мелодійні. 8 % українців мріють освоїти мову наших близьких західних сусідів – польську (вона їм потрібна, насамперед, для побудови ділових відносин). Серед тих мов, які вони хотіли б освоїти, українці (3 %) вказували турецьку, китайську, арабську, хінді, іврит, фінську, грецьку. Німецьку мову воліло б вивчати 18 % наших співгромадян [4].

Німецька мова має дуже великий словниковий запас. Близько 75 тисяч слів містить літературна мова, понад 500 тисяч – розмовна. Якщо ж додати сюди фахову термінологію, то ця цифра зростає в десяток разів. Звіт щодо стану німецької мови за 2013 рік вражає: за його показниками німецька загалом налічує аж 5,4 мільйонів слів [2].

Далеко в 19 століття, тільки коло елітних людей могло дозволити собі використання літературної мови, як засобу вираження думок. Сьогодні ж

сучасне суспільство відмовляється від цього принципу, роблячи мову більш гнучкою, економічною, простішою.

Розвиток мови нерозривно пов'язаний зі змінами у суспільстві, мова завжди пристосовується до потреб суспільства. Глобалізація суспільства формує сьогоденну сучасну мову, а з нею і її граматичні структури. У ході цих сучасних мовних змін, диференціацій, уточнень ці тенденції спостерігаються не тільки у лексиці, але й у будові речення.

Зміни граматичних структур у мові відбуваються не тільки тому, що здійснюється заміна застарілих слів та понять новими, але в першу чергу тому, що, змінюються принципи словоутворення, засоби синтаксичного зв'язку; у будові речення використовуються нові принципи, відбувається зближення номінального та вербального стилів, змінюються форми закінчень або переважне вживання можливих граматичних форм.

В тих реченнях, де ще сьогодні використовувався *Konjunktiv* в непрямій мови у підрядному реченні, все більше нарівні з традиційним правилом використовується часова одночасність у головному та підрядному реченнях, тоді як у підрядному реченні *Konjunktiv* минулого стоїть з формою *Präsens* (*Konjunktiv II* поряд з *Konjunktiv I*), (наприклад: *Er sagt(e), er komme morgen – Er sagt(e), er käme morgen*). У першій особі однини, та й в цілому у множині вже вживається *Konjunktiv* минулого (*Konjunktiv II*) і саме є відправним пунктом для цього розвитку

презентиальних форм, при яких Indikativ та Konjunktiv Präsens формально співпадають. У ході систематизації та уніфікації мови це загальне використання Konjunktiv II поступово переноситься на усі особи та відмінки, в яких ще є формальні розбіжності між Indikativ та Konjunktiv [1].

У прямій мові все частіше вживається одночасно аналітична конструкція з допоміжним дієсловом „werden“, тобто Konditionalis. (Er sagte, dass er käme – Er sagte, dass er kommen würde). Змінюються не тільки форми Konjunktiv, але і використання. У реченнях з непрямою мовою ця форма замінюється на Indikativ (Er sagt, er würde morgen kommen – Er sagt, er kommt morgen). Хоча в певних зворотах частіше ніж раніше (навіть в яких не використовувались) вживаються форми Konjunktiv, а саме в науковій літературі, в політичних, наукових, громадських промовах і т. і. У таких випадках мова йде про ввічливу форму Konjunktiv [3].

Виникла тенденція спрощення порядку слів у складнопідрядних реченнях. Так порядок слів змінюється, порушуючи принцип рамкової конструкції. Але це явище існувало у розмовній німецькій мові ще з середньовіччя (за словами проф. Буркхардта), а тепер виникла тенденція частого використання у сучасній літературній мові як синтаксичний варіант нарівні з мовною нормою (рамковою конструкцією).

Спостерігається тенденція скорочення німецького речення. Якщо раніше у художній літературі речення на-

раховувало 21–24 слів, то у сучасному реченні науково-популярного видання ця цифра сягає 13–16 слів.

За умовою лінгвістичних та соціальних факторів, глобалізації суспільства та уніфікації спілкування у німецькій мові в теперішній час відбувається великий вплив інших мов, тобто є наявним факт запозичення великої кількості чужомовних слів, саме англійського походження, хоча є також запозичення з інших мов [2].

Аналітичний склад англійської мови унаслідуються тепер німецькою мовою, яка має так звану синтетичну будову, тобто у німецькій мові таким чином відбувається процес уніфікації. Так у системі відмінювання іменників спрощується закінчення іменників, які не виконують більше ніяких функцій. Дуже рідко сьогодні вживається закінчення -e у давальному відмінку (im Wald, am Strand, dem Kind). Також зникає закінчення -s у родовому відмінку у власних назвах, якщо перед ними стоїть артикль. Аналітична форма родового відмінка із von, яка у діалектах уже давно витіснила синтетичну форму, все частіше з'являється також і у письмі (die Hälfte von meinem Einkommen, die Museen von München). Замість додатка у родовому відмінку у сучасній німецькій мові частіше використовується применниковий додаток (Er schämte sich der schmutzigen Kleidung – Er schämte sich wegen der schmutzigen Kleidung). Поширення применникового додатка та додатка у знахідному відмінку сприяють поступовому витисненню додатка у даваль-

ному відмінку (sie schreibt ihrer Freundin – sie schreibt an ihre Freundin) [4].

Тож німецька мова одна з модернізуючих та прогресуючих мов, яку варто вчити та знати.

Список використаних джерел та літератури:

1. Брейтер М. А. Процесс языкового заимствования как способ реализации коммуникативных потребностей в рамках межкультурного взаимодействия / М. А. Брейтер // Лингвокогнитивные проблемы коммуникации. – Москва, 1997. – С. 49–65.
2. Вульф Н. В. К истории принятия единой немецкой орфографии / Н. В. Вульф // Лингвистические исследования. – СанктПетербург, 2000. – С. 31–50.
3. Вульф Н. В. Новая немецкая орфография: путь к реформе / Н. В. Вульф // Лингвистические исследования. – Санкт-Петербург, 2001. – С. 66–85.
4. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / М. Кочерган // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24–29.
5. Eggers, Hans. Veränderungen in der deutschen Sprache der Gegenwart // Universitas. – 1980. – № 35.
6. Burkhardt Armin. Vorlesungen. – Magdeburg: Otto-von-Guericke-Universität Verlag, 2003.
7. Про тенденції розвитку сучасної німецької мови. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://confcontact.com/2012edu/tom1/18_Golyak.htm (дата звернення 20.11.2019).
8. Роль тенденції розвитку німецької мови у сучасному світі. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uej.undip.org.ua/upload/iblock/485/485617bb856e9d39f89c7ff6bc22ada2.pdf> (дата звернення 20.11.2019).

РОЛЬ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Веремчук Т.В.

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Скібчик С.А.

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Півень О.Б.

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова: соціум, міжнародна мова, комунікативний простір, взаємодія, культурний центр.

Key words: society, international language, communicative space, interplay, Cultural Center.

У ХХ–ХХІ ст. мова, як і раніше, надзвичайно сильно реагує як на зміни у суспільстві, так і на трансформації у навколишній дійсності, що пов'язані насамперед з науково-технічним прогресом, забезпечуючи всі види інформаційно-комунікативних контактів та показуючи динаміку людської думки. Будучи одночасно динамічною та статичною за своєю природою, мова є осередком протилежних тенденцій, різнонапрвлена дія яких ускладнюється тим, що у мові міцні імпульси внутрішніх законів часто не співпадають з тими впливами, яким мова піддається ззовні. Крім того, для будь-якої мови сучасний етап характеризується ще одним видом протиріч: з одного боку, як і соціум, що розмовляє цією мовою, вона прагне зберегти свою етнічну своєрідність, а з другого – мова все більше стає частиною єдиного комунікативного та

культурного простору, у межах якого здійснюється наразі взаємодія та взаємозв'язок у світі.

Німецька мова належить до германської групи індоєвропейських мов. Вона – одна зі світових та міжнародних мов як за числом мовців, так і за значенням: нею розмовляють як рідною, а також часто використовують як другу розмовну мову (на роботі та вдома) більше 125 млн осіб. Це жителі Німеччини, Австрії та Ліхтенштейну (у цих трьох країнах вона є державною мовою); у Швейцарії німецькою мовою спілкуються у 17 кантонах (із 26); у Люксембурзі та Бельгії німецька є однією з трьох офіційних мов.

До 1940 р. німці в Україні були четвертою за чисельністю національною групою. В УРСР німці мали шість національних районів і декілька десятків національних сілрад,

існували німецькі школи, видавалась періодична преса, діяли заклади культури. Німці зазнали усіх лих у часи колективізації, індустріалізації, голоду 1932–1933 рр., за роки репресій було знищено більшу частину німецької інтелігенції.

Найбільшою німецькою громадською організацією, метою якої є популяризація німецької мови за кордоном та підтримка міжнародної культурної співпраці різних країн з Німеччиною, є Гете-Інститут (Goethe-Institut). В Україні цей культурний центр було створено у липні 1993 р. і з тих пір він виступає посередником та співучасником у німецько-українському діалозі в культурній та освітній сферах; допомагає зростанню та підтриманню симпатії та інтересу до ФРН; надає інформацію про цю країну та сприяє вивченню німецької мови в Україні; підтримує діалог між Європою та східноєвропейськими культурами. Основними напрямками роботи у сфері культури є зустрічі між українськими й німецькими художниками та інтелектуалами, презентація сучасної німецької культури і підтримка німецько-української співпраці у цій сфері.

У вересні 2016 р. міністрами закордонних справ України та Федеративної Республіки Німеччини було прийнято рішення про проведення Українсько-німецького року мов, щоб через 25 років після початку дипломатичних відносин поглибити взаємну довіру та дружбу між обома державами, а також ще

більше розвинути співпрацю у сферах освіти та культури..

З роками ситуація з українською мовою у Німеччині поліпшується. Нині у ФРН функціонує чимало центрів вивчення української мови як іноземної.

Варто ще згадати про Український вільний університет (*Ukrainische Freie Universität*) у Мюнхені – провідний науково-дослідний центр українознавчих студій в ЄС, що є своєрідним інтелектуальним мостом між Україною, Німеччиною та країнами Західної Європи, а також науковим, культурним та орієнтаційним центром для представників нової, так званої «четвертої хвилі» української діаспори з різних країн Євросоюзу, який своєю багатогранною діяльністю прагне подолати бар'єри між державами та налагодити порозуміння між народами. У Німеччині ще функціонують українські загальноосвітні школи, але, як правило, ці заклади досить закриті для німецької публіки, оскільки їх і досі трактують як заклади для виховання та освіти слухачів українського походження. Тож сподіваймося, що спільний рік мов сприятиме популяризації української мови, культури, розширенню знань про наші традиції та Україну загалом не тільки в Німеччині, але й в ЄС. Що ж стосується вивчення німецької мови в Україні, то за даними Гете-Інституту, мову Якоба та Вільгельма Гріммів, Томаса Манна, Фрідріха Ніцше та Фрідріха Шиллера у нашій державі вивчає 750 тис. людей, а за кількістю

людей, які вивчають німецьку мову, ми посідаємо 5-те місце у світі. Хоча останні роки вітчизняні германісти б'ють на сполох, оскільки німецьку мову із середньої та вищої освіти витісняє англійська. За даними Асоціації германістів України, якщо ще 10 років тому німецьку мову як першу іноземну вивчали 17% українських учнів, то у 2016 р. – лише 6,5%, хоча, що стосується другої іноземної, то тут німецька займає лідируючі позиції – 52% наших школярів обирають її для вивчення. Якщо розглядати загальні тенденції вивчення німецької мови у світі, то не зважаючи на те, що німецька мова вважається серед школярів особливо складною мовою, вивчати її хоче все більше учнів. Особливо помітним було зростання популярності німецької мови в Азії та Латинській Америці. Тут кількість тих, хто вивчає німецьку, подекуди суттєво зросла (приміром, в Індії зростання становило 400%, Китаї – понад 100%, Бразилії – 30%), досягши 135 тис.

Така ж картина спостерігається в Африці та на Близькому і Середньому Сході. Тут кількість тих, хто прагне опанувати німецьку мову, нині теж перевищує показники п'ятирічної давнини. Та якщо порівнювати ці показники із загальною кількістю осіб, які вчать мову Гете та Шиллера, то виявиться, що частка обох згаданих регіонів становить лише 7,5% від світового показника. Як і раніше, найбільше осіб, які опановують німецьку мову як іноземну, знаходиться

в Європі. На цей регіон, якщо не включати СНД, припадає 9,3 млн тих, хто вчить німецьку мову, а це складає 61 % світової кількості (якщо брати лише учнів – 66%). Далі йдуть країни, що належать до СНД. На ці країни припадає 3,1 млн осіб – це 20% від світової кількості тих, хто вчить німецьку. Варто зазначити, що більшість вивчає німецьку мову у школі – 87 %. Друге місце посідає вища школа, тобто інститути та університети: на ці заклади припадає 8,6% усіх іноземців, які вчать німецьку. Найменша частка припадає на слухачів курсів при Гете-Інститутах по всьому світу, їхня кількість становить 230 тис., що дорівнює 1,4 % з усіх, хто опановує німецьку мову. Також незначний відсоток людей вивчає німецьку у мовних школах, за допомогою Інтернету, електронних навчальних посібників, репетиторів.

Використані джерела

1. Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.uni-greifswald.de – Назва з екрана. (дата звернення 20.11.2019)
2. Friedrich-Alexander-Universität [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.uni-erlangen.de – (дата звернення 20.11.2019)
3. Ludwig-Maximilians-Universität München [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.uni-muenchen.de – (дата звернення 19.11.2019)
4. Universität Leipzig [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.uni-leipzig.de – Назва з екрана. – (дата звернення 20.11.2019)
5. Carl von Ossietzky Universität Oldenburg [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. –

Режим доступа: www.uni-oldenburg.de – Назва з екрана. –.(дата звернення 19.11.2019)

6. Georg-August-Universität Göttingen

[Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступа: [www. uni-goettingen.de](http://www.uni-goettingen.de) – Назва з екрана. –.(дата звернення 20.11.2019)

РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ ТА МУЗИКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Салій Н.А.,

спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель спеціалізованої
школи I-III ступенів № 246 м. Києва

***Summary.** The article is devoted to the investigation of the role of songs and music at foreign languages classes. The author analyses the significance of songs and music usage to develop students' skills and create favorable conditions to study a foreign language at school.*

Keywords: songs, music, spiritual development, foreign language study.

Ключові слова: пісні, музика, духовне виховання, вивчення іноземних мов.

Ідея використання пісень, музики в навчанні іноземних мов не нова. Сьогодні постає необхідність впровадження в практику навчання матеріалів, які забезпечували б не тільки оволодіння іноземною мовою, а й сприяли духовному вихованню і формуванню естетичного смаку учнів школи.

Для того щоб зробити навчання емоційно насиченим, у багатьох навчальних курсах використовується оригінальний або спеціально створений для навчальних цілей музичний і пісенний матеріал. Однак традиційні форми роботи з піснями та віршами у навчанні іноземної мови в основному зводилися до прослуховування, читання та перекладу, аналізу, заучування і відтворення їх напам'ять. За останнє десятиліття почали розвиватися нові підходи до роботи з віршованим і пісенним матеріалом. Суть їх у тому, щоб використовувати художні твори як засіб навчання вираження своїх власних думок, ґрунтуючись на своєму власному життєвому досвіді. Звичайно, самі по собі пісні можуть

застосовуватися для формування фонетичних, лексичних, граматичних навичок. Проте ще більш цінними вони можуть бути в тому випадку, якщо їх використовувати творчо для подолання відстані між задоволенням слухання і комунікативним використанням мови.

Одним з найбільш ефективних способів впливу на почуття і емоції школярів є музика. У школах Стародавньої Греції багато текстів розучували співом, а в початковій школі Індії абетку й арифметику вивчають співом і зараз. Разом з дітьми співає і вчитель, як правило, захоплено й радісно.

Музика та спів можуть надати неоціненну допомогу у вивченні іноземної мови в школі.

Пісні як один з видів мовного спілкування є засобом більш міцного засвоєння і розширення лексичного запасу, тому що включають нові слова і вирази. У піснях вже знайома лексика зустрічається у новому контекстуальному оточенні, що допомагає її активізації. У піснях часто зустрічаються імена власні,

географічні назви, реалії країни досліджуваної мови, поетичні слова.

У піснях краще засвоюються і активізуються граматичні конструкції. Вони написані в сучасному ритмі, супроводжуються текстом з пояснювальними коментарями, а також завдань (мета яких – перевірка розуміння та обговорення змісту).

Пісні сприяють вдосконаленню навичок іншомовної вимови, розвитку музичного слуху. Встановлено, що музичний слух, слухова увага і слуховий контроль знаходяться в тісному взаємозв'язку з розвитком артикуляційного апарату. Розучування і виконання коротких, нескладних пісень з частими повторами допомагають закріпити правильну артикуляцію і вимовлення звуків, правила фразового наголосу, особливості ритму і т. д.

Пісні й інші музичні твори стимулюють монологічні і діалогічні висловлювання, є основою розвитку розмовно-мисленнєвої діяльності школярів, сприяють розвитку мови. На уроці іноземної мови пісні найчастіше використовуються:

1) для фонетичної зарядки на початковому етапі уроку;

2) для більш міцного закріплення лексичного та граматичного матеріалу;

3) як стимул для розвитку мовних навичок і вмінь;

4) як свого роду релаксація в середині або в кінці уроку, коли діти втомилися і їм потрібна розрядка, що знімає напругу і відновлює їх працездатність.

Для фонетичної зарядки вибираються короткі, нескладні за мелодійно-

го малюнку пісні з частими повторами і чітким ритмом. Для цієї мети добре підходять дитячі пісеньки, наприклад «Baa, Baa, Black Sheep».

Baa, baa, black sheep,

Have you any wool?

Yes, sir, yes, sir,

Three bags full.

One for my master,

One for my dame.

And one for the little boy,

Tommy by name.

Baa, baa, black sheep,

Have you any wool?

Yes, sir, yes, sir,

Three bags full.

Для фонетичного відпрацювання слова групуються по фонетичному принципу. Слова з відкритою голосною переднього ряду [x]: *black, bags, have*; слова з довгою напруженою голосною переднього ряду [i:]: *sheep, three*; слова з напруженою голосною заднього ряду [a:]: *baa, master* і т. д. Надалі вимова тренувальних слів закріплюється у відповідях на запитання вчителя за змістом пісні.

What animal is the song about?

What colour is it?

Has it any wool?

How much wool has it?

For whom is one bag?

На цьому ж матеріалі можна провести роботу з розширення та закріплення лексики, розвитку навичок розмовної мови:

Have you ever seen a sheep?

What does the sheep give us?

What do we make of wool?

What do we call a young sheep?

Використання пісень з метою закріплення лексико-граматичного матеріалу передбачає поетапну роботу протягом кількох уроків.

Стимулом для розмов і дискусій можуть стати сучасні, популярні серед молоді пісні. Можна запропонувати самим учням принести їх на урок в записі. Бажано, щоб вони були цікаві за змістом і стимулювали учнів до подальшого обговорення, висловленню свого ставлення до пісні, її змісту та виконання. Політичні пісні можуть викликати розмови про міжнародну ситуацію, про соціальні проблеми суспільства; ліричні пісні з'являться приводом до розмови про взаємини людей.

Темами для усного або письмового висловлювання в класах з поглибленим вивченням іноземної мови, додатковий засіб презентації та активізації мовного матеріалу можуть стати уривки з музичних творів різних жанрів. Вдало підібраний музичний твір може краще за слова налаштувати школярів на сприйняття і відтворення текстів монологічного і діалогічного характеру, на формулювання теми невідготовленого висловлювання.

Ось приклад завдання для стимулювання невідготовленого висловлювання: *«Прослухайте даний музичний уривок і спробуйте передати його основну тему, настрій, почуття, що виникли у вас».*

Або наприклад: *«Спробуйте скласти розповідь або опис по асоціації з почутою музикою».* Найбільш вдалим в плані розвитку навичок усного мов-

лення є ті музичні твори, які співзвучні з досліджуваними темами або текстами за шкільною програмою: *«Пори року»*, *«Зовнішність і характер людей»*, *«Спорт»*, *«Театр»*, *«Музика»*, *«Живопис»*. В останньому випадку учні можуть отримати завдання виступити в ролі художника і дати опис задуманої картини або в якості екскурсовода в картинній галереї після прослуховування музичного твору *«Картини з виставки»* М. П. Мусоргського.

Таким чином, з точки зору методики навчання пісня англійською мовою може розглядатися, з одного боку, як зразок звучання іноземної мови, адекватно відображає особливості життя, культури та побуту народу країни досліджуваної мови, з іншого боку, будучи носієм культурологічної інформації, пісня може формувати і духовну культуру учня, з'єднувати в єдине ціле його розум і душу.

Через пісні розкриваються душа народу, його культура, і вчитель виступає як посередник у процесі пізнання учнями цієї культури, як коментатор, як стимулятор їх пізнавальної активності. Пісня на уроках іноземної мови дає поштовх дитячій творчості. Спостерігаючи, який нескладний текст складає основу багатьох дитячих пісень іноземною мовою, дитина може сама придумати пісню, поклавши на знайому (або придуману ним самим) мелодію доступні йому слова. У пісню можна перетворити все, навіть звичайне вітання і питання про самопочуття. Це переконливо довела своїм *«Jazz Chant»* американський мето-

дист, викладач англійської мови Керол Грехем.

Однак перевагу слід віддати автентичному мовному пісенному матеріалу. Однією з умов успішного використання пісенного матеріалу є його відбір і типологізація. Пісенний матеріал як один з елементів національно-культурного компонента повинен відображати країнознавчу специфіку і володіти культурологічною цінністю. Лексико-граматичний матеріал пісень доцільно вводити з деяким випередженням програми з тією метою, щоб при введенні нового матеріалу учні легко впізнавали його. Це суттєво полегшить вступ, закріплення та використання лексико-граматичного матеріалу пісень у відповідних мовленнєвих ситуаціях.

Методика використання кожної пісні передбачає попереднє введення, активізацію і закріплення лексико-граматичного матеріалу використовуються пісень. Послідовність роботи з піснею переважно наступна:

1) коротке вступне слово про пісню (її характер, стиль і особливості акомпанементу, основний зміст, історія створення і т. д.), установка на перше сприйняття пісні;

2) перше музичне пред'явлення пісні, знайомство з музичною стороною пісні: особливостями мелодії, ритму, поділу на музичні фрази;

3) перевірка розуміння змісту пісні (дослівний переклад тексту загальними зусиллями учнів під керівни-

цтвом учителя). На більш просунутому етапі або в більш підготовлених у мовному відношенні групах корисно звертати увагу учнів на способи вираження тієї чи іншої думки засобами іноземної мови;

4) фонетична відпрацювання тексту пісні. На початковому етапі навчання іноземної мови доцільно застосовувати в цих цілях в основному спосіб імітації;

5) повторне прослуховування пісні; роботу на даному етапі доцільно проводити з опорою на текст;

6) читання тексту пісні з подальшою відпрацюванням звуків та інтонації, всю роботу також рекомендується проводити з опорою на текст пісні;

7) розучування мелодії в процесі спільного виконання пісні з використанням фонограми пісні, а також її акомпанементу.

На наступних двох-трьох уроках достатньо повторити пісню один-два рази, щоб її слова запам'яталися міцно і надовго. У пам'яті учнів закріплюються необхідні для мови словосполучення і граматичні структури. При введенні нового граматичного матеріалу учні легко впізнають введені з деяким випередженням граматичні структури, що істотно полегшує закріплення нового матеріалу і використання його у відповідних мовленнєвих ситуаціях. Надалі кожна із запропонованих пісень може бути використана як ефективний засіб закріплення та повторення нового граматичного матеріалу.

ALISHER NAVOI, CONSIDERED THE SUN OF THE SKY OF LITERATURE, IS A GREAT POET

Xolova Sayyora Abdumannonovna,

15-School of Mirzaabad district of Sirdarya region, Republic of Uzbekistan teacher of Uzbek language and literature

Alisher Navoi is a great poet. There is a lot of information about him. The following information enriches human consciousness. Increases the student's knowledge. Reading is the best job in the world. Every Uzbek is proud of Alisher Navoi. The reason is that the books, poems of the great poet educate the whole person. His poems (g'azallari) look just like a fruit tree. From it we get education, manners and knowledge. Doctors of philological Sciences Shuhrat Sirojiddinov and Gulnoza Odilova published poems of the poet in English in the "World literature" magazine.

*Jondin seni ko'p sevarmen, ey umri aziz,
Sondin seni ko'p sevarmen, ey umri aziz.
Har neniki sevmak ondin ortuq bo'lmas,
Ondin seni ko'p sevarmen, ey umri aziz.*

Tarjima:

*I love you more than my soul, oh, my dear,
I love you more than all numbers, oh, my dear,
Loving anything can not be more than that,
I love you much more than that, oh, my dear.*

Books about Navoi's life in social networks are given in different ways. You can read them below. His real name is Nizomiddin Mir Alisher. He wrote his poems under the pen-names of Navoi (in his poems which were written in the old Uz-

bek language) and Foni (in his poems which were written in Persian language). Navoi is a great Uzbek poet, a representative of the Uzbek literature which is called Chigatoy literature in the West. He was born in Herat and spent the main part of his life there. Navoi's family was close to Timurid's palace. There are many manuscripts and printed copies of Navoi's "Hamsa" in Central Asia (the catalogue of Alisher Navoi's "Hamsa". Compiler K. Munirov, M. Hakimov. Tashkent, 1986) 166 manuscripts which were copied during XV-XX centuries, are kept in the fund of manuscripts of the Institute Oriental Languages in the Academy of Sciences of Uzbekistan. In 84 of them all dostons (plays) of pentas are given in it. Spreading the manuscripts of Navoi's "Hamsa" till the XX th centuries and finding out the number of it showed the important part in the intellectual life of the people in the Middle Asia (The assistant professor of National University of Uzbekistan A.Erkinov did some research works). More than 120 dostons (plays) which called "Layli va Majnun" were written in Eastern literature. Navoi also wrote "Layli va Majnun" and he described this theme in quite another way (the professor of the faculty of Uzbek Philology, the Tashkent State University Saida Nazrullaeva (1917-1988) wrote about it in her

following book: (Nazrullaeva S. Tema “Leyli i Medjnun” v literaturax narodov sovetkogo Vostoka. Navoi expressed his tasavvufiy thoughts also in “Farhod va Shirin”, “Hayratu-l-abror”. The problems which are connected with the leader were the main plan in “Sab’ai Sayyor” and “Saddi Iskandariy” which are the parts of “Hamsa”. In the tradition of writing Hamsa Alisher Navoi’s “Hamsa” is distinguished with its social-political character and being original. Having read Navoi’s “Hamsa” Abdurahmon Jomi, who was the teacher and adviser of Navoi, was impressed and appreciated his work. A monument to Navoi was also built in our region. In many foreign countries, statues of the great poet are also installed. This is pride for us.

According to the capacity of Alisher Navoi’s work is more than 60000 verses. His “Hamsa” includes the following dos-

tons (plays): “Hayratu-l-abror”, “Farhod va Shirin”, “Layli va Majnun”, “Sab’ai sayyor”, “Saddi Iskandariy”. Navoi was the first poet who created completed “Hamsa” in turkiy language (the old Uzbek language) and proved that such great work could be written in turkiy. Below we write the poem of Navoi he is one. Because, in order to understand Navoi, to know, to understand himself, to keep it well in memory, it is necessary to read a lot of his sons.

*G’urbatda g’arib shodumon bo’lmas emush,
El anga shafiqu mehribon bo’lmas emush.
Oltin qafas ichra gar qizil gul bitsa,
Bulbulg’a tikandek oshiyon bo’lmas emush.*

Tarjimasi:

*A poor is said to be not happy in a strange land,
People are said not to treat him friendly and kindly,*

*Should there grows a red rose in the cage,
Is said not to make a company like a
prickle for a nightingale*

There are a lot of poets in the world. They have their own works. But among them there is no equivalent to the Great Navoi. His book “Khamisa” is read by the whole world in love. Alisher Navoi is a world poet.

USED LITERATURE:

1. th class textbook on literature. The publication “Yangiyul polygraph service” was published in Tashkent – 2014.
2. th class textbook on literature. The publication Tashkent – 2017.
3. “Nazm silsilasi” is a collection of young artists. Published in 2019 year.
4. Alisher Navoi. Asarlar (The works). Vol.1-15, Tashkent, 1963-1968.
5. Alisher Navoi. Devon (Collected works) in 10 volumes. Tashkent, 1968-1970.
6. Alisher Navoi. Complete works in 20 volumes, Vol.1-18, Tashkent, 1987-2002.
7. Islam Karimov’s book “Adabiyotga e’tibor-ma’naviyatga, kelajakka e’tibor”
8. <https://www.ziyouz.uz/en/uzbek-literature/38-literature-of-temurids-period/63-alisher-navoi-1441-1501>

